ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Kuusinen

7/1 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

6/390 Sal. S. 41.

12/2 -41

PÄIVÄ	OSASTO	ASIA
5	C 27	

KIRJELMÄ n:o 40/8

Budapesti SSA 7 P:NÄ tammi KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 1, Eräitä tietoja ja käsityksiä.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 1

Eräitä tietoja ja käsityksiä.

Ministeri: Aarne Thesleff

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Budapesti ssa 7 p:nä tammi kuuta 19 41.

Asia: Eräitä tietoja ja käsityksiä.

Liikkuessani viime päivinä unkarilaisissa piireissä olen tavannut johtavissa korkeimmissa piireissä vallitsevia mielipiteitä hyvin tuntevia henkilöitä ja kerron heidän esittämistään lausunnoista seuraavaa.

Saksalaisten joukkojen kuljetus Rumaniaan on viime päivinä edelleen kasvanut. Täysin pätevä henkilö ilmoitti, että vuorokaudessa menee Unkarin kautta 60 sotilasjunaa ja että näin suuri päivittäinen kuljetus tulee jatkumaan ainakin pari viikkoa. Sen jälkeen tulee olemaan vain tarpeellinen "Nachschub". Joukkokuljetusten johdosta minimiin supistettu rautatieliikenne tulee sellaisena pysymään vielä useita kuukausia. Kaikkiaan keskitetään Rumaniaan nyt yhtäjaksoisesti 800`000 miestä.

Vaikkei täällä ollakaan selvillä siitä, mihin Saksa tällä joukkojen keskityksellä Rumaniaan pyrkii, lausui eräs kaikkein korkeimmissa piireissä liikkuva henkilö, että kysymyksessä todennäköisesti on Rumanian lopullinen jako. Tällöin muodostettaisiin Rumanian saksalaisista asutusalueista liittämällä niihin öljyseudut, erikoinen Saksan suojavaltio, itäinen osa Rumaniaa joutuisi Venäjälle ja sen pohjoisseudut

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

/Arad, Temesvár y.m./ Unkarille. Nähtäväksi jää, onko tässä ajatuksenjuoksussa "der Wunsch der Vater des Gedankens". Vaikkei myöskään saksalaista aktionia Kreikkaa vastaan pidetty kokonaan mahdottomana, arveltiin sen kuitenkin käyvän kovin vaikeaksi Bulgarian välissä olon takia. Mutta Bulgarian pääministeri on taas juuri ollut Saksassa käymässä. Sellaisiakin käsityksiä esitettiin, ettei Saksa ajan mittaan voi välttää hyökkäystä Turkkiin.

Mitä sisäisiin oloihin Unkarissa tulee, mainittiin nuoliristipuolueen merkityksen vähentyneen, kun Saksa on lopettanut sen tukemisen kokonaan ja esiintyy täysin epäintressoidusti. Suurpoliittiseen tilanteeseen nähden sanotaan Unkarissa kehittyvän yhä selvemmin kaksi suuntaa, joista toinen ja valtavasti suurempi, on vakuutettu Saksan voitosta ja vaatii täydellistä saksalaista orientointia, ja toinen, joka uskoo, että kaikesta huolimatta Englanti kuitenkin lopuksi tulee jäämään voitolle, haluten pidättyväisyyttä Saksaan nähden. Viimemainittu suunta myöntää kuitenkin, ettei mikään voima pysty Saksaa sotilaallisesti kukistamaan.

Niinkuin useissa raporteissani olen kertonut, on pääministeri Teleki lukuisissa puheissaan aina muistuttanut, että Unkarissa on annettava uusi jyrkempi juutalaislaki, Unkarin valtiojärjestystä on muutettava ja maareformi on pantava toimeen. Vielä vähän ennen joulua sekä parlamentissa että hallituspuolueen kokouksessa pitämissään puheissa hän näitä seikkoja painosti. Kuten jo eräässä tiedoituksessani mainitsin, sanoi kreivi Teleki minulle

näistä kysymyksistä, ettei hän anna minkäänlaisen parlamentaarisen tai muun painostuksen itseensä vaikuttaa, vaan valmistelee näitä asioita rauhallisesti pannakseen ne täytäntöön silloin kuin hän katsoo niiden olevan riittävästi kypsyneen ja hetken tarkoituksenmukaisen. Olen saanut erittäin asiantuntevista lähteistä tietää, että suunnitellusta juutalaislaki- ja valtiomuotomuutosaikeesta nyt kuitenkin kokonaan on luovuttu ja maareformikysymykseen nähden sain myös varsin epämääräisen vastauksen. Kun vuoden vaihteessa maatalousministeri kreivi Teleki erosi ja hänen sijalleen nimitettiin kreivi Banfy, kuten sanotaan "palautetun Siebenbürgenin alueen edustajana" /kreivi Teleki on myöskin siebenbürgeniläinen/, niin kerrottiin minulle nyt, että vaihdos on tapahtunut osaksi siitä syystä, ettei kreivi Teleki ollut riittävän pystyvä asioita hoitamaan ja toiseksi /ja todennäköisesti ennenkaikkea/ siitä syystä, että hän oli liiaksi vilkuillut nuolirististiläisiin päin.

Tyydytyksellä näytään unkarilaisissa piireissä todettavan suhteiden voimakas parantuminen Jugoslavian kanssa.

Aarne Wuorimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Wuorimaan

9/1 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 39. 7.

Budapesti SSA 9 P:NÄ tammi KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ

7/390 Sal. D -41.

12/2-41

OSASTO

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 2, Tietoja ulkoasiainministeriöstä.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 2

Tietoja ulkoasiainministeriöstä.

Ministeri:

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Budapesti ssa 9 p:nä tammi kuuta 1941.

Asia: Tietoja ulkoasiainministeriöstä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
7 390 Sal. D -41.
12/2-41
5 C27

Kävin 8. 1. 41 ulkoasiainministeriön poliittisen osaston päällikköä tapaamassa, kuullakseni, mitä hänellä oli kerrottavaa.

Rumaniassa on tilanne siinä määrin kaoottinen, että saksalaisten on järjestyksen ylläpitämiseksi miehitettävä koko maa. Ellei saksalaisia siellä olisi, saattaisi rautakaarti maan täyteen anarkiaan. Vielä ei saksalaisia siellä ole läheskään niin paljon, kuin huhutaan, mutta jatkuvat kuljetukset lisäävät heidän lukumääräänsä päivittäin. Miten saksalaiset suunnittelevat käyttää sen sotavoiman, joka ylittää miehitystarpeen, on tuntematonta, se voi tulla kysymykseen etelässä, kaakossa tai idässä. Suurin miehitysjoukkojen määrä on sijoitettu pohjoiselle eli sille alueelle, joka on Unkarin ja Venäjän välissä.

Kun Rumanian sekä lehdistö, radio että eräät politikot esityksissään edelleen säännöllisesti hyökkäävät mitä jyrkimmällä tavalla Unkaria vastaan, kysyin, mitä se merkitsee. Vastaus kuului: Rumaniassa on viha kaikkia ja erikoisesti saksalaisia kohtaan suuri. Kun heitä vastaan sitä ei voida purkaa, ei myöskään uskalleta Ve-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

näjän kimppuun käydä ja Bulgaria vähäpätöisen Dobrudschan alueen tähden ei ole ahdistelun arvoinen, keskitetään kaikki Unkaria vastaan. Saksaa tilanne sinänsä ei tietenkään miellytä, koska sille edullisinta olisi sovinnon vallitseminen Balkanilla, mutta vaikka se voisi yhdellä sanalla hyökkäykset lopettaa, ei se sitä tee, koska sille on parempi huomion kiintyminen unkarilais-rumanialaiseen riitelyyn, kuin Saksan toimiin Rumaniassa ja Balkanilla.

Sopimus Unkarin ja Jugoslavian välillä on alkuaste maiden välisen ystävyyden kehittämiseksi ja tulee Unkarin parlamentissa ratifioitavaksi tammikuun lopussa. Helmikuussa saapuu Jugoslavian ulkoministeri Cincar-Markovitsch vastavierailulle Budapestiin ja vaihdetaan todennäköisesti silloin sopimuksen ratifioimisasiakirjat.

Italian tappioista sanoi kertojani, että vaikka ne ovatkin Italian kannalta ikäviä, ei niillä edes Italialle ole mitään ratkaisevaa merkitystä, saatikka sitten sodan yleiskululle. Englantilaisille oli tärkeä saada uhka Suezia vastaan heikkenemään ja vasta nyt, erämaasodassa, alkavat heillekin suuret vaikeudet.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Wuorimaa

7/2 1941.

3000—1—41 69

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

12/391 Sal. S. -41

KIRJELMÄ n:o 258 48.

Budapesti SSA 8 P:NÄ helmi KUUTA 1941. 27/2 -41

VIITTAUS: N

5 C27

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 3, Eräitä merkintöjä Unkarista.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 3,

Eräitä merkintöjä Unkarista.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 3: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Budapestissa 7 p:nä helmi kuuta 1941. 12/391 Sal. 3 - 41

27/2 - 41

Asia: Eräitä merkintöjä Unkarista.

9 C27

Mitään merkittävämpää ei ulkopoliittisessa suhteessa vuoden vaihteen jälkeen Unkarin kannalta ole tapahtunut. Unkari on akseliin kuuluva valtio ja sen ulkopolitiikka pyörii niissä merkeissä. Kokonaan toinen kysymys on kuinka sydämmestä lähtevää tämä suuntaus on, tosiasiassa se on olosuhteitten ja pakon sanelema.

Ulkonaisesti merkittävin tapahtuma oli tammikuussa ulkoasiainministeri Csákyn kuolema. Tätä tilaisuutta käytettiin myöskin hyväksi Unkarin akselipolitiikan mainostamiseksi ulospäin, ja kreivi Csákyn hautaus suoritettiin valtion kustannuksella ja kansallissankarin menoin. Kreivi Csákyn kanssa oli erittäin miellyttävää keskustella, sillä hän oli avomielinen, vapaapuheinen henkilö. Hänen seuraajansa von Bárdossy on entinen Unkarin Rumanian-lähettiläs, joka kuitenkin nyt usean kuukauden on ollut Rumaniasta poiskutsuttuna Budapestissa, koska ei haluttu Rumaniassa pitää lähettilästä, vaan hoiti sikäläistä lähetystöä lähetystöneuvos asiainhoitajana. Erinomaisen suurin kiitos- ja ylistyslausein on uusi ulkoasiainministeri otettu lehdistössä vastaan ja vakuutetaan, että hän tulee noudattamaan edeltäjänsä politiikkaa. Eikä hän muuta voisikaan.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Sen jälkeen kuin nuoliristipuolueen johtotenkilöitä, jotka alempi oikeus oli vapauttanut, mutta korkeampi oikeus tuomitsi aina 15 vuoden kuritushuonevankeuteen, on poissa, lienee tämän liikkeen toiminta huomattavsti lamautunut, vaikkei se ole lakannut. Missä olosuhteissa ja muodoissa se myöhemmin tulee nousemaan ja nouseeko se, jää nähtäväksi. Tässä yhteydessä on eräs pieni välikohtaus syytä panna merkille. Uuden vuoden tervehdyksessään julkaisi eräs nuoliristin johtaja lehdessään kirjoituksen nuoliristipuolueen suhteesta saksalaiseen kansanryhmään ja unkarilaisen ja saksalaisen kansallissosialismin avoimesta, rehellisestä suhteesta. Tämän johdosta teki Unkarin saksalaiskansallisen ryhmän lehti "Deutsche Zeitung" varauksen, jossa se huomauttaa, että unkarilaiselle saksalaisuudelle on olemassa vain yksi kansallissosialismi, s.o. saksalainen. Unkarilaisen kansallissosialismin ei siitä syystä pitäisi esittää minkäänlaisia vaatimuksia saksalaiseen kansallisryhmään nähden, sillä vain siinä tapauksessa on unkarilaisen nuoliristipuolueen suhde saksalaiseen kansallisryhmään selvitetty, jos tämä seikka tunnustetaan. Lehti huomauttaa, että katolilaiset ja protestantit molemmat ovat kristittyjä, mutta käyvät kuitenkin eri kirkoissa.

Viime päivinä ovat suuret tulvat jokien yliäyräittensä nousemisen takia tehneet Unkarissa suurta vahinkoa ja ollaan niiden johdosta huolissaan. Tarkempia tietoja vahinkojen suuruudesta ei vielä ole saatavissa. Budapestin ympäristössä on Tonava noussut yli äyräittensä ja peittänyt laajoja aloja tuhoten paljon rakennuksia.

Saksalaiset sotilaskuljetukset Rumaniaan päin jatkuvat edelleen intensiivisinä. Kun tammikuun 17 päivänä matkustin Sofiaan, määrättiin koko Unkarissa samasta illasta lähtien kolmeksi vuorokaudeksi eteenpäin kaikki matkustajajunat pysähdytettäviksi paitsi muutamia kansainvälisiä junia. Tämä tehtiin ensisijaisesti veturien vapauttamiseksi saksalaista sotilaskuljetusta varten sekä sen kiirehtimiseksi. Kolmen päivän kuluttua palattiin jälleen supistettuun rautatieliikenteeseen, jossa muodossa tilanne edelleen jatkuu. Unkarin sotilaspiirit eivät myöskään ole selvillä siitä, kuinka laajat saksalaiset kuljetukset Rumaniaan ovat olleet. Ei siellä myöskään tiedetä, kuinka kauan ne vielä tulevat jatkumaan.

Unkarilaiselta sotilastaholta sain myöskin kuulla sen käsityksen, että jos Saksa kulkee Jugoslavian kautta, ei sielläkään vastustettaisi tällaista tapahtumaa kuin muodon vuoksi Tanskan tapaan. Tämä käsitys poikkeaa näinollen siitä, josta eräässä Sofian raportissani mainitsin, että nimittäin Jugoslavia tulisi tekemään jyrkkää vastarintaa, seikka, jonka minulle kertoi eräs huomattava bulgarialainen, joka juuri Sofiassa ollessani palasi sinne Belgradista.

Italian arvovallan kanssa näyttää näissä maissa olevan niin ja näin. Sen tappiot Albaniassa ja Afrikassa ovat Tonavan ja Balkanin maissa vieneet tuon prestigen kovin alas. Sofiassa tekivät useat johtavat bulgarialaiset kysymyksen: mitä tekemistä Italialla on Balkanilla, eivätkä pystyneet antamaan tähän mitään vastausta. Tässä yhteydessä on syytä mainita Englannin lähettilään lausunnoista Sofiassa,

hän kun huomautti olleensa Ranskan tappion jälkeen kovin huolissaan Englannin kohtalosta, mikä, jos Saksa silloin olisi välittömästi jatkanut etenemistään Englantiin, olisi päättynyt Englannin täydelliseen valtaukseen. Sitten on tilanne hänen käsityksensä mukaan kuitenkin sekä italialaisten tappioitten kautta, joiden johdosta Italia ei enää ole mikään merkityksellinen tekijä, että Englannin järjestäytymisen ja Amerikan yhä kasvavan avun johdosta Englannin hyväksi muuttunut ja joka päivä vahvistuu hänen uskonsa, että Englannin voitto on varma, mutta ei nopea. Lähettiläs oli erittäin ystävällinen sekä kirjallisessa vastauksessaan että henkilökohtaisesti minua kohtaan ja sanoi täysin ymmärtävänsä, ettei Suomi nykyoloissa voi noudattaa muuta kuin saksalaisystävällistä politiikkaa ja lisäsi, että Suomen sympatiat Englannissa ovat erittäin suuret.

Aarne Wuorimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetyksen raportti n:o 4.

Ministeri Wuorimaa

7/2 1941

3000—1—41 69

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 259/49

Budapesti SSA 8 P:NÄ helmi KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

13/391 Sal. S-41

27/2-41

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 4, Unkarilais-rumanialaiset suhteet.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin lähetystön raportin n:o 4,

Unkarilais-rumanialaiset suhteet.

Ministeri: Aarne Thesleff

UE 3: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Budapestissa 7 p:nä helmikuuta 1941.

13/391 Sal. S - 41
22/2-41

Asia: Unkarilais-rumanialaiset suhteet.

5 C 27

Wienin sovintotuomiosta huolimatta eivät unkarilais-rumanialaiset suhteet näy juuri sanottavasti entisestään parantuneen. Saksan miehitys Rumaniassa ja akselivaltojen takaamat Rumanian rajat ovat estäneet Unkarin aktiivisen toiminnan Siebenbürgenin toisten alueitten takaisin saamiseksi, joka muuten viime aikaisen sekasorron johdosta Rumaniassa olisi ollut mahdollinen. Jatkuvasti on täällä se käsitys vallalla, ettei Wienin sovintoratkaisu ollut kuin tilapäinen, ja tulee se vielä muuttumaan.

Toiselta puolen on Rumaniassa sama katkeruus tuota tuomiota kohtaan, koska miljoona rumanialaista sen kautta on joutunut unkarilaisten valtaan, jotka heitä sortavat. Tämä kysymys ei voi jäädä järjestämättä, vaan on Rumanian saatava nämä alueet takaisin tai järjestettävä suuri uusiin rajoihin perustuva väestön vaihto. Rumanian lähettiläs Sofiassa piti minulle tästä asiasta edellä olevaan tapaan pitkän esityksen, jossa katkeruus unkarilaisia kohtaan oli kovin voimakas.

Tämä kysymys näyttää joka tapauksessa olevan sellainen, joka ei vielä ole lopullisesti ratkaisua saanut.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Miten se joskus tulevan rauhan yhteydessä järjestyy, jää nähtäväksi. Katkeruus molemmin puolin purkautuu tuon tuostakin esiin, milloin teoissa eri paikkakunnilla, milloin sanomalehtikampanjassa, joka sitten taas vaimennetaan, kunnes se jonkun ajan kuluttua jälleen uudelleen on käynnissä. Unkari ja Rumania keskenään, jos asian ratkaisu heistä riippuisi, eivät varmaankaan tyytyisi muuhun kuin aseelliseen ratkaisuun.

Aarne Thorman

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Wuorimaa

18/2 1941.

3000—1—41 69

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

16/391 Sal. D-71

KIRJELMÄ n:o 368 - 56.

Budapesti SSA 18 P:NÄ helmi KUUTA 19 41. 3/3-71

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 5, Keskustelut ulkoasiain- ja puolustusministerien kanssa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin no 5, Keskustelut ulkoasiain- ja puolustusministerien kanssa.

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

16/391 Sal. S -41

Budapestissa 18 p:nä helmi kuuta 1941. 3/3-41

Asia: Keskustelut ulkoasiain- ja puolustusministerien kanssa.

5 C27

Kun joitakin päiviä sitten uusi ulkoasiainministeri Bárdossy otti minut vastaan ensi käynnille, teki hän erittäin hyvän vaikutuksen. Paitsi henkilökohtaisesti harvinaisen miellyttävää esiintymistä oli hän keskusteluissaan hyvin positiivinen, luvaten antaa vastaisuudessakin minulle kaikkia sellaisia tietoja kansainvälisistä kysymyksistä, joilla saattaa olla merkitystä Suomelle.

Kun hänen virkaantulonsa jälkeen mitään huomattavampaa muutosta tai kehitystä yleisessä tilanteessa ei ollut tapahtunut, ei hän merkittävämpää tällä hetkellä saattanut kertoa. Hän sanoi jatkavansa 100-prosenttisesti sitä politiikkaa, jota hänen edeltäjänsä oli noudattanut. Mitä vastaisiin tapahtumiin tulee, sanoi hän, ettei niistä voi kukaan mitään varmenpia ennustuksia tehdä, sillä ratkaisu kehityksen suunnasta on kokonaan valtakunnankansleri Hitlerin käsissä ja riippuu hänen toiminnastaan, jonka suuntaa kukaan ei tiedä, hänen lähimmätkin apulaisensa vasta silloin, kun hän katsoo sen tarkoituksen mukaiseksi heille ilmoittaa. Hitlerin tapana on, sekottaakseen muiden kortit, toimia yhtä aikaa monella taholla, niin ettei kukaan ennakolta voi arvata, missä to-

JAKELUOHJE:

~~Tavallinen.~~

Ainoastaan Kallioksella

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

della isku suoritetaan. Täten keskittää hän tällä hetkellä joukkoja Rumaniaan, joiden toimintasuunnasta kellään ei ole ehdotonta varmuutta, joukkokuljetukset Italiaan ovat käynnissä, suuri armeija on keskitetty Bordeauxin seuduille ja Kanalin rannalla tehdään kiireellistä valmistustyötä Englantia vastaan. Toimintamahdollisuudet ovat näinollen monella suunnalla. Venäjän ja Saksan välinen sopimus toimii ja Venäjän leveranssit Saksalle hoidetaan huolellisesti. Sieltä päin ei näinollen ainakaan ulospäin tällä hetkellä mitään konfliktimahdollisuuden merkkejä ole olemassa. Huomautin viime mainittuun lausuntoon, että pidän myöskin varmana sitä, että Venäjä täyttää Saksan kanssa tekemänsä sopimukset mahdollisimman huolellisesti, mutta että olen Sofiassa kuullut, että Moskovassa on vallalla suunnaton pelko saksalaisen hyökkäyksen mahdollisuudesta. Tähän mainitsi ministeri, ettei tällainen pelko suinkaan ole pahaksi meidän Venäjän naapurien kannalta, mutta että Venäjä juuri siitä syystä suuremmalla syyllä toistaiseksi täyttää sopimuksensa Saksan kanssa. Ministeri tiedusteli tämän jälkeen Suomen oloja, samoin kuin vaikutelmiani Sofiasta, joista molemmista kerroin sen, minkä katsoin sopivaksi. Tähän päättyi pitkä erittäin miellyttävä keskustelu.

Kun tämän kuun 17 päivänä eduskunnan puhemies, puolustusministeri kenraali Bartha ja kymmenkunta muuta unkarilaista oli luonani aterialla, jolloin ojensin heille Suomen Valkoisen Ruusun kunniamerkit, keskustelin pitempään puolustusministerin kanssa. Hänhän oli juuri käynyt Saksassa, tavannut sikäläisiä johtohenkilöitä, sekä viety tarkastamaan Maginot-linjaa, olipa käynyt Englannin-Kanalin rannalla saakka.

Hän kertoi joukon mielenkiintoisia vaikutelmiaan kaikesta näkemästään, joilla kuitenkaan enää ei ole suurempaa merkitystä tapahtumain kulkuun. Sensijaan on pantava merkille, mitä hän mainitsi keskustelustaan valtakunnankansleri Hitlerin kanssa. Valtakunnankansleri oli ollut täysin vakuutettu sodan tuloksesta Saksan eduksi. Sen aseman kautta, minkä Saksa oli saavuttanut sodan tähänastisen kehityksen tuloksena, oli tilanne Euroopassa niin edullinen, ettei Englannilla enää suurempia toimintamahdollisuuksia ole, vaikka sota kestäisi pitemmänkin aikaa. Saksa on riittävästi varustettu useammaksi vuodeksi elintarpeilla, eikä tule kärsimään nälkää, joskaan mitään ylellisyyttäkään ei tule olemaan, mutta nykyisillä annoksilla tulee hyvin toimeen. Samoin on raaka-aineita riittävästi useammaksi vuodeksi. Kenraalin käsityksen mukaan oli valtakunnankansleri Hitler pitänyt sitäkin mahdollisena, että sota kestäisi yli kuluvan vuoden. Tammikuun viimeisen päivän puheessaan hän kuitenkin vakuutti sen loppuvan tänä vuonna. Kansleri oli sitten huomauttanut, ettei hän ryhdy minkäänlaisiin sotatoimiin ilman, että asia niin perusteellisesti on valmisteltu, kaikki mahdollisuudet otettu huomioon ja harkittu kypsiksi, sekä että näinollen miltei täydellinen varmuus toiminnan menestyksestä on olemassa. Tässä yhteydessä oli hän italialaisten tappioista lausunut, että ne johtuvat sotatoimista, joita ei ole riittävästi valmisteltu, mutta ettei hän niille anna mitään suurempaa merkitystä, sillä sodan tulokseen ne eivät millään tavalla vaikuta. Kenraali Bartha sanoi koettaneensa eri tahoilta saada selvyyttä,

mitä oli tulossa, mutta sanoi kaiken Saksassa pysyvän salassa, miltään taholta ei ennenaikaisia paljastuksia ole saatavissa. Vedenalaisen sodan hän arveli saavuttavan lähiaikoina suuren laajuuden. Vaikka Saksan ja Venäjän suhteet tällä hetkellä toimivatkin normaalisesti, piti hän varmana, ettei näiden välejä loppujen lopuksi ilman yhteentörmäystä voida selvittää, kysymys on vain siitä, tuleeko tämä yhteentörmäys tapahtumaan piakkoin, tämän sodan aikana, vai sen päätyttyä erillisenä ilmiönä. Jos Saksa yrittää Englannin valtausta, mikä on mahdollista, tulee se maksamaan paljon ihmishengissä, ennenkuin se on toteutettu. Mitä erikoisesti Amerikan apuun ja avustukseen tulee, on se kaikki liian myöhäistä, ollakseen merkityksellistä.

Vielä oli valtakunnankansleri kertonut, että alkaessaan sotaretken Ranskaa vastaan, hän ei halunnut toimeenpanna hyökkäystä Maginot-linjaa kohden, koska Elsass-Lotringin valtaus ja palauttaminen Saksalle ei ollut sen arvoinen asia, että hänen olisi kannattanut siihen uhrata niin monen nuoren saksalaisen henkeä, kuin se olisi vaatinut. Kun tämä linja itsestään murtui sodan kehittyessä ja vaati vain vähäpätöisiä uhreja, oli kansleri siitä ollut erittäin iloinen.

Aarne Thesleff

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan Lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Wuorimaa

18/2 1941

3000—1—41 69

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

17/391 Sal. S - 41

KIRJELMÄ n:o 369.

Budapesti SSA 19 P:NÄ helmi KUUTA 1941. 3/3 - 41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 6, Unkarilais-bulgarialainen kulttuurisopimus.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 6,

Unkarilais-bulgarialainen kulttuurisopimus.

Ministeri: Aarne Koskinen

UE 3: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Budapestissa 18 p:nä helmi kuuta 1941. 17/391 Sal. 8 -41
3/3-41

Asia: Unkarilais-bulgarialainen kulttuurisopimus.

C27

Se tosiasia, että Unkarin opetusministeri, tohtori Hóman henkilökohtaisesti lähti allekirjoittamaan unkarilais-bulgarialaista kulttuurisopimusta Bulgarian pääkäupunkiin, eikä tätä toimitusta, kuten tavallisesti diplomaattisten tapojen mukaan, tehnyt Unkarin Sofiassa oleva lähetystö, katsotaan Budapestin poliittisissa piireissä merkiksi siitä, että Unkari tahtoo opetusministerin matkan kautta korostaa erikoista ystävyyttään Bulgarian heimokansaa kohtaan, samoinkuin kulttuurisopimuksen merkitystä.

Unkarin ja Bulgarian välillä on jo pitemmän aikaa ollut olemassa hyvät kulttuurisuhteet, jotka vastaavat molempien kansojen historiallista kehitystä. Uudella kulttuurisopimuksella on tarkoitus muodostaa nämä suhteet yhä lujemmiksi ja sydämmellisimmiksi sekä ohjata niitä yhä järjestetyimmille urille. Tämä sopimus käsittää:

1./ Bulgarialaisen oppituolin perustaminen Budapestin yliopistoon sekä unkarilaisen oppituolin perustaminen Sofian yliopistoon.

2./ Henkisten tuotteiden vaihto, kuten tieteellisten, kirjallisuus-, musiikki- ja muiden teosten.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja iisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

3./ Unkarilaisten ja bulgarialaisten teatterien, laulukuorojen, orkesterien sekä yksityisten taiteilijain vierailut.

4./ Molemminpuoliset yliopiston professorien vierailuluennot.

Kulttuurisopimuksen seurauksena odotetaan bulgarialaisten opiskelijain lukumäärän Unkarin yliopistossa huomattavasti kasvavan.

Sopimuksen puitteissa tullaan järjestämään paitsi vaihto-oppilasstipendejä, unkarilaisten ja bulgarialaisten korkeakoulun oppilaitten joukkovierailuja etenkin käsäyliopistojen toiminta-aikana. Sopimus huolehtii siitä, että yhteistä kulttuurityötä rikastutetaan myöskin radion välityksellä. Lopuksi tullaan myöskin järjestämään yhteistyötä ruumiillisen kunnostamisen ja urheilun alalla.

Sopimuksen juhlallinen allekirjoittaminen tapahtui 18. 2. 1941.

Ministeri Hómanin vierailu kestää 5 päivää. Viimeisenä vierailupäivänä vihitään hänet Sofian yliopiston kunniatohtoriksi.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Wuorimaa

28/2 1941

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

21/392 Sal. S.-41

KIRJELMÄ n:o 410

Budapesti SSA 28 P:NÄ helmi KUUTA 1941. 17/3-41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 7, Poimintoja Budapestista.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin lähetystön raportin n:o 7

Poimintoja Budapestista.

Ministeri: Rasse Kivimäki

UE 3: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

21/392 Sal 8.-41

Budapesti ssa 28 p:nä helmi kuuta 1941. 13/3-41

Asia: Poimintoja Budapestista.

5 C27

Tämän kuun 26 ja 27 päivinä on Jugoslavian ulkoasiainministeri Cincar-Marković ollut virallisella vierailulla Budapestissa vastatakseen siihen käyntiin, jonka ulkoasiainministeri Csáky-vainaja teki Beogradiin, ja vaihtaakseen Unkarin ja Jugoslavian välillä joulukuussa solmitun ikuisen ystävyyssopimuksen ratifioimiskirjat. Suurin juhlallisuuksin ja erittäin sydämmellisin tavoin on Jugoslavian ulkoasiainministeri otettu vastaan. Lehdistö on erinomaisella ystävyydella käsitellyt Jugoslaviaa ja ilmeisesti Saksan toivomusten mukaan kehittynyt ystävyys näyttää kovin kauniilta. Niinkuin ministeri Csáky-vainaja minulle jo aikanaan sanoi, ei hän aikonut nykyoloissa ollenkaan herättää kysymystä Jugoslavian hallussa olevista entisistä unkarilaisista alueista, vaan ainoastaan tahtoi vahvistaa maiden välistä ystävyyttä, joka tällä hetkellä rauhan säilymisen kannalta tällä kulmalla on paljon tärkeämpi kuin Unkarin revisiovaatimukset. Sitäpaitsi huomautti hän silloin lyhyen ajan kuluessa palautettujen alueiden olevan niin suurten, että niiden sulattaminen emämaahan vie paljon aikaa ja vaatii runsaasti voimia ja kustannuksia, joita ei ole varaa hajottaa uusiin suuriin pyr-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kimyksiin. Tämä onkin Unkarin virallinen kanta, eikä ole syytä olettaa, että siinä lähiaikoina muutosta tapahtuu, vaan laskettanee täällä siihen mahdollisuuteen, että tulevassa rauhanjärjestelyssä tässäkin suhteessa korjaus voi tulla kysymykseen. Niinkuin suhteet nyt viime päivien vierailujen jälkeen ovat kehittyneet, ei revisionistisia ajatuksia luonnollisestikaan missään muodossa voida esittää. Jugoslavian ulkoasiainministerin vierailuun tulen eri raportissa palaamaan, mikäli sen johdosta myöhemmin saatavien tietojen perusteella olisi aihetta jotain mainita.

Seuraavassa mainitsen eräitä muita näinä päivinä kuulemiani seikkoja, jotka osittain koskevat aikaisempia tapahtumia. Luonani kävi eräs korkeampi unkarilainen upseeri, joka vuonna 1938 oli ollut erikoistehtävissä Ranskassa. Hän kertoi erään mielenkiintoisen seikan ranskalaisista oloista mainittuna vuonna. Englanti käytti silloin yhden miljoonan puntaa kuukaudessa hallitakseen Ranskan lehdistöä, josta syystä lehdistö ei voinut esittää minkäänlaisia muita käsityksiä kuin mitä Lontoosta määrättiin. Tämä seikka ei minua vähimmässäkään määrässä ihmetytä, koska kokemukseni niiltä ajoilta, jolloin palvelin Pariisin-lähetystössä, ovat sellaiset, että Ranskan lehdistö oli suurimmalta osaltaan ostettavissa. Eräs Ranskasta pari viikkoa sitten saapunut henkilö kertoi kommunistisen solutuksen siellä, sekä miehitetyllä että miehittämättömällä alueella olevan voimakasta ja vieläpä tarttuneen saksalaisiinkin. Hän ei pitänyt mahdottomana, että Ranskassa vielä vallankumouksellinen liike pääsisi leviämään.

Eräs unkarilainen kenraali, joka äskettäin oli Saksaan kutsuttuna ja jolle oli näytetty varsin laajassa mittakaavassa Saksan sotavalmistuksia ja joka myös oli käynyt Ranskan rintamalla, sanoi vaikutelmansa olevan niin voimakkaat, ettei hänellä ole vähintäkään epäilystä Saksan voitosta. Samalla hän kertoi siitä, kuinka Saksan kanssa tulee toimeen, kun vain hoitaa suhteensa hyvin, mutta että jos toimii saksalaisvastaisesti, Saksa tällaisesta toiminnasta rankaisee mitä kovimmalla tavalla ja säälimättömästi.

Yhdysvaltain lähettiläs Budapestissa tulee lähiaikoina vaihtumaan. Nykyinen lähettiläs Montgomery poistuu terveydellisistä syistä ja hänen seuraajaksensa saapuu Yhdysvaltain Lissabonissa oleva lähettiläs Bell. Käydessään tähtövierailulla mainitsi ministeri Montgomery tarkoin tietävänsä, kuinka paljon saksalaisia joukkoja ja sotamateriaalia Rumaniaan on viety. Hän ei tosin suostunut lukuja mainitsemaan, mutta oletan hänen suurin piirtein tietävän, mitä on tapahtunut, sillä varmaankin hänen käytettävänään on laaja tiedusteluverkosto. Niinpä ovat unkarilaiset tuttavani kertoneet, että pieniä koulutyttöjä on käytetty spionashitehtävissä, sillä tavalla, että he menevät asemalaiturille koululaukkuineen muka junaa odottamaan, istuvat siellä ja tekevät merkintöjä ohikulkevien saksalaisten sotilasjunien sekä tavara- että matkustajavaunujen lukumäärästä. Mitä itse kuljetuksiin tulee, jatkuvat ne edelleen.

Unkarin sisäisistä oloista en tällä hetkellä ole kuullut muuta kuin, että maassa on rauhallista. Eräs sisä-

politiikkaa tarkoin seuraava henkilö, jolla on hyvin laajat suhteet, sanoi nuoliristipuolueen yhä enemmän menettävän merkitystään ja sen jäsenten siirtyvän hallituspuolueen järjestöihin, sekä arveli, ettei nuoliristiin lopuksi jää muuta kuin sen johtajat. Kuinka paljon nämä arvelut todellisuudessa pitävät paikkansa, jää nähtäväksi. Ulkopoliittisista tapahtumista ei kukaan pysty sanomaan mitään, vaan odotetaan jännityksellä, mitä tapahtumia lähi kuukaudet tuovat mukanaan.

Aarne Thesleff

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Wuorimaa

4/3 1941

3000—1—41 69

Salainen.

AINM
25 392 Sal 41
20/3-41
OSASTO ASIA
5 C 27

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 450/79

Budapesti SSA 11 P:NÄ maalis KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 8, Tilanteen arviointia Budapestissa 10. 3.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 8, Tilanteen arviointia Budapestissa 10. 3.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Budapestissa 11 p:nä maalis kuuta 1941.

25/392 Sal 41
20/3-41
5 C27

Asia: Tilanteen arviointia Budapestissa 10. 3.

Sisällys: Saksan tarjous oli Bulgarialle edullisempi kuin Englannin. - Lähipäivinä ratkaisevia tapahtumia kaakkois-Euroopassa. - Kreikka tehnee vastarintaa. - Sodan pitkällinen jatkuminen tuhoisa pienille maille.

"Kun Saksa ei vaatinut mieltä mitään muuta kuin kauttakulkuoikeutta, mutta Englanti aseelliseen vastarintaan ryhtymistä Saksan maahan tunkeutumista vastaan, oli Bulgarian kanta selvä: tietysti suostuimme siihen ehdotukseen, jossa meiltä ei mitään veriuhreja vaadittu." Näin sanoi 10. 3. minulle Bulgarian täkäläinen lähettiläs. Olinhan jo Sofiassa käydessäni, ja silloisista raporteistani se käy ilmi, tullut täysin selville siitä, että Saksa oli voittanut siellä käydyn diplomaattisen pelin, mutta näin selvästi kantaa silloin ei kuitenkaan sanottu.

10. 3. tapaamistani henkilöistä, joista edellisen lisäksi mainittakoon pääministeri Teleki, Ruotsin lähettiläs ja eräät muut lähettiläät, kävi ilmi se käsitys, että kuluvan viikon lopulla tai seuraavan alussa ratkaisevia tapahtumia

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kaakkois-Euroopassa on odotettavissa. Jugoslavian ja Turkin on ilmoitettava lopullinen kantansa Saksalle näinä päivinä ja niistä riippuen tulee kehityksen suunta käymään. Keskusteluissa esitettyjen käsitysten mukaan on ensimmäisenä pyrkimyksenä Kreikan rintaman lopettaminen ja lentotukikohtien luominen akselivalloille Peloponesoksella, niin että Englannin vaikutus eurooppalaisella mantereella kokonaan loppuisi. Kreikka ja sen hallitus on kuitenkin niin voimakkaasti englantilaisten käsissä, että Bulgarian lähettiläs arveli, ettei se taipuisi akselin vaatimuksiin, vaan jatkaisi vastarintaa myöskin saksalaista marssia vastaan, seikka, mikä tulee johtamaan Kreikan tappioon. Kreikassa on sitäpaitsi saman kertojan mukaan toinenkin suunta nostanut päätänsä, joka haluaa rauhan solmimista Englannista riippumatta ja jo Sofiassa ollessanihan minulle kerrottiin kansan keskuudessa Kreikassa sotaväsymyksen jo saaneen jalansijaa. Jugoslavian suhteen oltiin siinä käsityksessä, että se aikaa myöten tulee taipumaan akselin vaatimuksiin, koettaen kuitenkin ratkaisua viivytellä niin pitkälle kuin mahdollista. Turkin kannasta ei kukaan näkynyt olleen lähemmin selvillä.

Bulgarian lähettiläs huomautti siitä, ettei Venäjä ollenkaan ole ollut tyytyväinen Saksan Bulgariassa tapahtuneeseen kauttakulkuun, mutta ettei tätä seikkaa voitu ottaa huomioon tilanteen kehityttyä sellaiseksi, mikä se oli. Joukko- ja sotamateriaalikuljetukset Saksasta etelään jatkuvat Unkarin kautta edelleen entisessä laajuudessaan, eikä täällä ole vielä voitu sanoa, milloin ne päättyvät.

Pääministeri Teleki katsoi, ettei Unkarin kannalta toistaiseksi mitään vaaraa ole olemassa, mutta että jos sota venyisi pitkälle, eivät sitä mitkään pienet vallat jaksaisi kestää, vuosi-puolitoista voi vielä mennä, mutta pitempi aika johtaa pakosta kohtalokkaisiin seurauksiin pienille mailles.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti v. o. g.

Ministeri Wuorimaa

11/3 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

ULKOASIAINMIN...
26/392 Sal
20/3-41
RYHMÄ 5 OSASTO C27

41.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 451
80

Budapesti SSA 11 P:NÄ maalis KUUTA 1941.

VIITTAUS: ... N

... P:NÄ ... KUUTA 19 ... P:TTY ... n:o ...

VIITTAUS: ... D. U. M. ... / ... 19 ...

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 9, Unkarin oloista pari sanaa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 9, Unkarin oloista pari sanaa.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Budapesti ssa 11 p:nä maalis kuuta 1941.

Asia: Unkarin oloista pari sanaa.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
26 / 392 Sal. D -41
20/3-41
KYHMÄ 5 OSASTO C27 ASIA

Viime päivinä ovat useat Unkarin hallituksen jäsenet eri puolilla maata pitäneet puheita, joissa on käsitelty poliittisia, taloudellisia, sivistyksellisiä ja sosiaalisia kysymyksiä. Yleiseltä kannalta mielenkiintoisin on näistä ollut valtiovarainministeri Reményi-Schnellerin puhe, jonka pääkohdat hallituksen suunnitelmia ja ajatuksia kuvaavina seuraavassa selostettakoon.

Koko Unkarin kansa ajattelee sammumattomalla kiitollisuudella maan suuria ystäviä, Saksaa ja Italiaa, jotka ilman verenvuodatusta ovat sille antaneet takaisin huomattavia osia sen entisistä alueista. Viimeiset suuret diplomaattiset voitot, jotka Saksa on saavuttanut, tähtäävät myöskin siihen päämäärään, että täällä voidaan jatkaa rauhallista työtä. Unkari toivoo, että se voisi rauhassa edelleen työskennellä. Juutalaiskysymyksen suhteen selitti ministeri, että se on ratkaistava, koska se estää sitä suuripiirteistä kehitystä, jota Unkari tarvitsee. Juutalaiskysymyksen ratkaisu ei ole enää kaukana, on kysymys ainoastaan kuukausista. Juutalaisuus on anastanut itselleen paljon suuremman osuuden maan taloudellisessa johdossa, kuin mitä sille kuuluu. Juutalaisuuden

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

eristäminen on jo osaksi käynnissä. Luonnollisesti on kuitenkin ylimenoaikana, ottaen huomioon juutalaisten suuren lukumäärän Unkarissa, huolehdittava siitä, että juutalaiset löytävät jokapäiväisen toimeentulonsa, vaikkapa vaatimattomankin. Kansallisuuskysymyksen suhteen sanoi ministeri olevansa vakuutettu siitä, että Unkarin kieltä puhuvat vähemmistöt eivät koskaan ole Unkarin lippua jättäneet, eivätkä nytkään sitä tule tekemään. Sitten kuvasi tohtori Reményi-Schneller sosiaalipoliittisella alalla tehtyjä saavutuksia ja puhui suunnitelmatalouden tarpeellisuudesta, joka on tuotannon kaikilla aloilla toteutettava. Kansan on ajateltava tuotantoarvoissa eikä rahassa.

Aarne Koskinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 22

ASIA:

Budapestissa olevan lähetyslön raportti n:o 10.

Ministeri Wuorimaa

15/5 1941.

2000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 464.

Budapesti SSA 15 P:NÄ maalis KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

AINMI

28/393 Sal. D-41.

27/3-41

OSASTO

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 10, Jugoslavian asennoituminen.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 10, Jugoslavian asennoituminen.

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Budapestissa 15 p:nä maalis kuuta 1941.

28/393 Tal. 5.-41.
27/3.-41
OSASTO
5 C27

Asia: Jugoslavian asennoituminen.

Edellisessä raportissani mainitsin, että Jugoslavia koettaa venyttää päätöksen tekoa asenteestaan uudessa tilanteessa.

Täällä ei voi saada tarkempaa tietoa siitä, mitä esityksiä Saksa Jugoslavian hallitukselle on tehnyt. Oletetaan kuitenkin, että alkuaan on tahdottu saada Jugoslavia allekirjoittamaan liittymisensä kolmisopimukseen, mutta että tämä pyrkimys on saavuttanut niin päättäväisen vastustuksen, että siitä on luovuttu ja suunniteltu kompromissia, s.o. toisenlaista sopimuksen solmimista, joka kuitenkin sekin olisi enemmän kuin hyökkäämättömyyssopimus. Tätä kysymystä harkitaan Beogradissa parhaillaan ja tulos on varmaankin tunnettu ennen tämän raportin saapumista.

Ranskan lähettiläs mainitsi asiasta, että kroatit haluavat pitkälle menevää lähentymistä Saksaan, s.o. olisivat valmiit liittymään myös kolmisopimukseen, mutta etteivät serbialaiset siihen suostuisi. Vanhastaan tunnettuahan on Serbian suuri sympatia Ranskaa kohtaan, mikä sympatia edelleen jatkuu, varsinkin armeijan piirissä. Huomautin, että Saksa Jugoslaviassa ehkä pyrkii saamaan vapaan kauttakulun joukoil-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

leen ja sotatarpeilleen, koska nopein ja lyhin yhteys Kreikkaan ja Balkanille kulkee Jugoslavian rautatietä myöten tai ainakin sitovan varmuuden maan pysymisestä ystävällisessä puolueettomuudessa. Tähän sanoi ranskalainen, etteivät serbialaiset koskaan kauttakulkuun tule suostumaan, vaan asettuvat vastarintaan, s.o. tällainen yritys merkitsisi sotaa ent. Serbiassa. Onko tämä arviointi paikkansapitävä vai ainoastaan sellainen, jota kutsutaan "der Wunsch ist der Vater des Gedankens", mikä ajattelu viime vuosina on dominoinut länsivalloissa, jää nähtäväksi. Jugoslavia on jo nyt saarrettu kaikilta muilta tahoilta paitsi Kreikan rajansa kohdalta, jossa ratkaisu myös lienee lähimpien viikkojen kysymys, niin että arvaan siellä tarkoin harkittavan, kuinka pitkälle kannattaa mennä.

Kreikassa olleen Ranskan sotilasasiamiehen tapasin eilen täällä kotimatkallaan ja sanoi hän käsityksenään, että Ateenassa on päätetty tehdä vastarintaa loppuun saakka, s.o. vaikka Saksakin hyökkäisi. Toiselta puolen liikkuu täällä huhuja siitä, että Kreikassa valmisteltaisiin uutta hallitusta, joka voisi tehdä rauhan, vieläpä tarpeen tullen sijoittua Saksan miehittämälle alueelle.

Huhuja liikkuu moneen suuntaan, eikä niitä kaikkia kannata kertoa, sillä todellisuudessa ei kukaan tiedä mitään siitä, mitä, miten tai milloin mikin asia hoidetaan tai tapahtuu. Ulkoasiainministeri von Bárdossy oli 13. 3. sanonut Ranskan lähettiläälle, ettei hänkään lähemmin tiedä, mitä ja missä muodossa on tulossa. Voidaan vain todeta tapahtuvat tosiasiat.

Aarne Thesleff

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Wuorimaa

22/3 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 493

Budapesti SSA 22 P:NÄ maalis KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

29/393 Sal 41

31/3-41

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 11, Ulkopoliittisia huomioita.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 11, Ulkopoliittisia huomioita.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 3: A 4.

Budapestissa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

29/392 Sal. S - 41

Budapestissa 22 p:nä maalis kuuta 1941. 31/3 - 41

Asia: Ulkopoliittisia huomioita.

5 C 27

Ulkoasiainministeri von Bárdossyn Saksan matka. - Unkarin ulkopoliittinen tilanne ja Jugoslavian asennoituminen. - Arveluja Turkin asenteesta.

- - - - -

Jo muutamia päiviä sitten kuulin, että ulkoasiainministeri von Bárdossyn käynti Saksassa oli tullut aktualiksi, mutta ettei päivämäärää ollut vielä määrätty. Lähtö tapahtuikin sitten tämän kuun 19 päivänä ja on ulkoasiainministerin mukana paitsi hänen rouvaansa ja kabinettisihteeriä vain ministeriön poliittisen- ja sanomalehtiosaston päälliköt. Kun tästä vierailusta mitään uusia julkisia tuloksia ei täällä katsota olevan, en matkasuunnitelmista aikaisemmin tiedoittanut. Täällä sanotaan vierailun vain merkitsevän sitä, että herra von Bárdossy uutena ulkoasiainministerinä esittäytyy Saksan johtohenkilöille ja täten ylläpitää kontaktia edeltäjänsä esimerkkiä noudattaen. Erittäin lämpimät puheet on ulkoasiainministeri von Ribbentropin banketilla Münchenissä molemmin puolin pidetty ja on herra Bárdossylla ollut myöskin pitkä keskustelu valtakunnankanslerin kanssa. Ministerin palattua tulen pyrkimään hänen puheilleen kuullakseni olisiko

JAKELUOHJE: Ainoastaan hallitukselle.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
- Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hänellä mitään sellaista kerrottavaa, mikä meitä kiinnostaisi.

Mitä muuten ulkopoliittiseen tilanteeseen Unkarissa tulee, on käsitykseni se, ettei täällä mitään erikoista lähi aikoina tule tapahtumaan, vaan saa Unkari pysyä rauhassa. Viimeisten tietojen mukaan Jugoslaviakin näyttää mukautuvan, vaikkakin vastahakoisesti, akselipolitiikkaan, eikä tälläkään suunnalla Unkariin nähden mitään tule tapahtumaan, vaan vahvistaa tuokin kehitys näinollen rauhallisen olotilan jatkumista Unkarissa. Noin viikko sitten Jugoslavian viivytellessä kannanottoaan, oltiin Unkarin sotilaspiireissä jossakin määrin levottomia Jugoslavian asennoitumiseen nähden ja lisäsi tätä levottomuutta vielä laajennetun liikekannallepanon toimittaminen Jugoslaviassa. Eräskin korkeampi upseeri huomautti minulle siitä, kuinka järjetöntä Jugoslavian vastustava asenne olisi, kun maa melkein kaikilta puolin on akselivaltojen piirittämä, sekä että maan vastarinnan tuhoaminen Saksalle olisi vain viiden päivän kysymys. Kun Unkari akseliin liittyneenä lisäksi täyttää kaikki ne toivomukset, jotka sille akselin taholta esitetään, kehittyy kaikki täällä rauhallisesti, enkä siitä syystä luule, että lähi aikoina kovinkaan paljon Unkarin suhteista ulkopoliittiseen tilanteeseen tulee olemaan kerrottavaa. Vasta sitten kun Saksan ja Venäjän välit tulevat selvittelyn alaisiksi, tulee tilanne muuttumaan niin hyvin Unkarissa kuin Venäjän kaikissa muissakin rajamaissa.

Turkin kantaan nähden ollaan täällä siinä käsityksessä, että sen asenne tulee jäämään täysin defensiiviseksi-

si, eikä se tule liikehtimään, ellei sen välittömiä etuja suoranaisesti loukata. Kun täällä arvellaan Kreikan sodan lopettamisen olevan lähi viikkojen kysymys ja Saksan siihen aktiivisesti sekautuvan, ei tämän tähden luulla Turkin ryhtyvän minkäänlaisiin toimenpiteisiin. Täällä kuulee myöskin sellaisia mielipiteitä, että Kreikkakin vielä viime hetkessä tulisi taipumaan rauhaan, mutta nämä ovat kuitenkin vain arveluja.

Aarne Thesleff

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Wuorimaa

26/3 1941

3000—1—41 69

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 500.

Budapesti SSA 93. 26 P:NÄ maalis KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

31/393 Yl. 8-41.

8/4-41

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 12, Ulkoministeri von Bárdossyn keskustelut Münchenissä.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 12, Ulkoasiainministeri von Bárdossyn keskustelut Münchenissä.

Ministeri: Aarne Thomas

UE 3: A 4.

Budapestissa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 12,

Budapestissa 26 p:nä maalis kuuta 1941.

31/393 Ful. 8-41.

8/4-41

Asia: Ulkoministeri v. Bárdossyn keskustelut Münchenissä.

δ (27)

Tämän kuun 25 päivänä otti Unkarin ulkoasiainministeri pyynnöstäni minut vastaan ja kertoi tällöin otsakeasiasta.

Kuten jo ennen olen maininnut, tapahtui käynti ministeri v. Bárdossyn toivomuksesta, että hän saisi henkilökohtaisen kosketuksen Saksan johtajan ja ulkoasiainministerin kanssa. Mitään uutta tai erikoista ei käynnin takana ollut.

Keskusteluistaan ulkoasiainministeri von Ribbentropin kanssa kertoi haastateltavani: Saksan asema on kaikin puolin niin hyvä, ettei sen lopullisesta voitosta ole vähintäkään epäilystä. Saksan varustaminen sotatarpeilla on kehitetty sellaiselle tasolle ja tapahtuu niin suuressa mittakaavassa, ettei Yhdysvaltain apu Englannille, joka perustuu taloudellisiin tuotantolaskelmiin ansiopyrkimyksillä, pysty siinä suhteessa kilpailemaan. Nykyinen sota vaatii erittäin notkeaa mukautumista kunakin päivänä syntyvään tilanteeseen ja Saksan armeijan johto on siinä suhteessa täysin kykenevä menetelmää päivittäin vaihtamaan, jossa suhteessa vastapuoli ei läheskään pysty samaan notkeuteen. Sitäpaitsi parennetaan Saksan aseistusta joka päivä ja kaikki puutteet koneista, mitä niiden käyttäjät sotatoimissaan huomaavat, on heidän heti

---

JAKELUOHJE:
ainoastaan hallitukselle.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaasedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ilmoitettava retkiltään palattuaan asianomaiselle teknikolle ja vastaavat parannukset tehdään heti uusiin koneisiin. Täten paranee Saksan armeijan taistelukyky päivä päivältä.

Armeijan lukumäärästä ja rintamantakaisista järjestelyistä sanoi ministeri saaneensa varsin tarkkoja tilastotietoja, jotka olivat niin vakuuttavia, ettei hän enää voi epäillä Saksan voittoa.

Ulkoasiainministeri von Ribbentrop oli vielä lausunut, että sota todellisuudessa jo on niin pitkällä voiton puolella, että se mitä tästä lähin tapahtuu, tosia-asiassa jo on sodan likvidoimista.

Valtakunnankansleri oli keskusteluissaan antanut laajan yleiskuvan maailmantilanteesta pysähtyen enimmän Balkanin kysymyksiin, jotka ovat Unkaria lähinnä. Hän oli pahoitellut, että sota kestää niin kauan ja vaatii niin paljon uhreja, joita hän ei haluaisi, samoin kuin sitä, ettei Englanti hänen useihin tarjouksiinsa sovinnollisesta ratkaisusta ollut kiinnittänyt mitään huomiota, vaan ne kaikki hylännyt. Englannin asema on nyt niin järkyttynyt, ettei sen voitonmahdollisuuksista ole mitään jälellä ja Yhdysvallat saavat sotaan liittyessään Tyynellä merellä niin paljon tekemistä, ettei niiden muutenkin nyt jo liian myöhäinen apu enää voi mitään muuttaa kehityksen kulussa.

Sen jälkeen oli kansleri puhunut Wienin sovintotuomiosta, joka ei ollut tyydyttänyt kumpaakaan puolta, mutta huomauttanut, että tuomiota tehtäessä oli otettava huomioon se, että Rumania jäisi elinkykyiseksi, eikä kokonaan sortuisi sisäiseen sekasortoon. Hän oli samalla kehottanut

Unkaria yrittämään parempaa yhteisymmärrystä Rumanian kanssa, mutta oli ministeri von Bárdossy huomauttanut, että se parhaimmallakin tahdolla on äärimmäisen vaikeaa, kun Rumanian hallituksenkin jäsenet osallistuvat hyökkäyksiin Unkaria vastaan, kuten vähän toista viikkoa sitten eräskin ministeri piti puheen, jossa hän sanoi, ettei Herrmannstadt'iin Klausenburgista siirrettyä yliopistoa ole järjestettävä kuin väliaikaisesti, koska Klausenburg /Koloszvár/ pian liitetään takaisin Rumaniaan.

Venäjästä oli kansleri maininnut, että suhteet Saksan ja sen välillä ovat hyvät ja Venäjä levereeraa sovitut määrät, mutta ettei Venäjä tee yhteistyötä rehellisessä mielessä. Hän oli valittanut Baltian maiden kohtaloa, mutta huomauttanut, ettei hän tälle kehitykselle voinut mitään. Suomesta, eikä yleensä pohjoismaista, ei hän ollut maininnut sanaakaan, mutta arveli ministeri sen johtuneen lähinnä siitä, ettei tuossa osassa Eurooppaa Unkarilla ole intressejä. Venäjästä oli hän vielä lausunut, että se edelleen yrittää ajaa maailmanvallankumoustaan, käyttäen pohjoisessa kommunistista, etelässä nationalistista propagandamenetelmää. Saksan sosiaalinen järjestys ja työväen olot ovat niin paljon paremmat ja Venäjää korkeammalla tasolla, ettei venäläinen propaganda kykene siellä mitään saavuttamaan.

Kun kansleri katsoo sodan jo olevan asteella, jolloin sen positiivista tulosta Saksan kannalta ei enää voida asettaa epäilyksenalaiseksi, on hänen päähuomionsa jo kiintynyt probleemoihin, jotka koskevat tulevan Euroopan uudelleenjärjestelyä.

Edellä olen selostanut ministeri von Bárdossyn lausunnot mahdollisimman tarkkaan. Lienee syytä kiinnittää huomiota kanslerin valitteluun Baltian maiden kohtalon johdosta. Ehkä se voidaan tulkita niin, että koska hän siitä on pahoillaan, hän on tyytyväinen, ettei tuo kohtalo ole mennyt pidemmälle, vaan maamme ja pohjoismaat jääneet sen ulkopuolelle.

Kysyin vielä, missä muodossa Jugoslavia liittyi kolmisopimukseen. Ministeri sanoi, että liittyminen on ehdoton, mutta että todennäköisesti Saksa on antanut Jugoslavialle lupauksia, ettei saksalaisia sotajoukkoja kuljeteta Jugoslavian kautta, ainoastaan aseita ja varusteita. Näin onkin tapahtunut. Jugoslavian liittyminen kolmisopimukseen vaati vaikeita synnytystuskia. Serbialaisissa piireissä oli kovaa vastarintaa, joka johti neljän hallituksen jäsenen eroon ja niin ollen hallituksen rekonstruktioon. Samoin oli neljä armeijassa johtavilla paikoilla olevaa kenraalia ennen liittymistä vapautettava toimistaan ja asetettava eläkkeelle. Kreikan kohtalon sanoi ministeri pian tulevan ratkaistuksi, mutta ei sanonut tietävänsä, tuleeko Kreikka tekemään vastarintaa loppuun asti, vai vaanko aluksi muodon vuoksi, alistuakseen sitten. Hän sanoi kuulleensa, että Kreikassa on jo olemassa liike käynnissä, joka valmistaa uutta hallitusta, joka tekisi rauhan. Kuningas ei ole mikään kuningas, vaan Englannissa huvittelussa aikansa viettänyt henkilö, jolla ei ole mitään arvovaltaa. Kreikassa on mantereella hänen tietojensa mukaan 4 divisionaa englantilaisia joukkoja. Von Ribbentrop oli huomauttanut, että ellei Metaxas olisi kuol-

lut, olisi hän selvittänyt Kreikan sen nykyisestä vaikeasta tilanteesta. Aikaisemmin kertomani tiedot saavat näin ollen tässä suhteessa vahvistuksensa.

Aarne Wuorimaa

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Wuorimaa

26/3 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 501.

Budapesti SSA 27 P:NÄ maalis KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

32 393 Sal. S-41
8/4-41
OSASTO
5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 13, Jugoslavian lähettiläs maansa asenteesta.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 13, Jugoslavian lähettiläs maansa asenteesta.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Budapestissa 26 p:nä maalis kuuta 1941.

32/393 Pol. 8 - 41.
8/4-41

Asia: Jugoslavian lähettiläs maansa asenteesta.

5 C27

Sisältö: Jugoslavian-Unkarin suhteet. - Jugoslavian liittyminen kolmensopimukseen.

- - - - -

Kävin 26. 3 Jugoslavian täkäläisen lähettilään luona kuulemassa, mitä hän tilanteesta mainitsi. Kyselin ensin hänen vaikutelmiaan Jugoslavian ulkoasiainministerin käynnistä Unkarissa parisen viikkoa sitten. Asiallisesti hänellä ei ollut mitään lisättävää siihen, mitä jo vierailun aikaisessa raportissani mainitsin. Unkarilaiset olivat olleet erittäin sydämmellisiä ja koko matka oli sujunut Jugoslavian ulkoasiainministeriä ja koko hallitusta erittäin tyydyttävällä tavalla. Keskusteluissa pääministeri Telekin kanssa oli puhuttu yksityiskohtaisesti maiden välisten suhteiden järjestämisestä ja oli ennenkaikkea unkarilaisten taholta silloin kosketeltu Jugoslaviassa olevan unkarilaisen väestön asemasta ja mitä sen hyväksi olisi tehtävä. Samoin oli käsitelty maiden välisten kulttuuri- ja taloussuhteitten kehittämistä ja vedetty esiin kaikki ne kysymykset, jotka ensi sijassa on järjestettävä. Tähän työhön onkin molemmin puolin ryhdytty ja tullaan sitä nyt mahdollisim-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaasedustuksen tiedoitukseiln.
Ei ulkomaasedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoitukseiln.

man laajassa mittakaavassa jatkamaan. Maiden väliset suhteet ovat joka tapauksessa tehdyn sopimuksen ja tehtyjen vierailujen kautta saaneet erittäin terveellisen käänteen ja toivottavaa on, että tämän kautta aikaisemmin vallinnut vastakohtaisuus ja epäily vähitellen kokonaan häviää.

Kolmensopimukseen liittymisestä mainitsi lähettiläs niistä suurista sisäisistä vaikeuksista, joita sen toteuttaminen Jugoslaviassa oli vaatinut, kun sekä Jugoslavian /Serbian/ kansa että varsinkin sotilaspiirit ovat tottuneet elämään ranskalaisen orientoinnin hengessä ja Saksaa on aina katsottu viholliseksi. Näin ollen ei ole ihme, että verrattain voimakkaita vastakohtia nyt kysymyksessä olevan sopimuksen aikaansaamisen johdosta maassa sisäisesti syntyi. Siinä kansainvälisessä tilanteessa, mikä nyt kuitenkin on olemassa, ei Jugoslavialla olisi ollut muuta valinnanvaraa, kuin minkä se nyt on tehnyt, sillä vastaisessa tapauksessa olisi epäilemättä seurannut maan hävittäminen. Kysymykseen tulee nyt aseman selvittäminen sisäisesti, ja todennäköisesti uuteen tilanteeseen tullaan rauhallisesti mukautumaan, mutta jos jollakin taholla obstruktiota yritettäisiinkin harjoittaa, täytyy se ilman muuta tukehduttaa. Lähettiläs oli viime yönä ollut asemalla maansa pää- ja ulkoasiainministereitä tervehtimässä heidän matkustaessaan Budapestin kautta kotiin ja kertoi molempien näyttäneen varsin tyytyväisiltä. Erikoisesti oli pääministeriin tehnyt voimakkaan vaikutuksen allekirjoituksen jälkeen tapahtunut valtakunnankanslerin kädenpuristus, joka samalla oli vakuuttanut, että tämän jälkeen Jugoslavia saa olla täysin turvassa sekä suvereniteettiinsä että vapauteensa nähden, joihin ei kukaan tule koskemaan.

Rainer Hosmo

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Wuorimaa

29/3 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 506.

Budapesti SSA 29 P:NÄ maalis KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

33/394 Sal. D-41

8/4-41

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 14, Tapahtumat Jugoslaviassa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 14,

Tapahtumat Jugoslaviassa.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o **14.**

Budapestissa 29 p:nä **maalis** kuuta **1941.** 33/394 Tal. 8 -41.

8/4-41

Asia: **Tapahtumat Jugoslaviassa.**

5 C27

Raportissani n:o 13 kerroin Jugoslavian täkäläisen lähettilään lausunnosta, jossa hän piti mahdollisena, etteivät asiat hänen kotimaassaan kolmisopimukseen liittymisen jälkeen vielä olisi loppuunkäsitelty, vaikka hän toivoikin rauhallisen kehityksen jatkuvan. Hänen epäilyksensä toteutuivat varsin nopeasti, sillä jo seuraavana päivänä keskustelumme jälkeen oli hallitus ja sijaishallitsija kukistetut ja nuori kuningas 6 kuukautta ennen täysikäiseksi tuloaan julistautunut hallitsijaksi ja nimittänyt uuden hallituksen kenraali pääministerinä ja jossa kroattien johtaja on jäänyt paikalleen varapääministeriksi ja eräitä muitakin entisestä hallituksesta tullut mukaan. Sen sijaan kerrotaan kolmisopimuksen allekirjoittajain, entisten pää- ja ulkoministerien tulleen vangituiksi ja sijaishallitsija Paulin olinpaikan olevan tuntemattoman. Viimemainitun sanotaan olleen enemmän vihatun kuin pidetyn. Tämä oli tilanne 27. 3 illalla. Mitä muutokset tulisivat merkitsemään, ei silloin vielä tiedetty.

Kysyin myös silloin Saksan lähettiläältä, mitä hän arveli tapahtumasta, ja sanoi hän, ettei vielä voida sen merkitystä arvioida, mutta että arvattavasti 48 tunnin si-

---

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sällä on täysi selvyys saatu. Saksalle ei tapahtuma ole tullut yllätyksenä, sillä Saksan Beogradissa oleva lähettiläs oli täkäläiselle virkaveljelleen palatessaan allekirjoitustilaisuudesta Wienistä Budapestin asemalla kertonut, ettei hän vielä ole ollenkaan varma, mikä kehitys tämän jälkeen Jugoslaviassa tulee olemaan. Näin ollen hän piti jotain mullistusta mahdollisena. Saamani tiedot osottavat myös, että Sofiassakin tällaista kehitystä pidettiin mahdollisuuksien piirissä olevana.

Uudesta muodostetusta hallituksesta lausui Saksan lähettiläs, etteivät sen enemmän uusi pää- kuin sotaministerikään kuulu varsinaiseen saksalaisvastaiseen piiriin, puhumattakaan hallituksessa olevasta kolmesta kroatista. Kysyessäni, mitä Bulgaria ja Unkari arvelevat siitä, jos sota syntyisi Jugoslaviassa, sanoi hän luulevansa molempien olevan mieluummin tyytyväisiä kuin tyytymättömiä, onhan kummallakin revisiovaatimuksia sinnekin päin.

Unkarille ovat tapahtumat tulleet yllätyksenä. Kun ulkoasiainministeri von Bárdossyn kanssa keskustelin Jugoslavian liittymisestä kolmisopimukseen, ei hän tehnyt mitään varaumaa, vaan katsoi asian selväksi. 28.3 kysyin sanomalehtiosaston päälliköltä, oliko Budapestin virallisissa piireissä ennakkoaavistusta nyt tapahtuneista seikoista, jolloin hän vastasi, ettei täällä tällaista käännettä ollut odotettu, vaan arveltiin asian olleen lopullisesti järjestyksessä. Nyt oli tilanteen Jugoslavialle katastrofaalinen tai lievempi selvittäminen yksinomaan valtakunnankansleri Hitlerin kannanotosta riippuvainen. Osastopäällikkö sanoi koettavansa hoi-

taa maansa lehdistöä, että se asiassa olisi mahdollisimman pitättyväinen ja sitä se tähän saakka onkin ollut.

Viime tietojen mukaan on Unkari kutsunut aseisiin kahta armeijaa vastaavan määrän ja lisännee joukkoja Jugoslavian rajalla. Kerrotaan myös Unkarin rajalla nähdyillä Jugoslavialaisilla sotilailla olleen rinnassaan Englannin pienoislippu, mikä tietenkään ei tarvitse merkitä kuin platoonista demonstratiota, mutta on kuitenkin syytä panna merkille. Jos asia kehittyisi aseelliseen konfliktiin, on varsin todennäköistä, että Unkarin kolmisopimuksen perusteella siihen on osallistuttava, mikä seikka johtavissa piireissä lienee synnyttänyt määrättyä levottomuutta.

Jugoslavian lähetystöstä kerrottiin, että muutos maassa merkitsee kansallisen kokoumushallituksen muodostamista ja että sekä serbit, kroatit että sloveenit ovat täysin yksimielisiä. Mistä, sitä ei sanottu.

Tällainen on Budapestista nähtynä tilanne 29 päivänä maaliskuuta 1941 päivällä.

Aarne Klemola

J.k.

Tilanteen kehityksestä on lauantain ja eilisen sunnuntain aikana niin paljon ilmennyt, että Jugoslavian uuden hallituksen kokoonpanoilmoitus on ainakin sikäli osottautunut paikkansa pitämättömäksi, etteivät kroattijohtaja Matschek eikä muut kroatialaiset ministerit vieläkään ole antaneet suostumustaan hallitukseen astumiseksi, vaan on tiedon julkaisemisella yritetty bluffata maailmaa. Siksi myös Jugoslavian lähetystön ylempänä kerrottu selitys yksimielisyydestä. Englanti on suurine rahoineen päätekijänä tapahtuneeseen, mutta on Venäjälläkin osittain ollut siinä sormet mukana, huomautti eräs korkeampi sotilashenkilö. Jos tämänhetkisten Budapestissa saatujen vaikutteiden perusteella asiaa tahtoisi arvioida, niin tuntuisi hyvin mahdolliselle, että vastakohta kroattien ja serbien välillä tulee kärjistymään edellisten järjestäessä suhteensa Saksaan, jälkimmäisten joutuessa sen kanssa konfliktiin, mikä päättyy heille huonosti.

Tiedustellessani eräältä korkeammalta upseerilta ylempänä mainittujen osittaista mobilisatiota koskevien tietojen todenperäisyyttä, sain jyrkästi kielteisen vastauksen, jossa huomautettiin, että "tietenkin siirrämme joukkoja vaaranalaiselle rajalle, mutta siihen ei tarvita liikekannallepanoa edes osittainkaan. Sitä paitsi ei näin kylvöaikana voisi kutsua miehiä pois maatöistä, jotka sekä itsellemme että Saksankin kannalta hyvän sadon hankkimiseksi ovat välttämättömät. Lisäksi ei Saksa sille niin vähäisen asian nujertamiseksi, kuin on Serbian vastustus, tarvitse apuamme. Kanuunanruokaa on sillä itsellään tarpeeksi!

A.W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetyslön raportti n:o 15.

Ministeri Wuorimaa

29/3 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 507/98

Budapesti SSA **29** P:NÄ **maalis** KUUTA 19**41.**

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

94/394 Tul. 8-41

8/4-41

OSASTO

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: **Raportti n:o 15, Unkarin-Rumanian suhteet edelleen huonot.**

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 15,

Unkarin-Rumanian suhteet edelleen huonot.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE S: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Budapesti ssa 29 p:nä **maalis** kuuta 19**41.**

34/394 Sal. 8.-41.
8/4.-41

Asia: **Unkarin-Rumanian suhteet edelleen huonot.**

5 C27

Raportissani, jossa selostin keskusteluani ulkoasiainministerin kanssa, jo mainitsin siitä, etteivät unkarilais-rumanialaiset suhteet vaan tahdo parantua huolimatta siitäkään, että Saksa tässä suhteessa harjottaa painostusta. Rumanian taholta tulee yhä uudistuvia uhkauksia Unkariin päin.

Ulkoasiainministeri von Bárdossyn käynnin jälkeen Saksassa on Rumanian johtaja Antonescu jossain tilaisuudessa pitänyt puheen, jossa hän unkarilaisten tietojen perusteella on lausunut m.m. seuraavaa: "En sen enemmän minä kuin Rumanian kansakaan voi lopullisena hyväksyä sitä tilannetta, joka oli edessäni ja johon minun oli taivuttava. Emme tätä tilannetta tule koskaan tunnustamaan. Tällä kolkalla Euroopaa ei koskaan tule vallitsemaan rauha, ei myöskään oikeudenmukaisuutta maailmassa, ennenkuin Rumanian kansalle ei tehdä oikeutta tai se itse tätä oikeutta ole itselleen hankkinut. Tämä oikeudenmukaisuus on vielä kerran tuleva, sen julistavat äänelläni kaikki, jotka ovat elämänsä uhranneet, jokainen maan sotilas ja myös minä itse."

Tämän lausunnon perusteella ovat huomattavat rumanialaiset lehdet, edelleen unkarilaisten tietojen mukaan, asiaa kä-

JAKELUOHJE: **Tavallinen.**

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sitelleet ja siten ärsyttäneet mieliä Unkarissa. Toistaiseksi on kuitenkin Unkarin lehdistö ollut pidättyväinen ja valittaen todennut nämä lausunnot, jotka vain voivat maiden välisiä suhteita vahingoittaa.

"Pester Lloyd" huomauttaa rauhallisessa sävyssä kirjoitetussa artikkelissaan, että Antonescun sanat ovat löytäneet hyvän maaperän Lontoossa, jossa radion kautta Rumaniaa yllytetään vastarintaan ja kehotetaan sanoutumaan irti akselista.

Olen edelläolevan merkinnyt kuvataksemi erästä jännitysmomenttia Balkanilla, joka ei tahdo laueta, vaan häiritsee muiden lisäksi rauhoittumisen kehitystä.

Aarne Wuorimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeri Wuorimaa

3/4 1941

SALAINEN

3000—1—41 69

Salainen.

35/394 Sal. 8-41

15/4-41

5 C27

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 515/100.

Budapesti SSA 3 P:NÄ huhti KUUTA 1941.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 16, Tilanteesta Jugoslaviassa.

Tämän ohessa, lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 16,

Tilanteesta Jugoslaviassa.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Budapestissa 3 p:nä **huhti** kuuta 19**41.**

35/394 Sal. 8 - 41.
15/4-41

OSASTO
5 C27

Asia: **Tilanteesta Jugoslaviassa.**

Useita päiviä on jo kulunut poliittisen mullistuksen toimeenpanosta Jugoslaviassa ilman että vieläkään selvitystä tilanteeseen olisi tullut. Edellisen selostukseni lisäykseksi mainitsen asiasta seuraavaa.

Unkarin taholta todetaan valittaen, että päivästä päivään Jugoslavian poliittisesta elämästä yhä useampia henkilöitä syrjäytetään, jotka erikoisesti olivat harrastaneet unkarilais-jugoslavialaisten suhteitten parantamista ja lähentämistä. Samalla huomautetaan, että tämä asiaintila vaikuttaa sen, ettei Unkari pysty näyttelemään mitään osaa Jugoslavian ja sen naapurien välillä syntyneessä jännittyneessä tilanteessa. Unkarin tietotoimiston katsauksessa 2.4. huomautetaan m.m.: vaikkakaan Unkarin taholta yhä vielä ei ole minkäänlaisiin toimenpiteisiin ryhdytty ja viimeiseen saakka toivotaan, että suotuisa käänne tapahtuisi, pidetään tilannetta kuitenkin siinä määrin kärjistyneenä, että siitä selviämiseksi voidaan päästä vain jommankumman puolen raskailla uhreilla.

Kun 2. 4. tapasin ulkoasiainministeriön sanomalehtiosaston apulaispäällikön, sanoi hän sinä päivänä jonkinlaisia

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustukcan tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

pieniä jännityksen laukeamisen oireita olleen todettavissa Berliinissä, mutta ei hän pitänyt sitä kuin tilapäisenä ja lausui suuren epäilyksensä, voidaanko konfliktia enää välttää. Maaliskuun viimeisenä päivänä tapasin sotaministerin päivällisillä m.m. Jugoslavian lähettilään, jolta tiedustelin tilannetta. Hän sanoi: me olemme valmiit hyväksymään ja täyttämään liittymisen kolmenvallansopimukseen, mutta Saksa on tapahtumista meillä syvästi loukkaantunut. Tästä syystä on tilanteen kehitys ja ratkaisu yksinomaan valtakunnankansleri Hitlerin käsissä. Varsin hermostuneelta hän tuntui ja aterian jälkeen huomasin hänen saksalaissyntyisen rouvansa erittäin kauan ja vakavasti keskustelevan Saksan lähettilään kanssa, joka näytti häntä kuuntelevan hyvin suurella tarkkaavaisuudella. Samassa tilaisuudessa tapaamani Unkarin pää-, ulko- ja sotaministerit pitivät tilanteen selviämistä ilman konfliktia hyvin epätodennäköisenä. Sotaministeri vahvisti, ettei Unkari ollut vielä ryhtynyt minkäänlaisiin liikekannallepanotoimenpiteisiin, mutta että tietenkin rajalle oli siirretty palveluksessa olevia joukkoja.

Mikäli olen kuullut, ovat saksalaiset sotilaskuljetukset Unkarin kautta viime päivinä varsin vahvasti lisääntyneet ja väitettiin minulle, että myös jo tankkien kuljetus huomattavassa mittakaavassa tapahtuu maanteitä pitkin Unkarin kautta, eikä enää vain rautateitse, kuten aikaisemmin. Viimeksi mainittua seikkaa en kuitenkaan ole asiantuntevalta taholta vielä ennättänyt tarkistaa.

Tämän aamun, 3.4., lehdet antavat viime vuorokauden kehityksestä verrattain rauhallisen kuvan ja painostavat ni-

menomaan sitä, että Roomassa mieliala rauhalliseen selvitykseen nähden on optimistinen. Saksan lehdet sensijaan kiinnittävät huomiota serbialaisen väestön saksalaisvastaiseen mielialaan ja paikallisia saksalaisia ahdistavaan toimintaan Jugoslaviassa.

Juuri kun tätä raporttia lopetan, saapuu erittäin yllättävä tieto, että pääministeri kreivi Teleki tänä aamuna äkkiä on kuollut. Lähempiä tietoja puuttuu vielä.

Rauch Hörmann

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetyksen raportti n:o 17.

Ministeri Wuorimaa

5/4 1941

8000—1—41 60

Salainen.

36/394 Sal. S. 41.
17/4. 41

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 527/106

Budapesti SSA 5 P:NÄ huhti KUUTA 1941.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

5 C 27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: **Raportti n:o 17, Pääministeri kreivi Telekin itsemurha ja tilanne.**

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 17, Pääministeri kreivi Telekin itsemurha ja tilanne.

Ministri: Aarne Thomas

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

36/394 Sal. S.-41

Budapesti ssa 5 p:nä **huhti** kuuta 19**41.** 17/4.-41

5 C 27

Asia: **Pääministeri kreivi Telekin itsemurha ja tilanne.**

Kuluvan kuun 4 päivänä lähetin seuraavan salasähkeen "N:o 4, Suuria saksalaisia joukkokuljetuksia etelään päivittäin, myös maanteitse. Unkarin sotilaspiirit haluavat osallistua sotaan Eteläslaaviaa vastaan, mitä Saksa ei toivone. Täällä vakuuttuneita sotatoimet alkavat ensi viikolla." Siinä ollut tieto saksalaisten kannasta oli eräältä täkäläiseltä Saksan lähetystöön kuuluvalta henkilöltä.

Pääministeri Telekin traagillista kuolemaa ei aluksi tahdottu tunnustaa itsemurhaksi, mutta myönnettiin se sellaiseksi jo tapahtumapäivän iltapäivällä. Virallinen selitys tapahtumaan on, että pääministerin hermot olivat kuluneiden vuosien jännityksestä niin väsyneet ja hänen kauan aikaa sairastaneen vaimonsa toivoton tilanne niin voimakkaasti häneen vaikuttanut, että ne yhdessä johtivat itsemurhaan. Todellisuudessa on itsemurhan syy puhtaasti poliittinen. Jugoslavian asiain kehityttyä sellaisiksi, ettei siitä ilmeisesti muuta pääsyä enää ole kuin voimakeinot, johtivat Saksan vaatimaan täydellistä kauttakulkua Unkarin kautta, myös kaikkia käytännössä olevia teitä pitkin, eikä yksinomaan vaan rautateitse, kuten tähän saakka. Onko tällöin ollut kysymys myös

JAKELUOHJE: **Tavallinen.**

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

saksalaisten jäämisestä Unkarin alueelle Rumanian tapaan, en vielä tiedä. Annettuaan suostumuksensa, koska realipolitiikassa ei katsonut voivansa toisin menetellä, oli koko tämä toimenpide ollut niin voimakkaasti kreivi Telekin sisäistä persoonaa vastaan, että hän sen johdosta lopetti päivänsä, katsoen rikkoneensa antamansa sanan, olihan hän Jugoslavian kanssa tehnyt ikuisen ystävyyssopimuksen ja ehkäpä Unkarissakin vakuuttanut toista kuin millaisiksi tapahtumat ovat muodostuneet. Hänen kuolemaansa on näin ollen pidettävä hänen moraalisen minänsä protestina omaa käytännöllistä toimintaansa vastaan. Onko tämä selitys ehdottomasti paikkansapitävä, en myöskään voi vakuuttaa, koska mitään täsmällisempiä tietoja ei mistään päin vielä ole saatavissa, se näyttää kuitenkin varsin todennäköiseltä.

Tosiasia joka tapauksessa on, että saksalaiset sotajoukot nykyään suurina kolonneina vyöryvät Unkarin kaikkia teitä etelään päin. Toinen tosiasia on myös, että Unkarin armeijasta muutamia divisioneja on keskitetty Jugoslavian raja-alueelle ja että tämän kuun 4 päivästä lähtien miehiä lukuisasti kutsutaan sotapalvelukseen. Kuten jo yllämainitussa sähkeessäni mainitsin, tahtovat sotilaspiirit mennä sotaan, kun sen sijaan muu osa kansasta ei sitä toivo. Missä määrin eräältä Saksan lähetystöön kuuluvalta henkilöltä sähkeessäni mainitut tiedot, ettei Saksa toivo Unkarin osallistuvan sotaan, pitää paikkansa, en voi varmuudella sanoa, mutta voi se tietenkin olla tosiasia. Toiselta puolen liikkuu huhuja, että unkarilaiset joukot saksalaisen johdon alaisina lähtisivät mukaan. Piakkoin kai tästäkin puolesta saadaan

selvyys, sillä kauan ei enää kestäne, ennenkuin tykit Jugoslavian rajalla alkavat puhua.

Sotaministerin apulainen sanoi ainakin 3.4. että sotatoimet seuraavalla viikolla alkaisivat.

Saksan kannalta arin kohta syntyneessä tilanteessa on se, että Jugoslavian toimeenpaneman Tonavan liikenteen sulun tähden kuljetukset /öljy-y.m./ Rumaniasta ovat pysähtyneet. Tällaista tilannetta, joka tietenkin sopii erinomaisesti Englannin laskelmiin, ei Saksa kauan voi sietää.

Hamel Thomas

J.k.

7.4. Sen jälkeen kuin edellä oleva oli kirjoitettu, on sota Balkanilla jo täydessä käynnissä ja salasähkeessä mainittu käsitys, että sota tällä viikolla puhkeaisi, toteutunut. Saksalainen valvonta Unkarissa saa vähitellen samat muodot kuin toisissakin maissa. He ovat mukana rautateillä, postissa, sähkölennättimissä y.m. Unkarilaisia joukkoja on Jugoslavian rajan läheisyyteen kuulemani mukaan koottu 5 divisioonaa ja palvelukseen kutsuminen on täydessä käynnissä. Sotatoimiin ne eivät toistaiseksi ole osallistuneet. Szegedin kaupunkia sanotaan serbialaisten heti ensi päivänä 6.4. pommittaneen ja kolmen tiedustelukoneen käyneen Budapestin yläpuolella. Ainakin annettiin 6.4. iltapäivällä ensimmäinen ilmahälyytys.

A.W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetyksen raportti n:o 18.

Ministeri Wuorimaa

5/4 1941

3000—1—41 69

Salainen.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 528 107

Budapesti SSA **5** P:NÄ **huhti** KUUTA 19 **41.**

37/394 Tal. S-41
17/4-41
5 C 27

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: **Raportti n:o 18, Lausunto Venäjästä.**

Tämän mukana lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 18,

Lausunto Venäjästä.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 3: A 4.

5

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Budapestissa 5 p:nä **huhti** kuuta 19**41.**

37/394 Sal S-41

12/4-41

Asia: **Lausunto Venäjästä.**

5 C27

Joitain päiviä sitten tapasin Unkarin Moskovassa olevan kauppa-attasean Krause'n, joka on Budapestissa käymässä ja kertoi käsityksiään Venäjältä seuraavaan tapaan.

Venäjä on ollut ja on edelleenkin kärsimysten, puutteen ja tyranniuden maa, mutta muun maailman kannalta on suurin vaara siinä, että kun nykyinen sota heikontaa, tuhoaa ja murskaa taloudellisesti Eurooppaa niin että sen tila vain on laskusuunnassa puutetta kohti, tämä kurjuus on Venäjällä jo sivuuttanut aallon pohjan, ja mitä siellä nyt tapahtuu, on olosuhteiden paranemista. Vaikka tämä olosuhteiden korjautuminen onkin hyvin hidasta, niin on se kuitenkin ylöspäin menoa, muun maailman mennessä alaspäin. Sen, joka kylmästi pystyy arvostelemaan kehitystä, täytyy myöntää, ettei kolhoosisysteemi Venäjällä ole ollut fiasco, vaan menestynyt. Venäjän terroristinen menettely on jo muuttanut muotoaan, kuolemantuomiot ja surmaamiset ovat tulleet harvinaisiksi ja niiden sijaan on astunut karkoitus kaukaisille syrjäseuduille.

Mitä ulkopoliittiseen ajatteluun tulee, ei bolshevismi ole tippaakaan tinkinyt ajatuksestaan maailmanvallankumouksen toteuttamisesta, mutta se tahtoo saada sen aikaan mahdolli-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

simman vähillä uhreilla omalta osaltaan. Siksi on sen hartain toivo, että nykyinen sota mahdollisimman kauan jatkuu ja mitä enemmän selkkauksia syntyy ja väsymys ja heikontuminen muualla kasvavat, sitä parempi kommunismin kannalta. Saksan pelko ja kunnioitus ovat Moskovassa nykyään kovin suuret, mutta Kremlissä eletään kuitenkin toivossa tulevaisuuteen nähden ja ollaan vakuutettuja, että Saksa käymässä olevan sodan häviää, jolloin Venäjän aika on tullut.

Relata refero.

Hans Hörmann

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 19

Ministeri Wuorimaa

9/4 1941

2000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 540 113.

Budapesti SSA 9 P:NÄ huhti KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ No 37 394 Sal 41 18/4-41

5 C 27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 19, Tilanteen kehityksestä.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 19,

Tilanteen kehityksestä.

Ministeri: Aarne Thomas

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

17 394 Sal 41

Budapestissa 9 p:nä huhti kuuta 1941. 18/4-41

Asia: Tilanteen kehityksestä.

5 C27

Raportissani n:o 17 kerroin serbialaisten käyneen pommittamassa Szegedin kaupunkia etelä-Unkarissa ja lentäneen Budapestin yläpuolella arvatenkin tiedustelutarkoituksessa, koska pommitusta ei tapahtunut. Myöhemmin kävi selville, että samana päivänä oli vielä raja-alueella pommitettu kolmea muutakin paikkaa ja unkarilaiset pommittajista ampuneet alas 9 konetta. Kun Unkari ei ole osallistunut sotaan, aiheutti tämä pommitus jyrkän protestin Unkarin taholta Belgradissa, eikä sen jälkeen tietooni ole tullut, että uusia pommituksia olisi tapahtunut, vaikkakin kreivi Telekin hautajaisseremonian aikana Budapestissa, 7. 4. annettiin ilmahälyytys.

Kutsunnat sotapalvelukseen Unkarissa jatkuvat, mutta eivät ne ole yleisluontoisia, vaan koskevat toistaiseksi erikoisjoukkoja. Englanti on katkaissut diplomaattiset suhteensa Unkariin tämän kuun 7 päivänä ja poistunee Englannin lähetystö tänään tai huomenna Budapestista Venäjän kautta. Mitä se tulee vaikuttamaan sotatoimiin Unkariin nähden, jää nähtäväksi. Todennäköistä lienee, että myöskin Belgian, Hollannin ja Egyptin lähetystöt seuraavat Englannin esimerk-

JAKELUOHJE: ainoastaan hallitukselle.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kiä. Tilanteen kehityksestä riippuu myöskin poistuvatko Jugoslavian ja Kreikan lähetystöt, mutta en siitä ole vielä mitään kuullut.

Eräs kauppaministeriön virkamies on serbiankielen taitonsa perusteella kutsuttu sotaväkeen ja mainitsi Unkarin yhtyvän sotaan olettaen Unkarin osallistumisen tapahtuvan kuluvalla viikolla. Koska hän ilmeisesti oli ollut kosketuksessa korkeimpaan sotilasjohtoon, lähetin tämän lausunnon perusteella salasähkeen n:o 28, "Unkari yhtyy sotaan valmistuttuaan alkanee tällä viikolla". Keskustelin sen jälkeen erään korkeamman yleisesikunnan upseerin kanssa, joka arveli, ettei hän luullut Unkarin joutuvan osallistumaan sotaan Jugoslaviaa vastaan, mutta kuitenkin myöhemmin keskustelun kuluessa myönsi, että kai ainakin Jugoslavian unkarilaisen väestön asumat alueet tulevat Unkarin taholta miehitettäviksi. Milloin tämä tapahtuu, ei hän lähemmin määritellyt, mutta on ilmeisen luonnollista, ettei tällaisissa asioissa ennakkotietoja halutakaan antaa.

Viimeksi mainittu upseeri kiinnitti suurta huomiota Venäjän asenteeseen. Että Venäjä Saksan alettua hyökkäyksen Jugoslaviaa vastaan allekirjoitti hyökkäämättömyyssopimuksen viime mainitun maan kanssa, on ilmeisen selvä demonstratio Saksaa vastaan. Hän väitti myöskin, että Moskovan radiossa olisi mainittu jotain Venäjän aikomuksesta lopettaa leveranssit Saksalle. Että tällainen aikomus julkisuudessa olisi esitetty, tuntuu varsin oudolta tilanteen nykyisellä asteella, enkä siihen ole muilta Moskovan radiota seuraavilta saanut vahvistusta. Kuitenkin väitti puhuttele-

mani upseeri, että Venäjällä jotain on kehittymässä ja Englannin vaikutus voimakkaasti kasvamassa, joten sitä suuntaa tarkoin on valvottava. Hän sanoi myöskin venäläisten voimakkaasti lisänneen joukkojaan Saksan rajoille ja erikoisesti kaksinkertaistuttaneen ne niillä paikoilla, joissa Saksa on joukkojaan vähentänyt. Venäjän sotilasasiamies ensin ja sitten lähettiläs ovat hänen mukaansa matkustaneet Moskovaan.

Budapestissa on täydellinen pimeys, mutta muuten täysin rauhallista ja mieliala levollinen. Tämä on tilanne 9. 4. 1941.

Luotettavalta taholta sain juuri tietää, että saksalaiset parhaillaan aktiivisesti rakentavat ja kunnostavat teitä, jotka vievät Rumaniasta Bessarabiaan, samoin sen, että Jugoslavian lentoase on kovin pieni ja ilmatorjunta melkein olematon. Paitsi Unkarin osallistumista aktiiviseen toimintaan Jugoslaviaa vastaan, toivonee Saksa nyttemmin myös, että Rumaniakin sotaväellään ottaisi siihen osaa.

Aamulehti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetyksen raportti n:o 20.

Ministeri Wuorimaa

9/4 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 576/114

Budapesti SSA 9 P:NÄ huhti KUUTA 19 41.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 39/394 Yal 19 41
18/4-41 | № | LIITT.
KYHMÄ | OSASTO | ASIA
5 | C27 |

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: **Raportti n:o 20, Eräitä tietoja Rumaniasta.**

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 20,

Eräitä tietoja Rumaniasta.

Ministeri:. Aarne Thomas

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Budapesti ssa 9 p:nä huhti kuuta 19 41.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 39/394 Sal 41.
18/4-41
5 C 27

Asia: Eräitä tietoja Rumaniasta.

Tapasin tänään eilen illalla Bukarestista Budapestiin saapuneen erään asioita tuntevan saksalaisen, joka oloista Rumaniassa kertoi seuraavaa.

Elämä Rumaniassa viime aikoina on huomattavasti vaikeutunut ja elintarvetilanne käy päivä päivältä yhä mutkikkaammaksi, samoin kuin muuallakin Euroopassa, vaikkakin tämä kärjistyminen Rumaniassa viime viikkoina on ollut erikoisen silmiinpistävä.

Kenraali Antonesculla ei Rumaniassa ole takanaan mitään muuta kuin ehkä sotaväki. Mutta ei kertojani osannut sanoa sitäkään, kuinka laaja senkään tuki on. Kenraali Antonescu ei itse ole selvillä, mihin päin hän tukensa perustaisi, talonpoikaispuolueeseen, vaiko muualle, eikä näytä pystyvän tekemään tässä asiassa ratkaisua. Saksan taholta koetetaan häntä painostaa ottamaan legionalaiset jälleen toimintaansa mukaan, koska nuorempi polvi suurelta osalta kuuluu niihin, mutta ei kenraalia ole saatu tähän taipumaan. Samoin on häntä kehoitettu varojen säästämiseksi laskemaan sotaväkeä pois palveluksesta, mutta ei hän sitäkään halua, voidakseen pitää nuoremmat valvontansa alla. Täten on po-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 3.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

liittinen tilanne edelleen täysin epämääräinen.

Kertojani mainitsi myöskin luulevansa tietävän, että Saksa on antanut ymmärtää haluavansa rumanialaisten osallistuvan sotatoimiin Jugoslaviaa vastaan, ja tulevat he tässä tapauksessa suorittamistaan palveluksista aikanaan saamaan korvauksen, ensi sijassa idässä. Teitä Venäjälle päin rakentaa ja kunnostaa järjestö "Todt".

Aarne Thesleff

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 21.

Ministeri Wuorimaa

16/4 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

40/394 Sal. D-41.

KIRJELMÄ n:o 560. 119

23/4-41

Budapesti SSA 16 P:NÄ huhti KUUTA 19 41.

5 C27

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 21, Jugoslavian sota, Unkari ja venäläis-japanilainen sopimus.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n: 21, Jugoslavian sota, Unkari ja venäläis-japanilainen sopimus.

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Budapestissa 16 p:nä huhti kuuta 1941. 40/394 Sal. S - 41.

Asia: Jugoslavian sota, Unkari ja venäläis-japanilainen sopimus. 23/4-41

5 C 27

Syyt Jugoslavian hajoamiseen. - Unkari miehittää jugoslavialaisia alueita. - Venäjän asenne. - Venäläis-japanilainen hyökkäämättömyyssopimus Yhdysvaltoja vastaan.

- - - - -

Jugoslavian johtomiesten päätön menettely on vienyt valtakunnan tuhoutumiseen, niinkuin odotettavissa oli. Jos hallitus heti olisi antanut julistuksen, jossa se ilmoittaa täyttävänsä kaiken sen, mikä sisältyy Wienissä tapahtuneeseen kolmenpaktiin liittymiseen, olisivat he voineet maansa pelastaa. Tätä ei kuitenkaan tapahtunut ja tulos on tänä päivänä näkyvissä: Jugoslavian valtakuntaa ei enää ole olemassa, vaan on se hajonnut.

Jugoslaviassa tapahtuneen kaappauksen syynä sanotaan Budapestin asiantuntijapiireissä olevan kaksi seuraavaa seikkaa. 1/ Maailmansodan vv. 1914-1918 aikana Jugoslaviassa vallassa ollut ryhmä menetti senjälkeen asemansa, eikä sillä ollut mitään toivoa ystävällisemmän saksalaisen suunnan päästyä valtaan saada asemaansa enää takaisin. Siitä syystä oli tuo ryhmä valmis vehkeilemään päästäkseen valtaan. 2/ Englantilais-amerikkalainen kapitali, jota runsain määrin käy-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tettiin saksalaisen vaikutuksen kukistamiseksi, mikä lopulta onnistuikin. Niihin piireihin, jotka kaappauksen suorittivat, vaikutti paitsi heidän oma vallanhimonsa, myöskin tarjotut rahat, eikä varmaan englantilais-amerikkalaisilta uhkauksiltakaan /katso Sofian raporttiani eversti Donovanin esiintymisestä/, liene puuttunut vaikutusta. Unkarissa, jossa Jugoslavian sotilaallinen kykeneväisyys ehkä paremmin tunnettiin kuin useimmissa muissa paikoissa, oltiin, kuten jo aikanaan vallankaappauksen tapahtuessa olen kertonut, siinä käsityksessä, että jos konflikti syntyy, ei Jugoslavian selvittäminen Saksalle ole enempää kuin viikon asia. Niinhän todellisuudessa onkin ollut ja ihmetellä vain täytyy, että Jugoslavian uudet valtiaat eivät mitään olleet oppineet viime vuoden tapahtumista ymmärtääkseen Saksan suunnattoman iskuvoiman.

Niinkuin arvata saattoi, hajosi Jugoslavia heti ensimmäisen kolahduksen tullessa. Kroatia erosi ensi hetkellä, on jo akselivaltojen tunnustama ja järjestää olonsa akseliystävällisessä hengessä. Unkari on miehittänyt entisen varsinaisen Unkarin alueet Tisza-Tonava-Drava jokien välisellä alueella, jolla asuu unkarilais-saksalainen väestöenemmistö. Tämä miehitys, joka sujui verrattain nopeasti, ei kuitenkaan käynyt verettömästi, sillä saksalaiset joukot eivät näillä alueilla olleet tunkeutuneet, vaan tekivät serbialaiset siellä vastarintaa, joskaan järjestyneiden serbialaisten vastustus ei ollut suuremman arvoista, sillä suurin osa heistä oli peräytynyt saksalaisten joukkojen ollessa etelämpänä jo heidän selkänsä takana. Senjälkeen on suurta hait-

taa johtunut alueelle jääneistä serbialaisista sissijoukoista, jotka unkarilaisille joukoille ovat antaneet paljon vaivaa ja aiheuttaneet tietääkseni huomattavaa mieshukkaa, vaikkakaan tätä julkisesti ei tunnusteta. Joka tapauksessa alue on nyt unkarilaisten hallussa, mutta lukuisia unkarilaisia kaivaa vielä kysymys, mistä syystä Unkari ei saanut miehittää myöskin Tisza-joen ja Rumanian välistä aluetta, joka ennen myöskin on kuulunut Unkarille. Tällä hetkellä en tähän seikkaan voi lähempää selitystä antaa, tosiasia on, että saksalaiset joukot ovat tuon alueen miehittäneet, mutta on sinne heidän pyynnöstään lähetetty unkarilainen rautatiehenkilökunta, joka siellä hoitaa rautatieliikennettä. Mitä alueelle myöhemmin tulee tapahtumaan, jää nähtäväksi. Kun saksalaiset sinne kuitenkin ovat pyytäneet unkarilaista rautatiehenkilökuntaa, eikä rumanialaista, viittaisi se siihen, että sen aluejärjestely tullaan käsittelemään unkarilaisystävällisessä hengessä.

Kun 15. 4. kävin ulkoasiainministeriön poliittisen osaston päällikön luona, kertoi hän minulle paitsi osaa ylläkerrotusta, myöskin unkarilais-venäläisestä välikohtauksesta, jonka Unkarin yllämainittu jugoslavialaisten alueiden miehittäminen aiheutti. Kuten raportissani n:o 19 jo mainitsin, kiinnitetään sotilaspiireissä suurta huomiota Venäjän otteisiin. Nyt oli Unkarin lähettiläs, selittäessään apulaiskomissari Vischynskille, että Unkarin miehitys koski entisia unkarilaisia alueita unkarilaisella väestöllä, saanut varsin kylmän vastaanoton, eikä hänen selitystään hyväksytty, vaan annettiin ymmärtää, että muuallakin on vieraita kansallisuuk-

sia toisten alaisina, mikä oli selvä viittaus Unkarin hallussa oleviin Karpato-ukrainalaisiin. Vaikkakin tämä huomautus itse asiassa oli uhkauksen luontoinen, ei siihen täkäläisessä ulkoasiainministeriössä kiinnitetä kovin suurta huomiota, koska täällä katsotaan, ettei Venäjä uskalla nykyoloissa ryhtyä mihinkään aktiiviseen toimintaan, vaan päinvastoin on yhtämittaisessa pelossa siitä, mitä aikeita saksalaisilla sen suhteen mahdollisesti on. Venäjän tyytymättömyyden ilmaukset rajoittuvat nykyisin oratorisiin tekoihin, kuten juuri yllämainittu Unkarille osotettu uhkaus ja samoin jo aikaisemmin Saksaa vastaan tapahtunut venäläis-jugoslavialainen ystävyyssopimuksen allekirjoittaminen.

Kun kysyin, miten täällä arvostellaan ulkoasiainministeri Matsuokan Moskovassa tekemää hyökkäämättömyyssopimusta, sain vastaukseksi, ettei siitä voida vielä mitään lausua, koska Saksa on pidättynyt kommentarioista sen suhteen. Tätä kirjoitettaessa 16. 4. on kuitenkin Saksan positiivinen kannanotto tullut tunnetuksi ja kun kävin Japanin täkäläistä lähettilästä tänään tapaamassa, sanoi hän kategorisesti, ettei sopimus tässä tapauksessa ole kolmensopimusta vastaan, vaan päinvastoin sen puitteisiin sopiva, koska Japani sen kautta turvaa selkänsä, niinkuin Saksa aikanaan omansa. Sopimuksen päämerkityksen katsoi hän kuitenkin olevan siinä, että se estää Yhdysvaltain ja Venäjän lähentymisen, jota jo Yhdysvaltain taholta pitemmän aikaa aktiivisesti on koetettu edistää ja toivottavasti myöskin vaikuttaa sen, että Venäjän, Englannin ja Yhdysvaltain kanssa tapahtunut Tsang-Kai-Shekin tukeminen tulee vähentymään ja mahdollisesti loppumaan.

Vaikkakin virallisella ulkopoliittisella taholla suhtaudutaan, sanoisinko verrattain huolettomasti Venäjään, niin on syytä todeta, että laajemmissa piireissä yleisenä puheenaiheena on kysymys siitä, mitä Venäjä tekee tai mitä Venäjään nähden tapahtuu. Eräskin henkilö piti varmana, että toukokuussa uusi vaihe tässä asiassa tulee ilmenemään. Vaikkei varmuudella mitään tiedetä, katson asialliseksi merkitä nämä mielenilmaukset ja käsitykset.

Aarne Thomas

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetyksen raportti n:o 22.

Ministeri Wuorimaa

11/4 1941

3000—1—41 69

Salainen.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 566/20.

Budapesti SSA 18 P:NÄ huhtik KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

41/395 Sal. S-41.

23/4-41

5 C 27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 22, Eräitä tietoja Bulgarian suhteen.

Tämän mukana lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 22,

Eräitä tietoja Bulgarian suhteen.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

41/395 Sal. 8-41.

Budapesti ssa 18 p:nä huhti kuuta 19 41. 23/4-41

Asia: Eräitä tietoja Bulgarian suhteen.

5 C27

Silloin kuin Budapest ei ole joutunut kärsimään yhdestäkään ilmapommituksesta, on Sofia saanut niitä osakseen jo useampia. Ensimmäistä vastaan protestoitiin Belgradissa, mutta kun ne uudistuivat, katkaisi Bulgaria diplomaattiset suhteensa Jugoslaviaan, jota nyttemmin enää valtakuntana ei ole olemassa. Lentohyökkäyksiä tekivät sekä jugoslaavit että englantilaiset.

Bulgarian ja Jugoslavian suhteet eivät koskaan todellisuudessa ole olleet hyvät, vaikka ne ulkonaisesti ovat näyttäneet paremmilta. Makedoniaa on Bulgariassa aina pidetty etnografisesti Bulgariaan kuuluvana, eivätkä kuluneet 20 vuotta ole kansaa siellä muuttaneet serbialaiseksi, huolimatta vallanpitäjäin toiveista ja yrityksistä. Sitäpaitsi ovat serbialaiset menneinä vuosina kaikin keinoin yrittäneet heikontaa Bulgariaa missä suinkin ovat voineet, järjestämällä yhtä mittaa Bulgariassa toimintaa, jonka tarkoituksena on ollut kuningashuoneen ja voimassa olevan valtiojärjestyksen kukistaminen ja jonkunlainen puolibolshevistisen järjestyksen aikaansaaminen. Kilpenä tässä toiminnassa on käytetty panslaviasmia. Tästä on Bulgariassa jo vuosikausia oltu tietoisia, huomaut-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ti maan täkäläinen edustaja. Saksan painostuksesta on parina viime vuonna Bulgariassa kuitenkin noudatettu ja yritetty kehittää ystävällistä suhtautumista Jugoslaviaan, mutta sydämmestä lähtenyttä ei tuo pyrkimys ole ollut, sillä Bulgaria ei koskaan ole salannut revisiovaatimuksiaan sen enemmän Makedoniaan kuin Traakkiaankaan nähden. Saksalaisten kauttamarssille ei Bulgariassa koskaan ole aiottu tehdä vastarintaa ja on tämä aina annettukin tietää jollei julkisuudessa, niin luottamuksellisissa keskusteluissa. Bulgarian hallituksen pyrkimyksenä on ollut pelastaa maa ja kansa sodasta ja hävityksestä niin kauan kuin suinkin on mahdollista, eikä Jugoslavian johtajain tapaan omaan maahansa nähden sitä suinpäin syöstä siihen. Saksaa ei Bulgariassa ole koskaan pelätty, vaan on se ollut itse asiassa ainoa merkitsevä bulgarialaisten tuotteiden ostaja, kun länsivallat niistä eivät välittäneet.

Jugoslaviassa anasti vallan salainen upseerijärjestö "mustakäsi" /tscherna ruka/, jota tuki ortodoksinen papisto, joka on voimakkaasti panslavistinen. Kummallakaan ei ole kypsynyttä poliittisten realitteettien tajuntakykyä, vaan johti niitä fanatismi. Tulos oli tietenkin sen mukainen.

Jugoslavia on valtiollisena kokonaisuutena ollut vielä huonompi kuin Tschekkoslovakia aikoinaan. Kroatit ovat aina pyrkineet siitä irti, Italia on alati himoinnut Dalmatian rannikoita, Unkarilla ja Bulgarialla on ollut omat vaatimuksensa ja väestöt pyrkineet emämaihinsa yhtymään. Täten oli luotu valtio, jolla ei koskaan ollut todellisia pysyväisyyden edellytyksiä.

Kun Budapestissa jo on liikkunut tietoja siitä, että bulgarialaiset olisivat marssineet Makedoniaa miehittämään, sanoi lähettiläs 18. 4. ettei hänellä ollut tästä mitään tietoja. Hän piti kuitenkin todennäköisenä, että tällainen miehitys tulee tapahtumaan ja Saksa siirtää järjestys- ja poliisivalvonnan bulgarialaisille vapauttaakseen omat joukkonsa ei ainoastaan Makedoniassa vaan myös itäisessä Traakkiassa. Näin toteutuvat nyt myös Bulgarian revisiovaatimukset, kuten aikaisemmin Unkarin.

Kysyessäni 16. 4. Turkin sotilasasiamieheltä, milloin Turkki lähtee sotaan mukaan, sanoi hän hyvin kategorisessa muodossa: Turkin asenne on täysin selvä; ellei kukaan hyökkää Turkkia vastaan, ei Turkki liikahda, mutta jos sitä ahdistetaan, tulee se puolustautumaan. Kun vielä kysyin, eikö Englanti harjoita ankaraa painostusta saadakseen Turkin liikkeelle, uudisti hän edellä olevan lisäten, ettei Turkki voi valvoa kuin omia etujaan. Jos tämä lausunto vastaa Ankaran hallituksen kantaa, on Turkki jo huomattavasti muuttanut ja selventänyt asennettaan. Bulgarian lähettilään lausunnon mukaan on Turkilla edelleen 25 divisioonaa Bulgarian rajalla. Sama luku mainittiin minulle muistaakseni jo Sofiassa tammikuussa siellä käydessäni. Jos Turkki liikahtaisi, tulisi sen kohtalo epäilemättä samanlaiseksi kuin Jugoslavian jo on ja Kreikan pian tulee.

Rainer Stenroos

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Wuorimaa

21/4 1941

3000—1—41 69

Salainen.

ULKOASIAINM
43/395 Sal. S. 41.
6/5-41
OSASTO
5 C27

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 576.
123

Budapesti SSA 21 P:NÄ huhti KUUTA 19 41.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 23, Unkarilais-rumanialaiset suhteet.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 23,

Unkarilais-rumanialaiset suhteet.

Ministeri: Ramsay

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

43/395 Pol. 5 - 41.

Budapestissa 21 p:nä huhti kuuta 1941. 6/5 - 41

Asia: Unkarilais-rumanialaiset suhteet.

OSASTO 5 C 27

Eräässä äskettäisessä raportissani kerroin siitä, kuinka sovinnollinen henki Unkarin ja Rumanian välillä ei tahdo syntyä ja kuinka Unkarissa yhä uudelleen todetaan rumanialaisten sekä politikkojen että lehdistön olevan syypäät tähän asiaintilaan. Palaan kysymykseen näin pian uudelleen, koska viime päivinä Unkarin lehdistö, joka tähän saakka on ollut varsin pidättyväinen, on huomattavalla tavalla kiinnittänyt huomiota näihin rumanialaisiin hyökkäyksiin Unkaria vastaan.

Hyökkäykset ovat säännöllisesti jatkuneet sitten kuin kenraali Antonescu maaliskuun 25 päivänä piti suurta huomiota herättäneen puheensa, jossa hän arvosteli Wienin tuomiota. Sen jälkeen on Rumanian sotaministeri pääsiäistervehdyksessään armeijalle myöskin esiintynyt samaan suuntaan ja on näitä korkeasti virallisia henkilöitä Rumanian lehdistö jyrkässä muodossa säestänyt. Erikoisesti mainitaan Budapestissa seuraavien lehtien esiintymisestä: "Porunca Vremii", "Timpul", "Ardealul", "Argus" ja "Actiunea". "Ardealul" kirjoittaa m.m. että Wienin sopimuksen määräämät rajat on muutettava kieli- ja rotualueiden mukaan, "sillä niin kauan kuin epäoikeuden

---

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mukaisesti vedetyt rajat eivät muutu, ei tällä Euroopan kulmalla tule olemaan mitään rauhaa!

Tästä rumanialaisesta kampanjasta syytetään julkisesti Budapestissa kenraali Antonescua, jonka sanotaan olevan sen takana. Budapestin poliittisissa piireissä huomautetaan lukuisista ilmiöistä rumanialaisessa politiikassa, joista voi tehdä sen johtopäätöksen, että pinnan alla harjoitetaan mitä suurimmassa määrin epäilyttävää salaista rumanialaista peliä, jonka pyrkimykset yhä enemmän käyvät selville ja jotka antavat oikeutettua aihetta epäillä Rumanian asennetta. Ei uskalleta ryhtyä avonaiseen hyökkäykseen Saksaa ja Italiaa vastaan ja siitä syystä käännytään muita Saksan ystäviä vastaan. Voimassa olevan sopimuksen mukaan, niin sanotaan Budapestissa edelleen, kuuluu Rumania kolmensopimukseen. Mutta kun Rumanian todelliset kasvot lukuisista sanomalehtiäänistä tulevat näkyviin suuntautuneina akselivaltojen luomaa järjestystä vastaan, niin herää kysymys, onko maa, joka tällaisessa mielentilassa osallistuu uusjärjestyksen luomiseen, todellakin luotettava jäsen tässä järjestyksessä. Epäilemättä sisältyy, niin sanotaan Budapestissa, tähän äkilliseen rumanialaiseen propagandaan, joka kohdistuu Wienin tuomiota vastaan, määrätty tarkoitus. Todennäköisesti laskelmoidaan, että nykyisissä olosuhteissa mahdollisesti voidaan jotain saavuttaa. Kun äänekkäästi valittaa, niin ehkä suurten pöydältä pieni muru tipahtaa myöskin Rumanialle. Tätä Rumanian propagandassa piilevää ääntä ei voida ymmärtää väärin ja se panee vakavasti ajattelemaan, sillä se osottaa, ettei Rumania vastustuksetta halua mukautua eurooppalaiseen uusrakennustyöhön.

Vaikkei näillä ilmiöillä voitanekaan katsoa tällä hetkellä olevan suurempaa merkitystä, on ne kuitenkin syytä panna merkille tekijöinä, jotka vastaisuudessa voivat jotakin osaa näytellä. Tässä yhteydessä palautan mieliin sen jo aikaisemmassa raportissa kertomani seikan, että valtakunnankansleri Hitler oli kehoittanut pääministeri von Bárdossya, silloin kuin hän ulkoasiainministerinä kävi Saksassa, koettamaan parantaa välejä Rumaniaan, johon herra Bárdossy jo silloin oli vastannut, että tämä on kovin vaikeaa, kun alituiset uudet hyökkäykset tulevat Rumanian taholta.

Paitsi tähän Rumanian suhtautumiseen Unkariin, joka tietenkin ensi sijassa kiinnostaa Unkaria, on täällä viime päivinä alettu kiinnittää huomiota myös siihen, mitä Rumaniassa sisäisesti tapahtuu. Kenraali Antonescu ei näytä saaneen valtaansa rautakaartia, eikä myöskään pystyneen hankkimaan selkänojaa miltään suunnalta, eikä yhdistämään minkäänlaista poliittista ryhmitystä taakseen, vaan on jäänyt täysin yksin jonkun armeijan osan tukemaksi. Merkitsevätkö nämä ilmiöt ja huomiot, että uusia mullistuksia Rumaniassa sisäisesti vielä on tulossa? Salaliitoista ja terrorijärjestöistä Antonescun antama asetus viittaa rauhattomuuteen. Viittaan tässä suhteessa muuten raporttiini n:o 20, kuluvan kuun 9 päivältä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 24.

Ministeri Wuorimaa

25/4 1941

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 600/125

Budapesti SSA 25 P:NÄ huhti KUUTA 1941.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

44/395 Sal. 5.-41

6/5-41

OSASTO ASIA

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 24, Bárdossyn hallitus-ohjelma.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 24, Bárdossyn hallitusohjelma.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Budapesti ssa 25 p:nä huhti kuuta 19 41. 44/395 Sal. 5 - 41.

6/5-41

Asia: Bárdossyn hallitusohjelma.

5 C27

Tämän kuun 24 päivänä esittäytyi pää- ja ulkoasiainministeri von Bárdossy Unkarin parlamentissa laajalla ohjelmapuheella. Kun hallitus kokonaisuudessaan pääministerin vaihdossa on jäänyt entiseksi, ei sen ohjelmassakaan aikaisempaan nähden ole suurempia muutoksia, joten vain sen muutamiin kohtiin on syytä kiinnittää huomiota.

Niin kuin jo viime syksyn kuluessa raporteissani selostin, sisältyi pääministeri Telekin puheisiin, joita hän silloin piti joko parlamentissa tai muissa tilaisuuksissa ainakin pari kertaa kuukaudessa, kolme pääkohtaa: hallintoreformi, maareformi ja juutalaiskysymys. Puheet näistä asioista loppuivat kuitenkin tyystin viime joulukuussa ja sen jälkeen ei niihin enää kajottu. Yksityiseltä asiantuntevalta taholta sain sitten tietää, että kaikki nämä suunnitellut uudistuskysymykset oli jätetty lepäämään epämääräiseksi ajaksi; mistä syystä, sitä en tiedä. Arvelen sen kuitenkin johtuneen siitä, että nuoliristipuolueen asema huomattavasti heikkeni, eikä katsottu enää tarpeelliseksi kilpailla sen kanssa lupauksissa.

Nyt on kuitenkin tilanne muuttunut ja mies hallituk-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sen johdossa vaihtunut. Uudessa ohjelmapuheessa ovat kaikki nämä kysymykset jälleen voimakkaasti esillä ja luvataan niiden nopeaa toimeenpanoa. Lausunto hallintoreformista on kuitenkin verrattain epämääräinen, siinä huomautetaan vaan, että hallintokoneisto on saatava notkeammaksi.

Maareformi, joka perustuu maaomaisuuden suhteelliseen jakamiseen, otetaan nopean käsittelyn alaiseksi ja tällöin kiinnitetään ennenkaikkea huomiota palsta- y.m. pienten tilojen laajentamiseen ja ensi sijassa juutalaisten hallussa olevan maaomaisuuden käyttämiseen tähän tarkoitukseen.

Juutalaiskysymyksestä huomautti pääministeri, ettei se ole mikään unkarilainen kysymys, vaan yleis-eurooppalainen; siitä syystä ei Unkarissa tätä kysymystä voida lopullisesti ratkaista ennenkuin yleis-eurooppalainen järjestely tässä suhteessa saadaan aikaan. Mutta välttämättömien juutalaisuutta koskevien kysymysten selvittely on Unkarillekin nyt jo erittäin tärkeä ja siksi toteutettava. Voimassa olevassa, varsinkin toisessa juutalaislaissa on niin paljon epäselvyyksiä, että ne ensi sijassa on selvitettävä. Sen eräät perusmääräykset, kuten määrittely käsitteestä "juutalainen", on täsmällistettävä. Uudessa laissa tullaan sitäpaitsi tarkoin selvittämään kysymys juutalaisten sekaantumisesta ei-juutalaisiin, mikä on estettävä. Lisäksi on juutalaisuus syrjäytettävä kaikilta niiltä yhteiskunnallisen, sivistyksellisen, poliittisen ja henkisen elämän aloilta, joista käsin johdetaan kansan sielullista, henkistä, maailmankatsomuksellista ja poliittista kasvatusta. Myöskään eivät juutalaiset saa olla johtavilla paikoilla taloudellisessa elämässä. Tämä seik-

ka koskee myöskin puolijuutalaisia tai juutalaisten salaisia edustajia /Strohmann/. Toiselta puolen kiinnitti pääministeri huomiota siihen, ettei saa unohtaa, että Unkarissa asuu miljoona juutalaista ja että jos heiltä kaikki elämisen mahdollisuudet riistetään, aiheutuu siitä suuri taloudellinen ja sosialinen sekasorto. Asiaa tuntevalta taholta sain kuulla, että tämä juutalaisuutta koskeva laki verrattain nopeasti pannaan toimeen.

Lukuisista muista ohjelmassa mainituista kysymyksistä ansaitsee mainitsemista pääministerin huomautukset suunnitelmataloudesta, jolla hän ei tarkoita sitä, että valtion välittömästi on hoidettava kaikki talouskysymykset, vaan että sen on pidettävä käsissään tuotannon ja kulutuksen yleinen johto. Valtiovallan osuus talouselämässä on ainoastaan yksityistaloudellisen toiminnan täydentämistä.

Kauppapolitiikasta sanoi pääministeri ensi tilassa esittävänsä lakiesitykset, jotka käsittelevät liikkeiden sulkemisaikaa, liikkeiden ilmoitustoimintaa, sunnuntailepoa, markkinajärjestystä sekä ruutimonopolin aikaansaamista. Sitäpaitsi valmistetaan tällä alalla sosialisia lakeja, joiden kautta työnantajat ja työntekijät keskitetään yhteiseen työkamariin, työnvälitys valtiollistetaan ja kaikki tekniliset voimat kootaan yhteen koko maata käsittävään insinöörikamariin. Kysymyksessä näyttävät olevan alkuaskeleet korporatiivista valtiojärjestystä kohti.

Entistä suurempaa valvontaa järjestetään myös jokapäiväisten tarvikkeiden mahdollisimman tasapuolisen jaon aikaansaamiseksi, samoin kuin hintapolitiikkaan, niin että hinnat

eivät pääse nousemaan muuta kuin sen, mitä ei voida välttää.

Ulkopoliittisessa suhteessa puhe sisälsi sataprosenttisen liittymisen akseliin ja kiitokset sekä Saksalle että Italialle siitä, mitä akselipolitiikka Unkarille on tuonut. Unkarin sotilaallista vahvistamista hoidetaan suurella huolella, sillä vahva sotilaallinen valtio Tonavan laaksossa ei ole ainoastaan Unkarin oman edun mukainen, vaan myöskin Unkarin naapureille ja koko Euroopalle hyödyllinen.

Nämä ovat yleistä mielenkiintoa herättävät kohdat pääministerin ohjelmapuheesta. Etukäteen oli parlamenttiryhmien kanssa jo sovittu, ettei puheen johdosta käytetä mitään puheenvuoroja, vaan se yksimielisesti hyväksytään, ja niin tapahtuikin.

Aarne Thesleff

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 25.

Ministeri Wuorimaa

7/5 1941

3000—1—41 69

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

45/395 Sal. S. 41.

KIRJELMÄ n:o 630

Budapesti SSA 136/3 P:NÄ touko KUUTA 19 41.

12/5-41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

5 C27

Ulkoasiainministeriölle

ASIA: Raportti n:o 25, Satotoiveista Unkarissa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin no 25,

Satotoiveista Unkarissa.

Ministeri: Ramel Hackzell

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

457/395-P.L.S.41

Budapestissa 3 p:nä touko kuuta 1941. 12/5-41

Asia: Satotoiveista Unkarissa.

5 C27

Eräässä aikaisemmassa tiedoituksessani mainitsin niistä suurista tulvavesistä, joita tämän talven ja kevään kuluessa Unkarissa on ollut. Vaikka jokien tulviminen onkin loppunut, on niiden vesi kuitenkin edelleen hyvin korkealla, kun sen sijaan monilla paikoilla vielä pohjavesitulvat jatkuvat. Tulvaveden alla on arviolta kaikkiaan ollut yli 200.000 hehtaaria, josta vielä noin pari viikkoa sitten puolet vielä oli veden alla. Nyt lienee jo kuitenkin vähemmän. Joka tapauksessa on kysymyksessä kylvön myöhästyminen, osittain kokonaisella kuukaudellakin, mikä tulee vaikuttamaan sadon saantiin, joka ennen kaikkea huomattavasti vähenee tulvan aiheuttaman syyskylvön tuhoutumisen kautta. Täten ei Unkari tänä vuonna kykene tuottamaan sitä määrää viljaa, mikä normaaliaikana keskimäärä on ollut, vaan tulee sato jäämään tuntuvasti sen alapuolelle. Tämä taas merkitsee sitä, että viljan vientimahdollisuudet Unkarista ensi syksynä ja talvena käyvät kysymyksenalaisiksi.

Mutta tulvavesi ja kovasti myöhästynyt kevät eivät haitt[a]a ainoastaan viljasatoa, vaan muidenkin maanviljelystuotteiden menestyksellistä kasvua. Hedelmäpuiden /kirsikat, päärynät,

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

persikat ja osittain omenatkin/ kukinta on juuri tapahtunut ja aikana, jolloin ilmat olivat koleat ja sateiset, mikä seikka vaikuttaa niidenkin satoon epäedullisesti.

Aarne Thomas

J.k.

Sen jälkeen kuin edellaoleva oli kirjoitettu, julkaistiin maatalousministeriöstä seuraavat täydentävät tiedot tulva-alueiden suhteen.

Parin viime viikon sateet lisäsivät tulvia 14`500 auranalalla /auranala = 1/4 hehtaaria/. Samaan aikaan saatiin toisaalla tulvan alta vapautetuksi noin 25`000 ha, niin että tätä kirjoitettaessa tulvan alla vielä on noin 410`000 auranalaa ja viimeisen kahden kuukauden kuluessa siitä vapautettu yhteensä noin 502,000 auranalaa. Huomattava on, että tulvat ovat olleet pahimmat Unkarin parhailla viljelysalueilla.

A.W.

persikat ja osittain omenatkin/ kukinta on juuri tapahtunut ja aikana, jolloin ilmat olivat koleat ja sateiset, mikä seikka vaikuttaa niidenkin satoon epäedullisesti.

Aarne Thomas

J.k.

Sen jälkeen kuin edellaoleva oli kirjoitettu, julkaistiin maatalousministeriöstä seuraavat täydentävät tiedot tulva-alueiden suhteen.

Parin viime viikon sateet lisäsivät tulvia 14`500 auranalalla /auranala = 1/4 hehtaaria/. Samaan aikaan saatiin toisaalla tulvan alta vapautetuksi noin 25`000 ha, niin että tätä kirjoitettaessa tulvan alla vielä on noin 410`000 auranalaa ja viimeisen kahden kuukauden kuluessa siitä vapautettu yhteensä noin 502,000 auranalaa. Huomattava on, että tulvat ovat olleet pahimmat Unkarin parhailla viljelysalueilla.

A.W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan Lähetystön kap. n:o 26.

Ministeri Ehrenroothille.

15/5 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 681/142

48 396 kal. 41

Budapesti SSA 15 P:NÄ touko KUUTA 19 41 26/5 -41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C 27

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 26, Eräitä lausuntoja tilanteesta.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 26, Eräitä lausuntoja tilanteesta.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 3: A 4.

1

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Budapestissa 15 p:nä touko kuuta 1941. 48 396 ke. 41

26/5-41

Asia: Eräitä lausuntoja tilanteesta.

5 C27

Keskustelin 14. 5. pitemmän aikaa Italian täkäläisen sotilasasiamiehen kanssa ja kertoi hän erinäisiä mielenkiintoisia seikkoja, joista katson olevan syytä mainita.

Vänäjän sanoi hän keskittäneen sotavoimia läntiselle rajalleen 152 divisionaa. Näistä on kuitenkin tykistöä vain 80 divisionalla. Riittävä ammustarpeiden saanti käy Venäjälle myöskin mahdottomaksi, jos sota laajemmalla rintamalla syttyisi. Suomen rajalta pois siirretyt joukot on sijoitettu Rumanian rajalle. Lähi päivinä tulee selviämään, mitenkä venäläiset suhtautuvat Saksan vaatimuksiin, joista tärkeimpiä lienee Venäjän elintarvetuotannon kohottaminen Euroopan tarpeita vastaavaksi saksalaisen johdon ja valvonnan alaisena. Saksalaisten joukkojen kauttakulkuoikeudesta Venäjän kautta ei puhuttelemani henkilö tiennyt sanoa mitään.

Sen sijaan piti hän tosiasiana sitä, että ranskalaisten kanssa on keskusteltu saksalaisten joukkojen tulosta Syriaan yhtyäkseen sieltä käsin hyökkäykseen Suetsia vastaan. Balkanin ja Irakin tapahtumien jälkeen arveli hän Turkin pysyvän hiljaisena, joten ilmateitse siirrettävät joukot tätä kautta voisivat Syriaan saapua. Kreetan valtaaminen maihin-

JAKELUOHJE: Tavallainen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nousujoukoilla ei ole tarpeellista, koska se, tultuaan vedenalaisten ja lentokoneiden avulla eristetyksi yhteyksistään muualle, itsestään aikanaan lankeaa elintarpeiden ja muiden tarvikeaineiden puutteessa. Saksalaisia joukkoja siirtyy 3.000 miestä päivittäin Afrikan puolelle, jossa suuri keskitys ja järjestely on käynnissä hyökkäystä varten erämaan kautta Egyptiin. Tämä suuri yritys vaatii kuitenkin pitkää valmistelua yhteyksien säilyttämiseksi laajan erämaan läpi ja alkaa sitten, kun kaikki valmennukset on suoritettu.

Jugoslavian jaosta mainitsi kertojani, että Dalmatian rannikko suurin piirtein tulee kuulumaan Kroatiaan, mutta että italialaiset tukikohdat, siis Fiume, Cherso, Zara ja Lagosta laajennettuina sekä mannermaa-alueella että saarilla, samoin kuin Spalato, tulevat Italialle. Viimeksi mainittuun paikkaan kuitenkin saa Kroatia vapaasataman kaikkine oikeuksineen. Albanian alue suurenee jonkun verran pohjoiseen, mutta ennen kaikkea etelään Kreikan suunnassa, jolloin myöskin Korfu joutuu Italialle. Montenegro muodostunee italialaiseksi suojavaltioksi. Bulgaria tulee saamaan suurimman lisän sekä entisestä Jugoslaviasta että Kreikasta Salonikia myöten. On todennäköistä, että pieni Serbian valtio jätetään entisestä Jugoslaviasta jälelle. Mikä sen pääkaupungiksi tulee, ei kertojani voinut sanoa. Kroatiaan tulevat, paitsi sen varsinaista maa-aluetta kuulumaan sekä Bosnia että Herzegovina.

Aarne Thorvaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan Lähetystön rap. N:o 27

Ministeri Wuorimaa.

17/5 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 689. 143

Budapesti SSA 17 P:NÄ touko KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti no 27, Mitä Turkin suunnalla tapahtuu.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 27, Mitä Turkin suunnalla tapahtuu.

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Budapesti ssa 17 p:nä touko kuuta 1941.

Asia: Mitä Turkin suunnalla tapahtuu.

Saksalaiset joukkosiirrot.- Saksalaisia kuljetetaan Rumanian ja Bulgarian satamista Dardanellien kautta. - Saksalaisia lentovoimia Irakia varten. - Turkki on saarrettu ja Saksan armoilla. - Venäjä alkaa kiinnostua Persian lahden suuntaan. - Saksan ja Venäjän suhteet rauhallisemmat. - U.S.A:n asenne odottava. - Kreikka säilyy.

- - - - -

Samalla kuin saksalaisia joukkoja etelästä käsin /Kreikasta ja Jugoslaviasta/ jatkuvasti vielä Budapestin kautta palaa pohjoiseen, kulkee niitä suurin määrin varsinkin rautateitse myös etelään. Nämä etelään menevät joukot on tarkoitettu sitä toimintaa varten, joka Lähi-Idässä on valmistelun alaisena.

Olen saanut tietää, että Rumanian ja Bulgarian satamissa /Constanza, Varna ja Burgas/ saksalaisia joukkoja ja sotatarpeita laivataan ja kulkevat ne toistaiseksi Saksan miehittämille kreikkalaisille saarille Egean meressä. Eilen kiersi Budapestissa huhu, että nämä joukot jo laskisivat maihin Smyrnassa mennäkseen sieltä Syriaan, mutta lienee tämä tieto toistaiseksi perätön. Bulgarian lähettiläältä juuri

JAKELUOHJE:
vain hallitukselle.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

saamani ilmoituksen mukaan ei Turkki ole yhtään vähentänyt joukkojaan Bulgarian rajalta, vaan pitää sen täysin sodanaikaiseen tapaan miehitettynä, eikä se myöskään ole suostunut liittymään kolmensopimukseen, mitä Saksa sille on ehdottanut. Eilen Budapestin kautta Saksan pääesikuntaan matkustanut Bulgarian sotaministeri, jonka mukana oli Bulgarian yleisesikunnan operativisen osaston päällikkö ja joka suoraan saapui Atenasta, oli kertonut, että Atenaan on keskitetty suuria määriä saksalaisia lentokoneita ja lentäjiä matkalla Irakiin. Samoin oli hän maininnut runsaasta saksalaisten joukkojen saapumisesta Bulgariaan ja Rumaniaan.

Mitä Turkkiin tulee, on se tapahtumien viimeisen kehityksen kautta joutunut miltei täydelliseen saarrokseen, eikä sillä enää ole valittavana muuta kuin hyvä yhteistyö Saksan kanssa tai tuho: Irak on sodassa Englantia vastaan, saksalaiset lentokoneet ovat Syriassa, Dodekanesian saaristo on Italialla ja kreikkalaiset saaret pitkin rannikkoa ja Dardanellien suulla saksalaisten hallussa sillä tavalla, että Saksa täysin valvoo liikenteen salmissa, ja lopuksi on Venäjä epäilemättä valmis käyttämään hyväkseen jokaista hetkeä, jolloin se voi uusia valtauksia tehdä. Ainoa kosketus englantilaisiin, mikä Turkilla vielä on jollakin tavalla jälellä, on Kyproksen ja Kreetan saarten kautta, mutta ovat nämä jo niin kaukaisia, ettei tuota voi edes yhteydeksi sanoa, vaan taistelualueeksi, jonka kautta kosketus ei ole turvallista. Saksalaisten, joiden on nopeasti toimittava Afrikassa ja Syriassa Suetsia vastaan ja joiden tarkoituksena varmaankin myös on karkottaa englantilaiset Persian lahdesta, eivät liian kauan

voi odottaa Turkin asennoitumista, vaan tulevat epäilemättä vaatimaan nopeaa ratkaisua Turkilta ja toimimaan tarpeen vaatimusten mukaan. Muhamettilaisessa maailmassa alkanutta liikehtimistä on kiireesti käytettävä hyväkseen.

Keskustellessani eilen eräällä aterialla Venäjän täkäläisen lähettilään kanssa, sanoi hänkin Turkin nyttemmin olevan täysin saarrettuna, eikä suinkaan näyttänyt olevan siitä suruissaan. Hän huomautti myös omasta puolestaan, että liikkeellä olevat huhut Saksan ja Venäjän välisten suhteiden huonontumisesta eivät pidä paikkaansa ja ettei Saksan ja Venäjän rajalla suurempia joukkokeskityksiä ole ollut, tulihan hän juuri Moskovasta, eikä nähnyt rajalla mitään! Tämä hänen puheensa ei tietenkään vastaa todellisuutta, mainitsen siitä tässä ehkä osoituksena siitä, että Venäjä pelkää rikkoa suhteitaan Saksaan. Kolmantena keskustelijana oli seurassa Italian lähettiläs ja kun Irakin kysymyksen yhteydessä tuli puhe siitä, että venäläisille lentäjille on annettu oikeus ilmoittautua vapaaehtoisina Irakin armeijaan, mainitsi venäläinen kääntyen italialaiseen: "Kun Te joku aika sitten kehoititte Venäjää liikkumaan Persiaan päin, ilmoitin tästä heti Moskovaan ja venäläisten lentäjien oikeus lähteä Irakiaan vapaaehtoisina on ensimmäinen osoitus siitä, että kehoituksenne Moskovassa on otettu huomioon!"

Saksan ja Venäjän kärjistyneistä suhteista ollaan Budapestin diplomaattisissa piireissä siinä käsityksessä, että jännityksen laukeamista jonkun verran parina viime viikkona on tapahtunut. Tämän katsotaan johtuvan kahdesta syystä: ensinnäkin on Venäjä taipunut ainakin tällä hetkellä tärkeimpiin saksalaisten vaatimuksiin ja toiseksi Läheisen-Idän asiat ovat

tulleet siksi tärkeiksi, että Saksan on kiinnitettävä ensisijainen huomionsa sinne. Että Venäjän kysymyksen selvittely vielä tulee, on kaikkien käsitys, sen toimeenpano on vain olosuhteiden pakosta lykkäytynyt. Viittaan aikaisempiin kirjeisiini Herra Ulkoasiainministerille tässä asiassa, jossa esitin henkilökohtaisen käsitykseni.

Olen viime päivinä joutunut useamman kerran olemaan yhdessä U.S.A:n lähetystön asiainhoitajan, sihteerien ja sotilasasiamiehen kanssa /uusi lähettiläs Mr. Pell on jo saapunut, mutta ei vielä jättänyt valtakirjaansa/. Kysymykseeni, milloin U.S.A. yhtyy sotaan, ovat he vastanneet, etteivät he luule maansa yhtyvän sotaan. Asiainhoitaja huomautti, että todennäköisesti tulemme upottamaan saksalaisia laivoja ja saksalaiset meidän laivojamme ilman että olemme sodassa. "Eihän Jaappanin ja Kiinankaan välillä ole sotaa". Kerron näistä lausunnoista tietämättä, mikä arvo niille on annettava, sillä täkäläisen lähetystön jäsenet lienevät tuskin kovin tarkoin selvillä Washingtonin aikeista. Saksalaiset ovat minulle lausuneet, että U.S.A. kylmästi ajaa omia etujaan ja noudattaa sen mukaista politiikkaa.

Bulgarian sotaministerin kertoman mukaan tulee Kreikka kuulumaan Italian etupiiriin. Sen johdosta vetäytyvät saksalaiset Kreikasta pois sitä mukaan kun italialaiset miehitysjoukot saapuvat. Kreikassa kuuluu tämä kehitys herättäneen suurta surua, he olisivat mieluummin nähneet saksalaisten jäävän maahan, sillä italialaisvihalla Kreikassa on vanhat juuret. Kreikan lopettamista valtakuntana ei tällä miehittämisen vaihdolla kuitenkaan ole tarkoitettu, vaan on kysymyksessä

ainoastaan sodanaikainen toimenpide. Että Kreikka kuitenkin tulee menettämään huomattavia osia entisistä alueistaan, on itsestään selvää.

Aarne Wuorimaa

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön rap. n:o 28.

Ministeri Uuorimaa

23/5 1941

3000—1—41 69

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 712.

Budapesti SSA 23 P:NÄ touko KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 28, Uusi kulutusvalvonta: ostokirja.

Tämän mukana lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 28, Uusi kulutusvalvonta: ostokirja.

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Budapestissa 23 p:nä touko kuuta 1941

Asia: Uusi kulutusvalvonta: ostokirja.

Unkarin hallituksen uusin toimenpide, ostokirjajärjestelmän toimeenpano eräille tärkeille tarvikkeille merkitsee uutta askelta - niin menettelytapaan kuin itse asiaan nähden - kulutusjärjestelyn alalla. Tämän kautta aikaansaadaan eräänlainen ostajakontrolli polttoaineisiin, tekstiilitavaroihin, vaatetustavaroihin, toilettitavaroihin /saippua/ sekä muutamiin hyvin säilyviin elintarvikkeisiin /lihasäilykkeet, riisi/ nähden.

Tämä kontrolli on katsottu tarpeelliseksi syystä, että huomattiin ostajien näitä tavaroita ostavan varastoon. Sitäpaitsi lienee maassa ollut saksalainen sotaväki ostanut itselleen kukin esim. pukuja monia kappaleita jne. Ostokirjajärjestelmän tarkoitus on estää perustelematonta varastoon ostamista ja samalla jättää kontrolli kauppiaitten tehtäväksi heti tavaraa myydessään, koska viralliset menettelytavat liiaksi rasittaisivat hallintokoneistoa. Ostokirjajärjestelmä, jossa ostokirjan saa jokainen talous tai yksityinen henkilö, joka ei kuulu talouteen /tai tosin asuu perheen yhteydessä, mutta ei ole perheen päämiehen puoliso tai alaikäinen lapsi/ laajentaa huomattavasti kulutuskontrollin alaa.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Kauppiaitten on merkittävä asetuksessa luetellut tavarat ostokirjaan. Näistä merkinnöistä voidaan todeta, onko kukaan yrittänyt varastoida määrättyjä tuotteita ja siten vetää niitä pois tasapuolisesti jaosta. Järjestelmän kautta on myös helppo, kunkin tavaran vähentyessä niin paljon, että sen saantia jyrkemmin on rajoitettava, määrätä korkein viikottainen tai kuukautinen ostoraja ja valvoa, kenellä on varastoja.

Jää nähtäväksi, johtaako tämä rajoitus siihen, että niiden tavarain kysyntä tulee suuremmaksi, joita kauppias ja elinkeinonharjoittaja saa myydä kirjaan merkitsemättä. Ostokirjaan merkitseminen on määrätty ainoastaan yksityisten kuluttajain ostoista. Edelleenvalmistajan ja kauppiaan ostoja ei siihen merkitä.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan Lähetyksen rap. N:o 29.

Ministeri Wuorimaa

30/5 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 747 154

Budapesti SSA 30 P:NÄ touko KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ

51 396/ne. 41

5/6-41

NYTHMÄ OSASTO ASIA

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 29, Pääministeri v.Bárdossy Roomaan.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 29, Pääministeri v.Bárdossy Roomaan.

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

Budapestissa 30 p:nä touko kuuta 1941.

51 396 Pol. 41

5/6-41

5 C27

Asia: Pääministeri v.Bárdossy Roomaan.

Kesäkuun 1 päivänä matkustaa pääministeri v.Bárdossy kolmipäiväiselle vierailulle Roomaan. Matkan tarkoituksesta on minulle mainittu, että mikään välitön välttämättömyys ei sitä aiheuta, vaan on päätekijänä kohteliaisuuskäynti, koska pääministeri v.Bárdossy ei ole vielä Roomassa käynyt, kun hän sitävastoin ulkoasiainministerinä ollessaan on tavannut Saksan johtohenkilöt Saksassa. Että matkan yhteydessä tietenkin poliittisista ja todennäköisesti myös taloudellisista kysymyksistä keskustellaan, on ilmeistä. Lähinnä kiinnostaa Unkaria luonnollisesti kysymys sen uusista lopullisista rajoista.

Eräs asioita tunteva henkilö on minulle maininnut, että silloin kuin Unkari sai ensimmäisen aluelisäyksensä pohjoisessa, ei Saksan taholta olisi oltu valmiita menemään niin pitkälle kuin ensimmäisessä Wienin sovintotuomiossa määrättiin, ellei kreivi Ciano olisi painostanut suurempaa aluetta Unkarin hyväksi kuin mitä Saksassa alkuaan oli ajateltu. Saksalaisen suunnitelman mukaan ei Jolsvan, Rozsnyón ja Kassan kaupunkien olisi pitänyt tulla Unkarille vaan jäädä Slovakialle, kun sensijaan Italia Unkarin hyväksi painosti näiden kaupunkien joutumista Unkarin haltuun.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Senjälkeen on tilanne kuitenkin muuttunut. Sitä mukaa kuin asiat Balkanilla kehittyivät ja varsinkin Antonescun tultua valtaan /Antonescun ensimmäisiä tekoja oli käynti Roomassa/ on Italian kanta muuttunut enemmän rumanialais- kuin unkarilaisystävälliseksi ja Saksa päinvastoin tullut voimakkaammin unkarilaisystävälliseksi. Rumaniassa on koko ajan painostettu sukulaisuussuhteita Italiaan ja nojauduttu ensi sijassa Italiaan, mikä seikka viimemainitussa maassa on herättänyt huomattavaa vastakaikua samalla vähentäen intressiä Unkariin. Täten on jouduttu tilanteeseen, jossa Italia koettaa suojella rumanialaisia etuja Unkaria vastaan ja siitä syystä ei ole saatu Unkarin rajakysymystä jugoslavialaisilla alueilla vielä järjestetyksi, vaan on tilanne edelleen epämääräinen Tisza-joen alajuoksun ja Rumanian rajan välisellä alueella, joka ennen on kuulunut Unkariin ja jota Unkari pyrkii saamaan itselleen. On näin ollen ilmeistä, että tämä kysymys tulee olemaan esillä pääministeri v.Bárdossyn käydessä Roomassa ja matka siltä kannalta saattaa olla suurimerkityksellinen Unkarille. Ettei Italian kanta nyttemmin enää asioissa ole niin vaikuttava ja merkityksellinen kuin Wienin ensimmäistä sovintotuomiota tehtäessä, jolloin Italian sotilaallista heikkoutta ei vielä tunnettu, on ilmeistä.

Ministeri: Aarne Thesleff

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 7

ASIA:

Budapestissä olevan Lähetystön rap. 30
Ministeri Wuorimaa.

30/5 1941.

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 348

Budapesti SSA 30 P:NÄ touko KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 30, Hiukan venäläisistä.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 30,

Hiukan venäläisistä.

Ministeri:

52 396 luc. 41
5/6-41
5 C 27

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

Budapestissa 30 p:nä touko kuuta 19 41.

Asia: Hiukan venäläisistä.

Kun pari päivää sitten olin Venäjän lähettilään luona aterialla, tuli siellä puheeksi, että Budapestissa on ollut viime aikoina niin paljon kutsuja, että jos tärkeämpiä henkilöitä haluaa saada mukaan, on kutsut lähetettävä useita viikkoja aikaisemmin. Tässä yhteydessä huomautti Venäjän lähettiläs, ettei ainakaan hän uskaltaisi enää lähettää kutsuja kesäkuun 15 päiväksi. Kun tämä lausunto oli annettu ilmeisesti poliittisessa mielessä, voisi siitä vetää sen johtopäätöksen, että hän kesäkuussa arvelee tai pitää mahdollisena jotain tapahtuvaksi. Hänen perheensä, joka hänen mukanaan Jugoslavian sodan alkaessa matkusti Moskovaan, ei tullut hänen kanssaan takaisin ja kun tiedustelin rouvan paluuta, antoi hän kovin epämääräisen vastauksen, huomauttaen, ettei kesäksi kannata tulla takaisin kun kerta on kotona. Tämäkin näyttää olevan merkki siitä, ettei Moskovassa tilannetta pidetä kovinkaan varmana.

Venäläisten toiminnasta Budapestissa on syytä kertoa seuraava tapaus. Toukokuun alussa pidettiin täällä kansainväliset kauppamessut, joilla omilla paviljongeilla edustettuina olivat myöskin Venäjä, Saksa, Italia, Bulgaria, Sveitsi ja

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Slovakia. Venäjän paviljonkia rakennettaessa oli jo syntynyt konflikti siitä, että Venäjä työmiehille maksoi neljä kertaa niin suuren tuntipalkan kuin muut. Myöhemmin kerrottiin tämä asia niin, että Venäjä olisi luvannut maksaa enemmän, mutta lopuksi maksoi kuitenkin saman. Tungos Venäjän paviljongille oli ääretön, ihmiset seisoivat koko ajan pitkässä jonossa, jossa poliisin oli ylläpidettävä järjestystä. Yksi paviljongin seinistäkin oli painunut sisään tungoksen johdosta. Itse paviljongin sisällöstä, jossa en henkilökohtaisesti käynyt, ovat minulle siellä käyneet kertoneet, että se, paitsi vähän turkis- y.m.tavaraa, pääasiassa sisälsi propagandatilastoja, joilla tahdottiin osoittaa, kuinka ihanteellista on Venäjällä. Mielenkiintoisin ilmiö kuitenkin oli, että paviljonkiin oli sijoitettu nimikirjoituslehtiöitä, joihin piti merkitä nimi, kotipaikka ja huomautuksia. Täyteen kirjoitetut lehdet vietiin päivittäin todennäköisesti Venäjän lähetystöön. Kirjoittivatko asianomaiset oman nimensä vai valenimen, on mahdotonta tietää, mutta muistutusten osassa oli jokaisen nimen jälkeen jotain ylistystä Neuvosto-Venäjälle, kuten: eläköön Stalin, tule pian luoksemme Stalin, tule ja pelasta meidät jne. Luettelot on tietenkin lähetetty Moskovaan sopivassa tilaisuudessa tarpeentullen käytettäväksi.

Aarne Thomas

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 31.

Ministeri Vuorimaa

14/6 1941

3000—1—41 69

AINM
53 396 Sal. 2. 41.
25/6. 41
OSASTO
5 C27

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 813/167.

Budapesti SSA 14 P:NÄ kesä KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 31, Juutalaiskysymys Unkarissa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 31, Juutalaiskysymys Unkarissa.

Ministeri: Aimo Mattinen

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Budapesti ssa 14 p:nä kesä kuuta 1941. 53/396 Pal. D. 41.

25/6. 41

Asia: Juutalaiskysymys Unkarissa.

5 C27

Unkarissa on muutamia vuosia sitten annettu kaksi eri lakia juutalaisten asemasta. Mikäli olen kuullut, ovat näiden lakien määräykset ja niihin annetut selitykset varsin sekavia. Eräitä juutalaisten oikeuksia on rajoitettu /valtionvirkoihin y.m. nähden/, mutta koska juutalaisten pääasemat ovat talouselämän johtopaikoilla, eivät nuo määräykset ole käytännöllisesti katsoen suuriakaan merkinneet siellä, missä juutalaisten vaikutus on ollut johtava ja suuntaa määräävä. Pääministerit /Teleki ja v.Bárdossy/ ovat puheissaan, kuten olen jo kertonut, yhä uudelleen painostaneet juutalaislakien täydentämisen välttämättömyyttä, mutta on asia aina jäänyt siihen. Nyt, paljon melun jälkeen, on parlamentille jätetty täydennysesitykset juutalaislakeihin, mutta niistä voidaan sanoa: parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. Ehdotukset eivät sisällä muuta kuin sen, ettei avioliittoja saa solmia unkarilaisten ja juutalaisten kesken, sekä rajoittavat osittain juutalaisten osuutta eräissä järjestöissä. Kun juutalaiskysymyksen noustua etualalle viime vuosina seka-avioliitot jo itsestään lienevät tulleet suhteellisen harvinaisiksi, on esityksen merkitys sitäkin vaatimattomampi. Ja taloudelli-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sissa järjestöissä, joista he vetäytyvät pois, valvoo heidän etujaan "Strohmann". Virallisessa selityksessä uusien lakiesitysten merkityksestä sanotaan, niiden arvoa korostaen:

"Uusi avioliittolakiesitys sisältää avioliiton solmimiskiellon juutalaisten ja ei-juutalaisten välillä sekä samalla määrittelee rotuperusteella käsitteen juutalainen, sillä kiellon nimenomainen tarkoitus on unkarilaisen kansan rodullinen puhtaana säilyminen. Esityksen mukaan on juutalainen se, jonka isovanhemmista vähintäin kaksi on syntyperäisiä juutalaisia, sekä myöskin, syntyperästä huolimatta, jokainen, joka kuuluu juutalaiseen uskontoon. Siten avioliittokieltoon nähden pidetään myöskin n.s. puoliverisiä kristittyjä juutalaisina mutta tässä suhteessa on ehdotuksessa sellainen poikkeus, että sellaista, jonka isovanhemmista vain kaksi on juutalaista, ei pidetä juutalaisena, jos hän itse sekä hänen molemmat vanhempansa ovat kristittyinä syntyneet ja pysyneet kristillisen kirkon jäseninä. Jos taas tuollainen puoliverinen avioliittokiellosta huolimatta menee juutalaisen kanssa avioliittoon, pidetään häntä myöskin juutalaisena.

Toisessa lakiehdotuksessa määrätään, että juutalaisten lukumäärä itsehallintojärjestöissä, virkamieskunnassa ja asianajajakamarin valiokunnissa saa olla korkeintaan 6 prosenttia. Mutta kun kamarien toimintasuunnan määräämisestä ei vain itsehallintojärjestöillä vaan myöskin niillä, jotka nämä järjestöt valitsevat, on merkitystä, määrää lakiehdotus, että tästä lähtien juutalaisilla kamarin jäsenillä on vain korkeintaan kuusi prosenttia kamarin vaalioikeudessa. Täten on juutalaisen vaikutusvallan poistaminen kamareista turvattu ja

koska toisen, vuodelta 1939 olevan juutalaislain perusteella juutalaisten kamarinjäsenten huomattava vähentyminen on toimitettava, tulee tämän lain mukaan määräaikana tapahtumaan juutalaisuuden poistyöntäminen asianajaja-ammatista."

Kaikki, joiden kanssa olen joutunut keskusteluihin, ovat sitä mieltä, että annetut lakiesitykset ovat vähämerkityksellisiä, eivätkä sanottavasti vallitsevaa tilannetta muuta. Erään hyvän täkäläisiä oloja tuntevan saksalaisen kanssa keskustellessani sanoi hän tämän asian tullessa puheeksi, että kun Unkaria todellisuudessa hallitsee pieni ryhmä magnaatteja ja kirkkoruhtinaita, joiden intressissä on nykyisen systeemin säilyttäminen muuttumattomana, tulevat he viime tingassa olemaan valmiit uhraamaan juutalaiset, jos muu systeemi sillä pelastuu. Saanemme nähdä, missä määrin tämä väite tulee pitämään paikkansa.

Nykyään selitetään johtavissa piireissä, että juutalaisilla Unkarin talouselämässä on niin keskeinen merkitys, että jos heidät radikaalisesti poistettaisiin, ja koska ei kykeneviä voimia ole heidän sijalleen asettaa, pysähtyisi Unkarin teollisuus yleensä ja ensi sijassa sotatarveteollisuus. Tämä väite lieneekin paikkansapitävä.

Aarne Thomma

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 32.

Ministeri Wuorimaa

25/6 1941

3000—1—41 69

ULKOASIAINMINISTERIÖ
58/397 Sal. 41
7/7-41
OSASTO
5 C27

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 848./171.

Budapesti SSA 25 P:NÄ kesä KUUTA 1941.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 32, Diplomaattisten suhteiden katkaiseminen Neuvostoliiton kanssa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 32, Diplomaattisten suhteiden katkaiseminen Neuvostoliiton kanssa.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Budapeti ssa 25 p:nä kesä kuuta 1941.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
58 397 Tal. 5 - 41
7/7 - 41
OSASTO
5 C27

Asia: Diplomaattisten suhteiden katkaiseminen Neuvostoliiton kanssa.

Kuten jo sähkeellä ennakkotietona olen ilmoittanut, oli Unkari päättänyt katkaista diplomaattiset suhteet Neuvostoliittoon Saksan ryhdyttyä sotaan idässä. Tapahtuman yhteydessä on virallisesti selitetty seuraavaa.

Tieto Unkarin diplomaattisten suhteiden katkaisemisesta Neuvostoliittoon on julkisuudessa otettu vastaan suurella tyydytyksellä. Diplomaattisten suhteiden katkaisemisella Neuvostoliittoon on uusi lehti Unkarin historiassa alkanut. Tällä teolla, joka on luonnollinen jatko Unkarin vuosikausia noudattamalle yhdenmukaiselle ulkopolitiikalle, on Unkari epäämättömästi valinnut sen paikan, jonka maa haluaa uudessa Euroopassa pitää. Budapestin politiittisissa piireissä ei salata tyydytystä siitä, että Unkari kerran jälleen kohtalokkaana hetkenä on antanut todisteen siitä, että se ehdottoman johdonmukaisesti ja rautaisella tahdolla pysyy Saksan ja Italian rinnalla. Tältä näkökannalta lähtien katsotaan poliittisissa piireissä luonnolliseksi, että Unkarin arvoinen akselivaltio katkaisee diplomaattiset suhteensa Neuvostoliittoon. Tämä sitäkin suuremmalla syyllä, kun Unkari aikana, jolloin bolshevismin tuhotyö Euroopassa ei vielä ollut niin tunnettu kuin tänään, sai tehdä erittäin katkeria kokemuksia Neuvosto-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Venäjän aatteiden ja menettelytapojen suhteen. Tästä hetkestä lähtien oli Unkarin asenne sekä selvä, että päättäväinen: maa oli bolshevismin vastaisen taistelun johdossa ja oli miltei viimeisiä Euroopan maita, jotka asettuivat suhteisiin Neuvosto-Venäjän kanssa. Unkarin hallitus ei diplomaattisten suhteiden katkaisemisella ole tehnyt mitään muuta, kuin vetänyt johtopäätökset niistä velvollisuuksista, jotka sille aiheutuu liittymisestä kolmenvallansopimukseen.

Unkari on vakuutettu siitä, että se maailmanhistoriallinen teko, jonka Saksa nyt on ottanut itselleen, johtaa nopeaan ja täydelliseen voittoon ja kukistaa kertakaikkiaan punaisen vallan. Unkarissa katsotaan täydellä luottamuksella Neuvosto-Venäjää vastaan aletun sodan tulokseen sitäkin suuremmalla syyllä, koska täällä ollaan vakuutettuja, että jo tämän taistelun ensimmäiset päivät ovat osottaneet saksalaisten aseiden ratkaisevan ylivoiman. Kehitys tähän hetkeen saakka on jo näyttänyt, että bolshevistinen Venäjä elää viimeisiä päiviään ja että se proletaaridiktatuurin tultua tuhotuksi hajoaa luonnollisiin alkuosiinsa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan Lähetystön raportti n:o 33.

Ministeri Wuorimaa

30/7 1941.

5000—5—41 3607

Salainen.

UM

63/397 Sal. S-41

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 987 204.

Budapesti SSA 31 P:NÄ heinä KUUTA 19 41. 11/8-41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

OSASTO C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 33, Merkintöjä Budapestista.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 33,

Merkintöjä Budapestista.

Ministeri: Aarne Thesleff

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Budapestissa 30 p:nä heinä kuuta 1941.

63/392 Sal. S-41
11/8-41

Asia: Merkintöjä Unkarista.

A:NM OSASTO 5 C27

Unkari haluaisi Kroatian rajalta siihen liitettäväksi niinsanotun Murköz'in alueen saadakseen välittömän rautatieyhteyden Italiaan. - Rumanialaisten heikkouden vuoksi unkarilaiset joukot joutuneet ottamaan haltuunsa pohjoisimman osan Rumanialle alkuaan kuulunutta rintamaa. Slovakialaiset joukot karkaavat venäläisten puolelle. - Itsepintaisesti liikkeella huhuja, että Venäjän tuhoutumisen jälkeen Saksan ja Englannin välillä syntyisi sovitteluraha. - Bulgarian pää- ja ulkoministerit saapunevat elokuussa vierailulle Budapestiin. - Unkari on jyrkällä tavalla reagoinut herra Benesin Lontoossa pitämää puhetta vastaan. - Tyytymättömyyttä Siebenbürgenissä.

Kun Jugoslavian sota päättyi tuon valtion hajoamiseen, miehitti Unkari länsi rajalla m.m. sen pienen alueen, joka on Unkarin entisen, Saksan rajan ja Murjoen välissä. Kun sittemmin Saksa myös siirsi rajojaan etelään ottaen Slovenian pohjoiskärjestä saksalaiset alueet ja Italia koko muun Slovenian, jäi Kroatialle se alue, joka on Murjoen, Draven ja uuden Italian rajan välissä. Nyttemmin on Unkarissa herännyt pyrkimys saada Kroatialta vielä tuo kysymyksenalainen alue ja perustellaan tätä vaatimusta sillä, että sen alueen

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Budapestissa 30 p:nä heinä kuuta 1941.

63/392 Sal. S-41
11/8-41

Asia: Merkintöjä Unkarista.

A:NM OSASTO 5 C27

Unkari haluaisi Kroatian rajalta siihen liitettäväksi niinsanotun Murköz'in alueen saadakseen välittömän rautatieyhteyden Italiaan. - Rumanialaisten heikkouden vuoksi unkarilaiset joukot joutuneet ottamaan haltuunsa pohjoisimman osan Rumanialle alkuaan kuulunutta rintamaa. Slovakialaiset joukot karkaavat venäläisten puolelle. - Itsepintaisesti liikkeella huhuja, että Venäjän tuhoutumisen jälkeen Saksan ja Englannin välillä syntyisi sovitteluraha. - Bulgarian pää- ja ulkoministerit saapunevat elokuussa vierailulle Budapestiin. - Unkari on jyrkällä tavalla reagoinut herra Benesin Lontoossa pitämää puhetta vastaan. - Tyytymättömyyttä Siebenbürgenissä.

Kun Jugoslavian sota päättyi tuon valtion hajoamiseen, miehitti Unkari länsi rajalla m.m. sen pienen alueen, joka on Unkarin entisen, Saksan rajan ja Murjoen välissä. Kun sittemmin Saksa myös siirsi rajojaan etelään ottaen Slovenian pohjoiskärjestä saksalaiset alueet ja Italia koko muun Slovenian, jäi Kroatialle se alue, joka on Murjoen, Draven ja uuden Italian rajan välissä. Nyttemmin on Unkarissa herännyt pyrkimys saada Kroatialta vielä tuo kysymyksenalainen alue ja perustellaan tätä vaatimusta sillä, että sen alueen

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kautta kulkee suora rautatie Unkarista Triestiin ja olisi toivottavaa, että Unkari kauttakulkuaan varten saisi välittömän yhteyden Italiaan, tarvitsematta vielä lisäksi kulkea kolmannen valtion kautta. Mikäli olen puheista ymmärtänyt, on tämä aluekysymys tällä hetkellä jännittänyt Unkarin ja Kroatian välejä. Kuinka asia selviää, jää nähtäväksi. Kroatia on nimittänyt lähettiläänsä Budapestiin, mutta ei hän vielä ole jättänyt valtakirjaansa. Väitetään, että Kroatian lähetystö sijoitetaan entiseen Jugoslavian lähetystötaloon, joka täten siirtyisi Kroatialle.

Unkarissa ollaan erittäin tyytyväisiä siihen suureen tunnustukseen, mitä Saksan sotilastaholta Unkarin armeija Venäjälle hyökätessään on saanut osakseen. Kun vähän toista viikkoa sitten juttelin Budapestissa olevan saksalaisen esikunnan päällikön, kenraali Himerin kanssa, sanoi hän olevansa erittäin tyytyväinen siihen tapaan, jolla Unkarin armeija on suorittanut tehtävänsä ja suorittaa sitä edelleen. Unkarin yleisesikunnasta sain kuulla, että unkarilaisen rintaman eteläpuolella toimiva rumanialainen sotaväki on ollut heikkoa ja lyöty niin vahvasti takaisin, että unkarilaisten joukkojen on täytynyt ottaa haltuunsa osa sitä rintamaa, mikä alunperin piti olla Rumanian hoidettavana. Mikäli eräältä vaikutusvaltaiselta hallituksen jäseneltä kuulin, ovat unkarilaiset joukot noin viikko sitten saavuttaneet sen kohdan, josta ne enää eivät etene ja kulkee saksalaisten hyökkäysjoukkojen mukana nyttemmin ainoastaan yksi unkarilainen pikadivisiona, symbolisoiden Unkarin jatkuvaa osanottoa sotaan kommunismia vastaan. Kun eräältä yleisesikunnan upseerilta tiedustelin,

tuleeko Unkarin miehittämät alueet liitettäväksi Unkariin, arveli hän, ettei niin olisi asianlaita, vaan että ne kaikki liitettäisiin Rumaniaan, jonka korvaukseksi niistä on Unkarille luovutettava vielä luovuttamaton osa Siebenbürgeniä. Mielenkiintoiseksi jää nähdä, pitääkö tämä arvelu paikkansa. Kun samalta henkilöltä tiedustelin, mitä Slovakia tulee korvaukseksi osallistumisestaan sotaan saamaan, sillä kai senkin on jotain saatava, suuttui puhuttelemani henkilö miltei ja sanoi, etteivät slovakit mitään tarvitse, nehän ovat puolibolshevikkeja ja karkaavat rintamalla suurin määrin venäläisten puolelle. Tätä on muualtakin minulle kerrottu, mutta en tietenkään pysty sanomaan, missä määrin tämä väite pitää paikkansa. Unkarilaisten yleinen käsitys on, että Slovakia on kuuluva Unkarille tuhatvuotisen Pyhän Tapanin valtakunnan osana. Maiden välisissä suhteissa vallitsee jonkunlainen permanentti jännitys.

Kun olen eräiden muiden virkatovereitteni raporteista huomannut tietoja siitä, että eri tahoilla vallitsisi käsityksiä mahdollisesta sovitteluraubasta Saksan ja Engalnnin välillä, mainitsen tässä, että samanlaisia käsityksiä Budapestissakin on kuulunut. Tämä on tapahtunut siinä muodossa, että kun Venäjä on lopullisesti lyöty, ei sodan jatkamisella enää olisi mitään järkeä, jonka johdosta sovitteluraubha syntyisi Saksan ja Englannin välillä. Mistä tällaiset käsitykset ovat saaneet alkunsa ja missä määrin ne pitävät yhtä mahdollisuuksien kanssa, en pysty arvostelemaan, mainitsen vain tästäkin seikasta.

Kun Bulgarian pää- ja ulkoasiainministerit viime viikolla kävivät virallisella käynnillä Roomassa keskustellakseen rajan järjestämisestä Albanian ja Bulgarian välillä, oli mahdollisuus olemassa, että he Roomasta palatessaan poikkeaisivat myöskin viralliselle käynnille Budapestiin. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, vaan on nyt todennäköistä, että bulgarialaiset valtiomiehet elokuun kuluessa saapuvat tänne eri käynnille. Mitään suuria kysymyksiä ei tämän käynnin yhteydessä liene esillä, vaan tapahtuu se lähinnä siitä syystä, että Unkari ja Bulgaria ovat muodostuneet kaakkois-Euroopan tärkeimmiksi valtioiksi ja tahtovat tällaisella kosketuksella osoittaa solidarisuuttaan.

Erinomaisen pahaa verta ja ymmärrettävistä syistä on Unkarissa herättänyt se herra Benesin äskettäin Lontoossa pitämä puhe, jossa hän puhui entisen Tshekkoslovakian palauttamisesta ja Slovakian rajojen laajentamisesta siinä yhteydessä. Tähän puheeseen on Unkari reagoinut seuraavalla jyrkällä radiossa esitetyllä lausunnolla. "Unkarilaiselta taholta ilmoitetaan Benesille ja hänen ystävilleen seuraavaa: On hyvä, että jokainen, jolle elämänsä on kallis, pysyttelee kaukana Unkarin rajoilta. Vuosi 1918 oli vain kerran Unkarin historiassa. Vain kerran joutui valtiovalta henkilöitten käsiin, "jotka eivät enää tahtoneet nähdä sotilaita". Nyt seisoo unkarilainen sotilas jälleen, Jumalalle kiitos, aseissa ja valvoo, etteivät varkaan kädet pääse ojentumaan unkarilaista maata kohden. Jos Benes tai joku muu haluaa mitellä unkarilaisten aseitten kanssa, niin voivat he sitä

koettaa. Tulemme huolehtimaan siitä, että se on oleva heidän elämänsä viimeinen yritys."

Olin toista viikkoa sitten kutsuttuna erään hyvin korkean, vaikkei virallisessa asemassa olevan henkilön luo, joka kesäkuussa oli tehnyt autokiertomatkan niille Siebenbürgenin alueille, jotka Unkariin liitettiin takaisin. Hän mainitsi huomanneensa väestön keskuudessa varsin paljon tyytymättömyyttä, koska asiain järjestelyt edistyivät kovin hitaasti. Unkarilainen vanha byrokratia ei ole niin notkea kuin modernimpi valtion asiainhoito. Kertojani huomautti erikoisesti siitä, että vaikka nuo alueet olivatkin kuuluneet Rumaniaan, jonka yleinen taso ei ole kovin korkea, oli siellä kuitenkin sosialisella alalla edistytty paljon pitemmälle kuin Unkarissa, niin että nuokin alueet, puhumattakaan entiseen Tshekkoslovakiaan kuuluneista alueista, ovat sosialisen kehityksen kannalta 50 vuotta edellä Unkarin oloista. Kun en olosuhteita noilla seuduilla tunne, en omasta puolestani voi mitään arvosteluja lausua, samoinkuin en sitäkään, missä määrin kertojani vaikutelmat olivat liioiteltuja, mutta en ollenkaan epäile, että niissä oli huomattava määrä todellisuuspohjaa. Että tyytymättömyyttä siellä syntyy, missä sosialisesti joudutaan taantumukseen, on varsin luonnollinen ilmiö.

Aarne Thomas

J.k.

Senjälkeen kuin edelläoleva oli kirjoitettu, on eri tahoilta kerrottu, että Unkarissa elokuun puolivälissä toimeenpantaisiin laajempi liikekannallepano. Toiset puhuvat yleisestä liikekannallepanosta, toiset lisäkutsunnoista. Tämän liikekannallepanon aiheuttaisi se seikka, että tarvitaan enemmän miehitysjoukkoja kuin tähän saakka ja elokuun viljankorjuun jälkeen tällainen toimenpide luonnollisesti on mahdollisempi kuin sitä ennen. Toistaiseksi en tälle tiedolle ole vahvistusta saanut, mutta mainitsen siitä kuitenkin, koska se saattaa olla hyvinkin todennäköinen. Voihan sitäpaitsi olla mahdollista, että kun Venäjän sotaretki venyy pitemmäksi kuin mitä alkuaan ehkä oli arveltu, enemmän unkarilaisia joukkoja tarvitaan kun mitä tähän saakka on ollut ja että olosuhteet tältä kannalta siitä olisivat muuttuneet, mistä edellä tässä raportissani erään Unkarin hallituksen jäsenen kertomana Unkarin sotajoukkojen osallistumisesta Venäjän sotaretkeen mainitsen.

A.W.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystö raportti n:o 34.

Ministeri Wuorimaa

31/7 1941.

8000—5—41 3607

Salainen.

ULKOASIAINMIN

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 62/397 Sal. D.41

KIRJELMÄ n:o 988 205

9/8-41

Budapesti SSA 31 P:NÄ heinä KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

5 C27

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 34, Juutalaislainsäädäntöä Unkarissa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 34,

Juutalaislainsäädäntöä Unkarissa.

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

Budapestissa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

Budapestissa 31 p:nä heinä kuuta 1941.

62/397 Sal. S.41

9/8.41

5 C27

Asia: Juutalaislainsäädäntöä Unkarissa.

Kuten tunnettua annettiin Unkarissa parisen vuotta sitten lyhyin väliajoin kaksi juutalaislakia, joissa juutalaisten oikeuksia supistettiin tosin hyvin rajoitetussa määrässä. Tämän jälkeen on juutalaiskysymys yhä uudelleen ollut esillä, erilaisia uusia juutalaislakiluonnoksia tarkoituksella syrjäyttää juutalaiset julkisesta ja talouselämästä, valmisteltu, mutta kaikki suunnitelmat toistaiseksi jääneet toteuttamatta. Maassa asuvat toista miljoonaa juutalaista ovat saaneet talouselämässä niin keskeisen otteen, ettei unkarilaisilla itsellään siinä suhteessa juuri paljon sanomista ollut. Kysymyksen järjestely on kieltämättä sekä vaikea, että arkaluontoinen, onhan maan johtavassa aineistossa ja varsinkin ylimystössä tapahtunut suuri sekaantuminen juutalaisvereen. Hiljalleen yritettäneen kuitenkin jotain saavuttaa, sillä vähitellen alkavat unkarilaisetkin myös itse huomata taloudellisen alemmuusasemansa juutalaisiin nähden.

Noin kuukausi sitten jätti hallitus parlamentille esityksen varsin rajoitetulta alalta juutalaisten oikeuksia, nimittäin avioliittokysymyksestä, jossa avioliitot juutalaisten ja ei-juutalaisten unkarilaisten välillä kielletään ja samal-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

la määritellään, kuka on juutalainen. Viime mainittu määrittely on laissa saanut erittäin varovaisen muodon.

Lakiesityksen tultua esille alahuoneessa hyväksyi se sen miltei hallituksen esityksen mukaisesti. Kun laki sitten joutui ylähuoneen käsiteltäväksi, syntyi siellä voimakas oppositio, jota sekä korkea aatelisto että eri kirkkokuntien pääedustajat eetilliseltä pohjalta lähtien vastustivat. Esitys muuttui siinä määrin ylähuoneen käsittelyssä, että lain merkitys olisi jäänyt jotenkin mitättömäksi, mutta koska ylähuoneen kanta poikkesi alahuoneen hyväksymästä lakiesityksestä, oli asia palautettava alahuoneeseen. Alahuone ei hyväksynyt ylähuoneen luomaa muotoa, vaan pysyi entisellä kannalla. Tämän johdosta oli unkarilaisen menetelmän mukaan luotava yhteinen ylä- ja alahuoneen sekakomitea sovittelua aikaansaamaan. Tämä sovittelu tapahtuikin sillä tavalla, että alahuoneen kanta voitti miltei täydellisesti ja ylähuoneen tyydyttämiseksi tuli lakiin vain se kohta, jossa oikeusministeri oikeutetaan poikkeustapauksissa ja vain erikoisen painavilla perusteilla sallimaan avioliittoja juutalaisten ja ei-juutalaisten välillä. Tällaisena on täydennysavioliittolaki hyväksytty ja on tämän täydennyksen pääsisältö alempana selostettu. Lain uudet pykälät on Ministeriölle saksankielisinä toimitettu eri kirjeessä.

Ei-juutalaiselta on kielletty avioliiton solmiminen juutalaisen kanssa. Tämä ei koske juutalaisnaista, joka menee naimisiin ulkomaalaisen ei-juutalaisen kanssa.

Tätä pykälää sovellettaessa on sellainen henkilö katsottava juutalaiseksi, jonka isovanhemmista vähintäin kaksi on mooseksenuskolaisia samoinkuin ne - syntyperästä huolimat-

ta - jotka kuuluvat israelilaiseen uskontoon. Sitä, jonka isovanhemmista kaksi oli mooseksenuskolaisia, ei katsota juutalaiseksi, jos hän itse syntyi kristittynä ja sellaiseksi on jäänyt, mutta tällöin molemmat vanhemmat avioliittoa solmiessaan olivat kristittyjä. Tällaiselta henkilöltä on kuitenkin kielletty menemästä avioliittoon ei ainoastaan juutalaisen kanssa, vaan myös sellaisen ei-juutalaisen kanssa, jonka isovanhemmista yksi tai kaksi on kuulunut israeliittiseen uskontoon.

Vastoin tätä pykälää tapahtuneesta avioliitosta syntynyt lapsi katsotaan juutalaiseksi.

Erikoisissa poikkeustapauksissa voi oikeusministeri poikkeuksellisesti suostua avioliiton solmimiseen ei-juutalaisen ja sellaisen juutalaisen välillä, jonka isovanhemmista vain kaksi on mooseksenuskolaista tai joka ennen täytettyä seitsemän ikävuottaan on tullut kristilliseen uskoon kastetuksi ja sellaiseksi jäänyt.

Toisessa lain pykälässä määrätään vankeutta tai kuritushuonetta 3-5 vuoteen, viran- ja kansalaisoikeuksien menetystä rodunhäväistystapauksissa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetyksen raportti n:o 35.

Ministeri Wuorimaa

6/1 1941.

5000—5—41 3607

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1013/218

Budapesti SSA 6 P:NÄ elo KUUTA 19 41

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 64/392 Sal D. 19 41
19/8-41 № Liit.
RYHMÄ N 5 OSASTO C 27 ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 35, Kroatia-Slovakia-Unkari.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 35,

Kroatia-Slovakia-Unkari.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 35

Budapesti ssa 6 p:nä elo kuuta 1941

Asia: Kroatia-Slovakia-Unkari.

No 64/397 Sal D. 1941
19/8-41 № Litt.
RYHMÄ 5 OSASTO C27 ASIA

Seuraavassa esitän lyhyen selostuksen niistä jännitysmomenteista, joita on olemassa toiselta puolen otsakkeessa mainittujen kahden slaavilaisen valtion, toiselta toimimaani välillä, sillä noita suhteita ei voida pitää hyvinä.

Jo pitemmän aikaa sitten kerroin eräässä raportissani täkäläisen Slovakian lähettilään lausunnosta, josta kävi ilmi se suuri Unkarinpelko, mitä Slovakiassa siinä mielessä tunnetaan, että pelätään Unkarin jonain päivänä nielaisevan koko tuon valtakunnan entisen "tuhatvuotisen Pyhän Tapanin Unkarin" osana. Miltei kaikissa unkarilaisissa piireissä, joissa olen liikkunut, on aivan avoimesti luonnollisena asiana puhuttu siitä, että Slovakia on kerran palautettava Unkarin yhteyteen, ja eräät ovat lausunnoissaan menneet niin pitkälle, että ovat sanoneet slovakien olevan slovakian kieltä puhuvia unkarilaisia. Että Slovakian edustaja, joka muutenkin lienee voimakkaasti panslavistinen, tällaisissa olesuhteissa on hyvin epäluuloinen ja katsoo unkarilaisia periviholliaikseen, ei ole ihmeellistä. Ja unkarilaiset puolestaan koettavat aina halventaa sekä slovakkeja, kroateja että rumanialaisia, jotka puolestaan aikoinaan Trianonin rauhan jälkeen esiintyivät loukkaavasti ja ylimielisesti unkarilaisia kohtaan.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Mitä Kroatiaan tulee, on jännitys sinnepäin viime aikoina lisääntynyt erikoisesti siitä raportissani n:o 33 mainitsemastani syystä, että unkarilaiset haluavat liittää alueeseensa n.s. Muraköz'in s.o. Muran, Dravan ja uuden Saksan rajan välisen alueen, välttääkseen liikenneyhteydessään Adrianmerelle joutumasta kroatialaisen alueen kautta kulkemaan. Tämä unkarilaisten vaatimus alueeseen nähden, jolla minulle ei-unkarilaiselta taholta kerrotun mukaan ei asu unkarilaista, vaan erilaista slaavilaista väestöä, on synnyttänyt siinä määrin pahaa verta Zagrebissa, että sikäläinen hallitus olisi annuloinut aivan äskettäin Unkarin kanssa tehdyn kauppasopimuksen, jota eräässä kirjeessäni Ministeriölle selostin. Tästä syystä ei Kroatia myöskään demonstratiotarkoituksessa ole nimittänyt vielä lähettilästä Unkariin, vaikka siitä jo puhuttiin, kuten olen maininnut. Unkarilla on jo heti alusta lähtien lähettiläs Zagrebissa. Slovakiassa sen sijaan on jo Kroatian lähettiläs jättänyt valtakirjansa ja tämän tilaisuuden yhteydessä kirjoittaa bratislavalainen lehti "Slovak" tavalla, joka Unkarissa on herättänyt erittäin pahaa verta ja voimakkaan reaktion.

Lehti huomauttaa siitä, että jo ennenaikaan Unkarin parlamentissa kroatit ja slovakit olivat yhteistyössä ja lausuu Unkarin lehtien selostusten mukaan m.m. "Vanhat taistelut yhteistä vihollista vastaan, rakkaus äidinkieleen ja rotuun muodostivat mahtavan siteen slovakilais-kroatilaisessa veljestymisessä. ---------- Kuten ennen, on meidän myös tulevaisuudessa toisiamme autettava". Lausunto "yhteisestä viholliseasta, jonka suuntaus on aivan selvä, on Unkarissa luonnollisesti herättänyt ikävää huomiota. Mutta tämä lausunto samalla välähdyksen tavoin

osoittaa, etteivät asiat tällä suunnalla ole vielä läheskään järjestyksessä, vaan kaikenlaiset tapahtumat mahdollisia, kun sopiva tilaisuus tai tilanne ilmenee.

Rumanian ja Unkarin suhteista olen niin paljon kirjoittanut, ettei noita seikkoja tässä kannata kerrata. Ne suhteet eivät, lievää sanontaa käyttäen, edelleenkään ole hyvät. Unkarin vaatimus koko Siebenbürgenin palauttamisesta sille on edelleen voimassa ja toivotaan, että tämä saadaan toteutetuksi siten, että Rumania saa korvaukseksi suuria alueita Venäjältä.

Serbialaiset eivät myöskään katsele Unkaria lempein silmin, osallistuihan Unkari Saksan puolella sotaan Serbiaa vastaan. Muuten kuuluu serbialaisella alueella sabotaashitoiminta kukoistavan ja m.m. liikenne Belgradin-Sofian rautatielinjalla vähän päästä tulevan häirityksi. Tästä kertoi Bulgarian lähettiläs.

Täkäläinen Slovakian lähettiläs oli autolla käynyt Zagrebissa nähdäkseen siellä vallitsevia olosuhteita. Hän matkusti passillaan ja unkarilaisella rajanylittämisluvalla, kroatialaisia papereitä ei hänellä ollut, mutta rajan yli pääsi ilman muuta. Ei mitään tulliviranomaisia, poliiseja eikä juuri muutakaan näkynyt. Keskusvallan asema on vielä heikko ja paikalliset viranomaiset ja hallintokomiteat toimivat mielensä mukaan, käyttäen tuomitsemisvaltaa, langettaen kuolemantuomioita jne. Hän sanoi sisäisen tilanteen olevan samantapaisen kuin Venäjällä v. 1917. Kahakoita kroatien ja serbien välillä tapahtuu yhtämittaa ja järjestyneemmät ovat olot vasta pääkaupungissa Zagrebissa. Italialaisen kuninkaan valinta on siinä

määrin suututtanut kroatit, ettei kuningas luultavasti koskaan tule valtakuntaansa. Kroatian johtaja Pavelic on kuninkaissa käyntinsä jälkeen siinä määrin kansan keskuudessa menettänyt arvonsa, että hän tuskin enää uskaltaa liikkua ulkona asunnostaan. Näin kertoili slovakialainen diplomaatti vaikutelmiaan viikko sitten tekemältään matkalta ja jätän ne hänen vastuulleen. Kaikesta päättäen on Kroatiassa vielä monta käännettä tapahtuva, ennenkuin olosuhteet konsolidoituvat.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetyksön raportti n:o 36.

Ministeri Wuorimaa

8/8 1941

8000—5—41 3607

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1081/219.

Budapesti SSA 8 P:NÄ elo KUUTA 1941

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

№ 65/397 Sal	D. 19 41	
19/8-41	№	Liitt.
RYHMÄ N 5	OSASTO C 27	ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 36, Eräitä käsityksiä tilanteesta.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttini n:o 36,

Eräitä käsityksiä tilanteesta.

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 36

Budapestissa 8 p:nä elo kuuta 19 41

Asia: Eräitä käsityksiä tilanteesta.

19/8-41		Liit.
RYHMÄ 5	OSASTO C27	ASIA

Budapestissa ilmoitetaan puolivirallisesti bulgarialaisista käsityksistä seuraavaa.

Bulgarian poliittisissa piireissä ollaan vakuutettuja siitä, että kaikki englantilais-venäläiset suunnitelmat lähi-idässä ovat ennenkaikkea suunnatut yksinomaa Turkin etuja vastaan. Samalla huomautetaan, että Englannin koko toiminta Irania ja Afganistania vastaan pyrkii yhteisen englantilais-neuvostolaisen rintaman luomiseen Kaukasiassa. Samoin ovat kaikki Englannin Stalinille antamat lupaukset niinkuin myös Englannin julistamat sodan päämäärät sellaiset, että niiden johdosta Turkin yhä enemmän on lähennyttävä Saksaa ja sen liittolaisia.

Tämä tiedonanto osottaa, että sitä mukaa kuin Venäjän likvidointi kehittyy, läheisen idän kysymykset kasvavat merkityksessä. Kun 7.8. olin eräiden saksalaisten seurassa, kerrottiin siellä, että lähiaikoina uusia huomattavia tapahtumia on tulossa. Jonkun mainitessa tulleensa Istanbulista kysyin leikillisesti, milloin Saksa tuon paikan tulee miehittämään, johon sain täysin vakavan vastauksen, että eiköhän se tule tapahtumaan syyskuun puolivälin jälkeen. Mutta, lisättiin, tämä ei ole ainoa liikkumisen suunta Venäjän rintaman murruttua. Tärkeimmät ovat ne keskitetyt etenemiset, joista toinen suuntau-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tuu Kaukasiaan, toinen Iraniin, sillä englantilaisten aktiviteetille siellä on asetettava sulku.

Eräs Unkarin yleisesikunnan upseeri mainitsi, että unkarilaisia joukkoja enemmän tultaisiin lähettämään Venäjälle, koska niitä siellä tarvitaan poliisi- ja miehitysjoukkoina seuduille, joilta saksalaiset etenevät jättääkseen ne unkarilaisten valvontaan. Lisäksi kertoi hän Unkarin miehittämiltä ukrainalaisilta alueilta, että vilja siellä vielä oli leikkaamatta, joten runsaasti satoa on saatavissa, mutta että sen korjuuta haittaa suuresti se seikka, että venäläiset ovat vieneet mukanaan tai tuhonneet kaikki maatalouskoneet ja -laitteet sekä hevoset ja karjan. Puhumattakaan siitä, että paljon väestöä on varsinkin kaukaisemmilta seuduilta ennätetty evakuoida.

Eräs tapaamani saksalaisista sanomalehtimiehistä on juuri palannut Krakovasta, jossa hän oli ollut kosketuksessa Lembergissä ja muilla vallatuilla alueilla käyneiden johtohenkilöiden kanssa. Heidän kertomansa mukaan on väestö entisillä puolalaisilla alueilla kovin onnellinen vapauduttuaan bolshevikien vainosta, niin että jopa kunniaportein saapuneita saksalaisia oli tervehditty ja ukrainalainen liike alkanut jälleen toimia. Sen sijaan on mieliala varsinaisessa Ukrainassa vihamielinen ja väestö siinä määrin saatu jo venäläistetyksi, että ukrainalaiset sotavangit ovat kieltäytyneet puhumasta ukrainan kieltä ja vastanneet olevansa venäläisiä, kun on kysytty mikseivät puhu ukrainaa.

Churchillin ja Rooseveltin tapaamista pidetään täkäläisissä piireissä, myös saksalaisissa, varmana. Luulen, että viimemainitulla taholla suunnitellaan lanseerata uutinen siitä, että Roosevelt ja Stalin lähiaikoina tulevat tapaamaan toisensa.

Aarne Wuorimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön rap 37.

Ministeri Suomiaa

30/8-41.

3000—1—41 69

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1131/239

Budapesti SSA 30 P:NÄ elo KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

66/398 Sal. 41
6/9-41
5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 37, Pieniä tietoja Budapestin horisontilta.

Tämän mukana lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 37,

Pieniä tietoja Budapestin horisontilta.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 8: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 37.

Budapestissa 30 p:nä elo kuuta 1941.

66/398 he. 41
6/9-41
5 C27

Asia: Pieniä tietoja Budapestin horisontilta.

Englannin Iranin sodan merkitysä arvostellaan Budapestissa vähemmän merkitykselliseksi.- Unkari ei luovu Muraközin alueesta - Kroatian lähetystö saapunut Budapestiin asiainhoitajan johdolla. - Italialaiset joukot kulkevat Venäjälle Unkarin läpi. - Tanska perustaa oman lähetystön Unkariin. - Laivarahdit Tonavan-liikennettä harjoittavissa laivayhtiöissä yhdenmukaistettu.

x x x

Tämän kuun [illegible] päivänä kävin ulkoasiainministerin sijaisen herra Vörnlen luona tiedustelemassa, mitä uutta hänellä mahdollisesti olisi kerrottavaa. Hän sanoi heti aluksi, ettei hän muista Unkarin ulkoasiainministeriössä niin rauhallista aikaa olleen, kuin viimeiset viikot. Venäjän sotaretki domineeraa tilannetta ja muissa asioissa ei nykyään ole paljon tehtävää. Englantilais-venäläisten joukkojen miehityksen Iranissa ei hän katsonut olevan suurimerkityksellisen, koska yhteydet sinne ovat pitkät, kulkuvälineet heikot, eikä Englantikaan pystyne sellaisia varustusmääriä muualle levereeraamaan, mikä kehityksen kulun muuttamiseksi olisi tarpeellista. Ei kuitenkaan voida kieltää, että Unkarin yleisessä mieli-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

piteessä tämä Englannin toimenpide jossain määrin herätti levottomuutta, mutta mikäli eräs poliittinen henkilö juuri mainitsi, on äsken tapahtunut valtakunnankanslerin ja Ducen välinen kohtaus vaikuttanut rauhoittavasti. Kuten kuitenkin yllä olevasta herra Vörnlen lausunnosta ilmenee, on ulkoasiain johto suhtautunut tapahtumaan rauhallisesti. Mielenkiinnolla seurataan nyt kehitystä Turkissa ja odotetaan, mitä sillä suunnalla tulee tapahtumaan.

x x x

Parissa aikaisemmassa raportissani jo olen kertonut siitä vastakohdasta, joka Unkarin ja Kroatian välillä oli syntynyt n.s. Muraközin alueesta. Nyt kertoi minulle herra Vörnle täydentävästi asiasta seuraavaa. Muraközin alue on aina kuulunut Unkariin ja vasta Jugoslavian valtakunnan syntymisen jälkeen joutunut sen yhteydestä pois. Alueen väestö ei ole kroatialaista vaan vendejä /siis myös slaaveja/. Alue on taloudellisesti täysin riippuvainen niistä Unkarin alueella olevista kaupungeista ja suuremmista keskuksista, jotka sen lähistöllä ovat, koska sen pienviljelijäväestö /90.000 henkeä/ myy koko tuotantonsa noihin väestökeskuksiin. Siitä syystä on kysymyksenalaisen alueen, joka on saari jokien välissä, väestön edustajat käyneet Unkarin hallituksen luona pyytämässä, että alue saisi jäädä Unkarin yhteyteen. Heti Jugoslavian sodan päätyttyä olisi Unkari ollut valmis luovuttamaan kyseessä olevan saaren Kroatialle ehdolla, että Unkari saa hallintaansa alueen kautta kulkevan osan Triestiin vievää rautatietä ja että kaupan käynnille raja-alueella ei aseteta vaikeuksia, mutta olivat kroatialaiset asettuneet sille kannalle, että alue on heille luovutettava ilman minkäänlaista konsessionia tai korvausta.

Kun nyt kuitenkin tilanne on kehittynyt sellaiseksi, että alueen asukkaat itsekin pyytävät saada jäädä Unkarin yhteyteen ja asia on tullut yleiseksi keskustelunaiheeksi, ei Unkari enää voi mitään tinkiä, vaan tulee tuon miehittämänsä alueen pitämään. Siihen saavat kroatialaiset mukautua. Eräässä viime selostuksistani mainitsin myös minulle esitetystä Saksan kannasta, joka on 100-prosenttisesti Unkaria tukeva. Viikko sitten saapui Budapestiin asiainhoitajan johdolla Kroatian lähetystö, joka viittaisi siihen, että jännitys jonkun verran Unkarin ja Kroatian välillä on lauennut ja kroatialaiset ilmeisesti käsittäneet, etteivät voi asiain tilaa muuttaa. Asiainhoitaja ei vielä ole ennättänyt esittäytyä.

x x x

Senjälkeen kuin Italiassa järjestetään joukkoja osallistumaan Venäjän sotaretkeen, on Budapestissakin ollut nähtävissä merkkejä siitä. Kaupungissa sijaitsee italialainen esikunta läpikulkua hoitamassa, ja mikäli minulle on kerrottu, on Budapestin kautta päivittäin viime aikoina kulkenut 7-8 sotilasjunaa itää kohden..

x x x

Tanska on päättänyt perustaa oman lähetystön Budapestiin lähettiläineen. Tanskan edustus on ennen ollut Roomanlähettilään hallussa. Kaikesta päättäen on Tanska katsonut nykyoloissa Budapestin siksi tärkeäksi paikaksi, että on tahtonut perustaa erikoisen huomioimisaseman Unkariin.

x x x

Taloudellisia piirejä kiinnostanee seuraava tieto. Mikäli olen kuullut, ovat Tonavan-liikennettä harjoittavat lai-

vayhtiöt Unkarissa ja Balkanin maissa saaneet aikaan yhteisen sopimuksen yhdenmukaisten rahtien kantamisesta Tonavan-liikenteessä, joka merkitsee rahtien huomattavaa kohoamista, kun keskinäisestä kilpailusta on päätetty luopua, joka muuten lienee ollut melkeinpä katastrofaalinen eräille yhtiöille. Ovatko saksalaiset rahtaajat mukana, en vielä ole saanut selville, mutta ei olisi ihmeellistä, vaikka asia heidän aloitteestaan olisikin ollut järjestetty. Tämä rahtisopimus kuitenkin merkitsee sitä, että Tonavaa pitkin Suomeenkin rahdattavien tavarain kuljetuskustannukset tulevat vastaavasti nousemaan. Minulle kerrotun mukaan lienevät rahtikorotukset verrattain suuret. Tonavan varsilla oleville mailе merkitsee tämä seikka uutta hintojen nousua, joka jo muutenkin viime vuosien kuluessa ainakin Unkarissa on ollut hyvin huomattava.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 27.

ASIA:

Budapestissa olevan Lähetystön raportti n:o 38.

Ministeri Wuorimaa

12/9-41

5000—8—41 3607

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

68 398 Kr. 41

KIRJELMÄ n:o 1166 249

21/9-41

Budapesti SSA 13 P:NÄ syys KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

5 C27

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 38,

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 38, Valtionhoitajan käynti valtakunnankanslerin luona ja yleisesikunnan päällikön ero.

Ministeri: [signature]

UE S: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

Budapestissa 12 p:nä syys kuuta 1941

68 398 fm. 41
21/9-41
5 C27

Asia: Valtionhoitajan käynti valtakunnankanslerin luona ja yleisesikunnan päällikön ero.

Syyskuun 8-11 päivien välisenä aikana vieraili Unkarin valtionhoitaja valtakunnankanslerin päämajassa keskustellakseen hänen kanssaan sotilaallisesta ja poliittisesta tilanteesta.

Ennen tätä käyntiä oli kuitenkin Unkarin sotilasjohdossa tapahtunut eräs varsin huomattava muutos. Unkarin yleisesikunnan päällikkö, kenraali Werth, oli "terveydellisistä syistä" pyytänyt eroa ja oli valtionhoitaja siihen suostunut sekä nimittänyt uudeksi yleisesikunnan päälliköksi sotamarsalkkaluutnantti Szombathelyi`n. Mikä tämän tällaisena aikana merkillepantavan eron todellinen syy on, siitä en tähän mennessä ole saanut ensiluokkaisistä lähteistä tietoa, koska ne asioita tuntevat henkilöt, joilta sitä olen kysynyt, ovat lausunnoissaan olleet erittäin pidättyväisiä. Sensijaan yleisön keskuudessa perustellaan eron syy kahdella aivan vastakkaisella motiivilla. Toisen mukaan olisi kenraali Werth vastustanut Saksan esittämää vaatimusta, että Unkarin oli lähetettävä suurempi määrä miehitysjoukkoja Venäjälle vapauttaakseen Saksan taistelevia voimia miehitystehtävistä. Toisen väitteen mukaan olisi kenraali Werth tätä Saksan vaatimusta puolustanut, kun sensijaan hallituspiireissä sitä vastustettiin.

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Jompikumpi näistä syistä olisi aiheuttanut kenraali Werthin eron. Mikäli minulle on mainittu, olisi Saksan tiedossa, etteivät kenraali Werthin sympatiat ole Saksan puolella, vaan enemmän Englannin ja että tästä syystä kävi tarpeelliseksi vaihtaa yleisesikunnan päällikkö. Oli näistä tekijöistä kumpi tahansa paikkansapitävä tai -pitämätön, tosiasia on, että yleisesikunnan päällikkö vaihtui ja Unkarin valtionhoitaja uusi mies mukanaan matkusti valtakunnankansleria tapaamaan.

Näistä keskusteluista, jotka päämajassa tapahtuivat, ei tähän mennessä ole julkisuuteen sen enempää vuotanut, kuin mitä asiasta annettu virallinen tiedonanto sisältää. Kuitenkin olen kuulemieni perusteella vakuutettu siitä, että pääkysymys keskusteluissa on ollut unkarilaisten joukkojen huomattava lisääminen Venäjälle miehitystehtäviä hoitamaan, niin että Saksan joukot vapautuvat taistelemaan rintamilla. Heti valtionhoitajan palattua valtakunnankanslerin päämajasta antoi Unkarin pääministeri julistuksen Unkarin kansalle Unkarin taistelusta bolshevismia vastaan, jossa hän selitti, mistä syystä Unkarin tässä taistelussa on oltava mukana. "Tämän taistelun tarkoituksena on länsimaisen kristillisen elämänkatsomuksen suojaaminen" sanoi pääministeri. "Koko Eurooppa on tässä taistelussa jumalattomuuden henkeä ja yleistä tuhoa vastaan. Voimakas taistelu, johon osallistuvat kaikki eurooppalaisten kansojen rakentavat voimat akselivaltojen johdolla, käydään niiden periaatteiden puolesta, joiden mukaan he ovat päättäneet oman elämänsä järjestää todellisen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja yhteishengen pohjalla". Tämän julistuksen tarkoituksena lienee valmistaa unkarilaisia siihen, että nyt, kun elonkorjuu ja

työt maataloudessa alkavat olla loppuun suoritetut, Unkarin miehinen voima suuremmassa määrässä kuin tähän saakka osallistuu miehitysjoukkojen muodossa sotaretkeen itää vastaan. Kuten jo aikaisemmin olen maininnut, on unkarilaisten osuus sotaan tähän saakka ollut niin vähäinen, että sillä on ollut vain symboolinen luonne. Mukana on ollut vain kaksi nopeaa panssaridivisioonaa ja yksi ratsuväkidivisioona, mikä määrä minulle on ilmoitettu sotilaalliselta taholta, kun jotkut ovat väittäneet osuuden vieläkin vähäisemmäksi. Joku määrä poliisivoimia on sitäpaitsi ollut vallatuilla alueilla järjestystä valvomassa. Niiden suuruudesta minulla ei kuitenkaan ole tietoa. Kuinka suurien unkarilaisten joukkojen Venäjälle lähettämisestä nyt on kysymys, en tunne, mutta on oletettavaa, että puheena ovat huomattavat luvut.x/ Onhan toiselta puolen luonnollista, että kun Venäjän sotaretki on tullut ankarammaksi kuin mitä todennäköisesti aluksi arvioitiin, Saksa, jouduttaakseen tuloksia, tahtoo keskittää omia voimiaan taisteluun ja käyttää toisia vähemmän asiasta kiinnostuneita miehitys- ja järjestystehtäviin vallatuilla alueilla.

Edelläolevan tultua kirjoitetuksi olen saanut tietoja, joiden mukaan se käsitys vahvistuu, että yleisesikunnan päällikön eron aiheena ensi sijassa on ollut hänen henkilökohtainen vähemmän saksalaisystävällinen asenteensa.

Aarne Thesleff

---

x/ Puhutaan 600.000:sta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 27.

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 39.

Ministeri Wuorimaa.

13/9-41.

5000—5—41 3607

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1167/250. 69 398 Kr. 41

Budapesti SSA 13 P:NÄ syys KUUTA 19 41. 21/9-41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C 27

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 39.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 39,

Unkarilaisia mielialoja.

Ministeri: Aarne Thomas

UE S: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 39.

Budapesti ssa 13 p:nä syys kuuta 19 41.

69 398 kr. 41

21/9-41

Asia: Unkarilaisia mielialoja.

5 C 27

Olen useissa selostuksissani kosketellut niitä yhteiskunnallisia vastakohtia, jotka eri kansanryhmien välillä Unkarissa vielä vallitsevat ja jotka niin paljon muistuttavat englantilaisia oloja, että melkein voi puhua "sielujen sympatian" olemassaolosta unkarilaisen ja englantilaisen ylimystön kesken. Näissä molemmissa ehkä esiintyy voimakkaimpana sellainen taantumuksellinen henki, josta huokuu jotain keskiaikaista. Molemmissa on suurmaanomistus se pohja, jolta yhteiskuntaelämän on henkensä ammennettava ja tällöin on maanviljelyksen rinnalla yhtä tärkeä /jossakin tapauksissa tärkeämpikin/, että metsästysmaat ovat loistokunnossa syksyisiä suurmetsästyksiä varten. Siksi lienee myös näissä piireissä vastenmielisyys kansallissosialistisia käsityksiä kohtaan suurempi kuin missään muualla. Ei näin ollen ole ihme, vaikka kysymyksenalaisissa unkarilaisissa piireissä eletään siinä toivossa, että Englanti käynnissä olevan sodan voittaisi. Tästä syystä ei myöskään hämmästytä, kun kuulee seuraavan erään ylimystöön kuuluvan äskettäin esittämän lauseen: Saksa antoi meille puolet Siebenbürgeniä, toisen puolen antaa meille Englanti. Jos tämä on ylimystön keskuuteen laajemminkin le-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vinnyt käsitys, lienee siellä tuudittauduttu kovin valoisiin unelmiin.

Edelläolevan olen kertonut valaistakseni sitä minussa ja parissa muussa virkatoverissani syntynyttä käsitystä, että Unkarin kaikkein vanhoillisimman aineksen keskuudessa, joka aina on ollut anglofiili, englantilaismielisyys viime aikoina tuntuu vahvistuneen. Tämän tunteen vahvistumiseen ovat saksalais-venäläisen sodan puhjettua vaikuttaneet ne juutalaistaholta intensiivisesti levitetyt tiedot Saksan suurista tappioista taisteluissa Venäjällä, joissa Saksa lopuksi väsyttää itsensä, samoinkuin englantilainen radiopropaganda, jota uskollisesti kuunnellaan.

Toiselta puolen on Unkarissa pienporvaristossa /suurporvaristo kulkee ylimystön vanavedessä/ ja vähävaraisemman väestön keskuudessa saksalaisystävällistä henkeä /kommunistipiirejä lukuunottamatta/ ja varsinkin kuuluu niihin nuoliristipuolue ja sen julkiset ja salaiset kannattajat sekä entisen pääministeri Imrédyn ympärille ryhmittyneet piirit, jotka pyrkivät sosiaalisiin uudistuksiin ja vanhojen epäajanmukaisten traditioiden muuttamiseen nykyoloja ja -vaatimuksia vastaavaksi. Mutta suuri osa tavallista kansaa lienee sen enemmän suuntaan kuin toiseenkaan asennoitunut, toivoen saavansa elää rauhassa, vaikkakaan ei voida kieltää, että ainakin muutamissa piireissä pelkoa siitä on olemassa, että voitokas Saksa liiaksi tulee sekaantumaan maan sisäisiin asioihin.

Kahta ylläselostettua eri suuntaa on mahdoton saada

yhtymään. Ne elävät kumpikin omassa maailmassaan, joka toiselle on täysin vieras ja käsittämätön ja joka olosuhteiden kansainvälisesti rauhoituttua ei muodossa tai toisessa voi olla viemättä sisäiseen välienselvittelyyn.

Ja kuitenkin on olemassa yksi asia, jossa molemmat suunnat ja yleensä kaikki unkarilaiset lyövät kättä toisilleen ja ovat valmiit rinnan marssimaan: rumanialaisviha. Missään piireissä ei peitellä tätä vastenmielisyyttä, ja halveksien, loukaten puhutaan rumanialaisista, milloin heistä vähänkin tulee puhe. Rumania on unkarilaiselle samaa kuin punainen vaate härälle ja jos olosuhteet sallisivat sodan Rumaniaa vastaan, ei siihen ryhtymistä varmaankaan hetkeäkään epäiltäisi. Olen kuullut lausuntoja, jossa kadutaan, ettei Rumaniaa vastaan lähdetty vastoin Saksan kieltoa silloin kuin siellä sekaannus oli ylimmillään. Samoin on sanottu, ettei liian paljon voimia ole kulutettava muualla, että niitä on riittävästi, kun asia Rumanian kanssa joutuu selvitettäväksi. Ollaan siinä käsityksessä, että tämä kysymys vain aseellisesti on järjestättävissä. Mutta Unkarin välit muihinkin naapureihinsa, kuten olen kertonut, eivät ole parhaimmat ja noin viikko sitten oli m.m. pienempi rajaselkkaus Slovakian kanssa, jossa viimemainittu maa heti vetosi Saksaan alueensa takaajana. Julkisuuteen ei asia ole päässyt.

Aarne Thesleff

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 40.

Ministeri Wuorimaa.

13/9 -41.

5000—5—41 3607

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1168 251

Budapesti SSA 13 P:NÄ syys KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 40.

Tämän mukana lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 40,

Turkin asennoitumisesta.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE S: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 40.

Budapestissa 13 p:nä syys kuuta 1941.

20 398 Ke. 41
21/9-41
5 C27

Asia: Turkin asennoitumisesta.

"Pester Lloyd"in Turkissa oleva kirjeenvaihtaja on lähettänyt lehdelleen selostuksen Turkin ulkopoliittisen asennoitumisen kehityksestä, mikä julaistiin 13.9. ja joka tuntuu siksi mielenkiintoiselle, että luulen kirjoituksen tärkeimmän osan selostamisen kiinnostavan myös meitäkin. Kirjeenvaihtaja kuvailee tilannetta seuraavaan tapaan.

Selostettuaan levottomuuden lisääntymistä Turkissa Iranin tapahtumien jälkeen ja maan täydellistä eristämistä sotivien valtain kautta, kirjoittaja huomauttaa yhä suuremman pidättyväisyyden ja epäilyn Englantiin nähden kehittyvän. Sitten hän jatkaa: Sitävastoin ovat saksalais-turkkilaiset suhteet kestäneet kolme tulikoetta: kun Lontoosta, New-Yorkista ja Moskovasta puhuttiin saksalaisesta painostuksesta ja läpimarssioikeudesta ensiksi Irakin tapahtumain yhteydessä, toiseksi Syyrian sodan aikana ja kolmanneksi Iranin miehityksen tapahtuessa. Kaikki nämä pelottelut ovat osoittautuneet paikkansapitämättömiksi ja sitä Turkki ei unohda. Saksalais-turkkilaiset keskustelut ovat tänään saavuttaneet kokonaan toisenlaatuisen, kuin konventionellin luonteen, eivätkä enää ole laadultaan tilapäisiä ad hoc. Ne diplomaattiset positiot, jotka Englanti hiljalleen Turkissa menettää, alkaa Saksa

JAKELUOHJE: tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

saavuttaa. Kaupankäynti Basran sataman kautta on Iranin tapahtumain johdosta pysähtynyt ja korvaukseksi sille on jälellä Euroopan kontinentti, jota Turkki on tähän saakka boikottanut. Uusi bulgarialais-turkkilainen laivakulkusopimus turkkilaisista satamista Burgasiin, jota myös saksalainen Levantelinja käyttää, tekee mahdolliseksi korvata menetetyt kauppayhteydet. Tri Clodius'en johtama suuri saksalainen kauppavaltuuskunta on saapunut Turkkiin neuvottelemaan. Turkin hallituksen suostumuksella on saksalaisia sotilasasiamiehiä lisätty neljällä ja kahdeksan vuodenvaihteessa vangittua saksalaista, joita syytettiin poliittisista rikoksista, on vapautettu.

Lisäksi puhutaan Turkissa hallituksen vaihdoksesta, jolloin nykyisestä ulkoministeristä tulisi pääministeri. Tämä hallitus vahvistaisi Turkin puolueettomuusasennetta sanomalla irti sotilassopimuksensa Englannin kanssa lokakuulta 1939, niin että maa vapautuu yksipuolisista sitoumuksistaan. Kirjoittaja huomauttaa kuitenkin, ettei viimemainittu seikka toistaiseksi ole muuta kuin olettamus, eihän hallituksessa mitään muutoksia vielä ole tapahtunut. Mutta useat merkit ja ilmiöt viittaavat kuitenkin tällaisiinkin mahdollisuuksiin, jotka siksi on syytä panna merkille.

Artikkelin lyhyt yhteenveto on se, että viimeaikaiset tapahtumat ovat vieroittaneet Turkkia Englannista ja samanaikaisesti esiintynyt ilmiöitä, jotka viittaavat välien paranemiseen Saksan kanssa.

Aarne Thesleff

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan Lähetystön raportti n:o 41.

Ministeri Wuorimaa

19/9 1941.

6000—5—41 3607

Salainen.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 179 256

71/398 Sal. X -41.

Budapesti SSA 19 P:NÄ syys KUUTA 19 41. 29/9 -41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C27

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 41, Hajoamismerkkejä Unkarin nuoliristipuolueessa.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 41, Hajoamismerkkejä Unkarin nuoliristipuolueessa.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 8: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 41.

71/398 Sal. S-41

Budapestissa 19 p:nä syys kuuta 1941.

29/9-41

Asia: Hajoamismerkkejä Unkarin nuoliristipuolueessa.

5 C27

Eräässä muutamia kuukausia sitten laatimassani selostuksessa kerroin niistä pyrkimyksistä, joita entisellä pääministeri Imrédyllä oli ollut saadakseen aikaan, ellei yhtymistä, niin ainakin läheisen yhteistyön oman puolueensa ja nuoliristiläisten kesken. Näillä yrityksillä ei silloin vielä ollut menestystä, sillä herra Imrédy sanoi minulle, ettei asia vielä ole kypsä ja että kestää aikaa, ennenkuin tuloksia voidaan saavuttaa. Päävastakohta hänen ja nuoliristipuolueen johtajan Szálasin välillä on siinä, että kun herra Szálasi pyrkii absoluuttiseen diktatuuriin, ei herra Imrédy sellaista hyväksy, vaan pysyy auktoritärisen hallitussysteemin kannalla ilman diktatuuria.

Viime päivät näyttävät kuitenkin osoittavan, että herra Imrédyn, joka on erittäin aktiivinen ja energinen, toiminnalla viime kuukausien aikana on ollut huomattavaa menestystä. Unkarin parlamentissa olevista nuoliristipuolueen edustajista on toistakymmentä eronnut puolueesta, joiden joukossa parlamenttiryhmän johtaja ja nuoliristipuolueen päälehden päätoimittaja. Nuoliristipuolueen edustajia on parlamentissa tähän saakka kaikkiaan ollut 37 henkeä. Näistä ovat muutamat välittömästi liittyneet herra Imrédyn ryhmään, kun lehtitie-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tojen mukaan taas muut ovat eronneet erilliseksi kansallissosialistiseksi puolueeksi, liittyäkseen sellaisena yhteiseen oppositioryhmään herrä Imrédyn kanssa.

On tällä hetkellä vaikea sanoa, mitä tämä näin huomattavien tekijöiden eroaminen nuoliristipuolueeseen vaikuttaa, jolla on ollut varsin laaja kannatus vähävaraisemmissa luokissa. Saksalaiselta taholta on minulle huomautettu, ettei nuoliristipuolueella ole ketään pystyvää johtajaa, eikä sen päämies, herra Szálasi, joka on rehellinen ja hyvää tarkoittava henkilö, omaa niitä ominaisuuksia, joita voimakkaalta johtajalta vaaditaan. Siitä syystä olen saksalaiselta taholta kuulemieni lausuntojen perusteella tullut siihen käsitykseen, että siellä lähinnä luotetaan herra Imrédyyn ja annetaan hänen toiminnalleen moraalinen tuki. On hyvin mahdollista, että tämä tosiasia on selvinnyt nuoliristipuolueen johtopiireissä ja vaikuttanut viime päivinä tapahtuneisiin siirtymisiin.

Olen näistä seikoista halunnut mainita, koska niillä vastaiselle sisäiselle kehitykselle Unkarissa saattaa olla huomattava merkitys. Mainitsen vielä tunnettuna tosiasiana, ettei valtionhoitaja voi sietää herra Imrédyä. Tuleeko tällä seikalla tulevaisuudessa olemaan jotain merkitystä, jää nähtäväksi.

Aarne Wuorimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 42.

Ministeri Huorimaa

19/9 1941.

5000—5—41 3007

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1180 257

Budapesti SSA 19 P:NÄ syys KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

72/398 Tel. S-41

29/9-41

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 42.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 42,

Keskustelu pääministeri v.Bárdossyn kanssa.

Ministeri:

UE S: A 4.

Budapestissa OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 42. 72/398 Sal. S -41.

Budapestissa 20 p:nä syys kuuta 1941. 29/9-41

Asia: Keskustelu pääministeri v.Bárdossyn kanssa.

5 C 27

Kun sekä valtionhoitaja v.Horthy että pääministeri v.Bárdossy olivat käyneet valtakunnankanslerin luona, pyysin saada tavata pääministeriä ennen lähtöäni Sofiaan. Hän otti-kin minut vastaan t.k. 18 päivänä ja tiedustelin silloin, mitä hän saattaisi kertoa vaikutelmistaan käynniltään.

On luonnollista, että lukuisat käsitellyt kysymykset yksityiskohdiltaan olivat sellaisia, ettei pääministeri niihin voinut puuttua, vaan jäi hänen kuvauksensa yleisluontoiseksi. Siitä huolimatta tarjoaa hänen kuvauksensa riittävää mielenkiintoa.

Pääministeri v.Bárdossy aloitti sillä ja painosti nimenomaan haluavansa sen lausua ensimmäiseksi, että sekä valtakunnankansleri että muut saksalaiset johtomiehet useampaan otteeseen mitä korkeimmin tunnustuksin puhuivat Suomen sotaväestä ja sen taistelukunnosta ja -kyvystä. Annettu tunnustus oli ehdoton ja, sanoi pääministeri, "me unkarilaiset olimme tästä sukulaistemme saamasta suuresta tunnustuksesta onnellisia".

Varmuus Venäjän lyömisestä ennen talven tuloa oli ehdoton. Venäjän vastustuskyky ja sotavalmius samoinkuin sotilaan puolustustahto ja yleinen aseistus ovat olleet parem-

JAKELUOHJE: vain hallitukselle.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mat kuin oli luultu, mutta nyt laskettiin Venäjällä enää olevan 100 divisionaa jälellä, niistä 60 rintamadivisiooneja, loput takamaajoukkoja. Sotilaalliset toimenpiteet olivat kuitenkin niin saksalaisten eduksi kehittyneet, että nyt Kievin itäpuolella pohjoisesta ja etälästä liikehtivät saksalaiset joukot olivat päässeet yhtymään ja saaneet täten mottiin 25-30 divisionaa. Pietarin, jonka kukistumista odotettiin lyhyen ajan sisällä, Kievin motin ja Odessan kukistuttua, on Venäjän armeijasta vain rippeet jälellä ja tie auki saksalaisille Donin laaksoon, jonka valtauksen jälkeen myös Venäjän taloudellinen voima on murrettu.

Peräytyessään eivät venäläiset ole onnistuneet kovinkaan paljon tuhoamaan. Tosin on kaupunkeja ja kyliä poltettu, mutta sato on suurin piirtein jäänyt vahingoittumattomaksi ja saadaan korjatuksi. Myös Krivoi-Rog'in rautatehtaat ovat jo käynnissä.

Mitä koko sodan lopputulokseen tulee, oli luottamuksellinen mieliala ehdoton. Eräät sotilaalliset johtohenkilöt olivat lausuneet senkin mahdolliseksi, että Venäjän retken päätyttyä osa Saksan armeijaa voitaisiin päästää kotiin tuottavaan työhön.

Ruotsin asennoitumisesta oli päämajassa enemmänkin arvostellen puhuttu ja selvä tyytymättömyys ilmennyt. Siellä oli myös mainittu Suomessa Ruotsin suhteen ilmenneestä pettymyksestä. Sain siitä tavasta, jolla pääministeri tämän asian esitti, käsityksen, ettei Saksassa tuota Ruotsin menettelyä tultaisi kovinkaan helposti unohtamaan. Jyrkässä muodossa puhui asiasta myös tällä matkalla mukana ollut saksalainen kenraali, joka on ollut yhdysupseerina Budapestissa sotami-

nisteriössä. Toinen maa, jonka asennoitumista päämajassa myös vakavasti oli arvosteltu, oli Sveitsi.

Turkin suhdetta tiedustellessani, sanoi pääministeri Turkin pysyvän toistaiseksi hiljaa ja odottavan tapahtumien kehitystä Venäjällä. Viimemainitun kukistuttua Turkki kaiken todennäköisyyden mukaan tulee etsimään ystävyyttä akselin taholta.

Tiedustelin vielä, missä määrin ne huhut pitävät paikkansa, joiden mukaan Saksa haluaisi Unkarin laajempaa osallistumista sotaan Venäjällä. Vastaus oli varsin varovainen. Herra v.Bárdossy sanoi, ettei Saksa ole tässä suhteessa mitään vaatimuksia esittänyt, mutta että se luonnollisesti halusi tietää, missä määrin Unkari jatkuvasti tulee osallistumaan. Sota on niin kaukana Unkarin rajoilta, ettei sen turvallisuus enää ole vaarassa, mutta kun on kysymyksessä bolshevismin, eurooppalaisen kulttuurin hävittäjän, tuhoaminen, tulee Unkari siinä jatkuvasti olemaan mukana. Unkari on jo uhrannut paljon tähän sotaretkeen, asettamalla kalleimman osan armeijastaan, motorisoituja joukkoja, käytettäviksi. Saksalaisella taholla ymmärrettiin myös, ettei Unkari voi kaikkia voimiaan keskittää Venäjälle päin, vaan on sen säilytettävä kotimaassa tarvitsemansa joukot kotona. Toiselta taholta olen tähän kohtaan nähden saanut kuulla seuraavaa. Unkarin motorisoidut joukot ovat taistellen kulkeneet tuhannen kilometriä rajoiltaan huonoja upottavia teitä, joten käytetyt panssarivaunut ja tankit suurin piirtein ovat loppuun kuluneita. Tästä syystä tulisi Unkari vaihtamaan tähän saakka rintamalla olleet joukot lähettämällä sijalle ensi sijassa jalkaväkidivisiooneja /siis miesmäärältään huomattavasti suurempia/ ja palauttamalla entiset joukot, jotka

sotakokemusta omanneina hajoitettaisiin Unkarin armeijan eri osastoihin opetustarkoituksessa. Kuinka suurista määristä unkarilaisia joukkoja Venäjälle nyt on kysymys, siihen ei sen enemmän pääministeri kuin toinenkaan tietolähteeni antanut vastausta.

Bulgarian suhteen huomautti pääministeri, jolle ilmoitin matkastani Sofiaan, että Venäjä yrittää hieroa riitaa sen kanssa ja järjestää rettelöitä toivossa, että Bulgaria katkaisisi suhteensa ja se pääsisi sinne pommittamaan. Bulgaria ei kuitenkaan tätä tule tekemään, vaan jättää välien rikkomisen Venäjän tehtäväksi, jota se puolestaan tuskin uskaltaa, koska se sen kautta menettäisi bulgarialaisen kansan sympatiat. Jää mielenkiintoiseksi kuulla, mitä Sofiassa asiasta sanotaan.

Lontoon menettelystä huomautti pääministeri, että se on täydellistä bluffia.

Tässä yhteydessä mainitsen vielä, mitä unkarilaiselta sotilastaholta vaikutelmista nykypolven Venäjän kansasta on kerrottu. Bolshevismin opit ovat onnistuneet siinä määrin läpitunkemaan venäläisen mentaliteetin, ettei venäläinen nykypolvi enää ole ihmisen tasolla olevaa väkeä, vaan puhtaita petoja ilman mitään moraalisia tunteita. Siitä syystä ei nykypolvesta enää voi mitään kunnollista tulla, vaan on sitä käsiteltävä kuin eläintä. Jos uudesta venäläisestä polvesta tahdotaan luoda ihminen, on se saatava eristetyksi vanhemmistaan, niin että se voidaan kasvattaa toisessa hengessä inhimillisyyden ja siveyden pohjalla.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 43.

v. a. Asiainhoitaja Heikkilä

14/10 1941.

5000—5—41 3607

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1303. 284.

Budapesti SSA 14 P:NÄ loka KUUTA 19 41.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

77/399 Sal. D-41

25/10-41

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Tyytymättömyyttä ja levottomuutta.

Tämän ohessa lähetystö kunnioittaen lähettää Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 43, Tyytymättömyyttä ja levottomuutta.

T.H. Heikkilä

T.H.Heikkilä.

V.a.Asiainhoitaja.

UE S: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 43.

77/399 Sal. S-41.

Budapesti ssa 14 p:nä loka kuuta 1941. 15/10-41

Asia: Tyytymättömyyttä ja levottomuutta.

5 C 27

Unkarin hallituksella on viime aikoina ollut melkoisesti vastatuulta. Sen politiikka saa yleensä osakseen runsaasti moitteita ja muutamien erikoistapausten vuoksi sitä arvostellaan usein ankarastikin. Sanotaan, ettei hallitus johda tilannetta vaan tilanne johtaa sitä. Tyytymättömyyden kasvaminen aiheutuu lähinnä siitä, että sota-aika vaatisi organisatiotaitoa Unkarissakin, mutta sitä ei ole nyt yhtäkkiä saatu syntymään. Lakeja, asetuksia ja erilaisia määräyksiä julkaistaan tuhkatiheään. Perinnäistavan mukaan ne ovat kuitenkin, ellei yksinomaan, niin ainakin etupäässä paperilla. Tämän lisäksi on yleinen poliittinen tilanne Unkarille jossain määrin epäedullinen.

Kuten eräässä aikaisemmassa tiedoituksessa /sanomalehtikatsaus n:o 8/ mainittiin, oli unkarilaisille ankara isku, kun Hitler ei antanut puheessaan erikoistunnustusta unkarilaisille joukoille. Syntyneen mielenkarvauden haihduttamiseksi ei ollut tehtävissä muuta kuin antaa tämä tunnustus Unkarin hallituksen taholta. Horthyn t.k. 11 päivänä unkarilaisten joukkojen komentajalle kenraalimajuri von Dalnokille osoittama kiitossähkösanoma onkin varsin kaunopuheinen tässä suhteessa. Sen vaikutus jäi kuitenkin puolinaiseksi jo sii-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

täkin syystä, että eräät rumanialaiset lehdet ovat - Saksan taholta saadun tunnustuksen rohkaisemina, kuten täällä katsotaan - esittäneet uhkauksia, että Rumania hankkii "urheudellaan" uusia alueita pian muualtakin kuin idästä. Eilinen "Pester Lloyd" vaatii tiukassa äänilajissa selvitystä, mitä näillä vihjailuilla tarkoitetaan, jotta "me molemmat tietäisimme, kuinka on laitamme".

Huonoon ajankohtaan sattui myöskin kansanedustaja Tibor Eckhardtin Yhdysvalloissa harjoittamien puuhailujen julkisuuteen tulo. Muun seassa oli pelättävissä, että rumanialaiset selostaisivat tämänkin tapauksen saksalaisille osoitukseksi unkarilaisten kaksinaamaisesta pelistä. Onhan kysymyksessä melko huomattava, joskin oppositiossa olevan, puolueen johtaja, jolla on Unkarin kuninkaallisen hallituksen salaisen neuvoksen nimi ja arvo. Hallitus otti Eckhardtilta ja kumppaneilta nopeasti pois kansalaisuuden ja unkarilaiset arvonimet. Sanomalehdet toteavat kuorossa, että asia on sillä selvä. Hallitus on kuitenkin vastuussa siitä, että Eckhardt on päästetty ulkomaille - unkarilaiset miehet eivät saa poistua maasta ilman erikoislupaa - ja että hänen puuhistaan on jo kauan tiedetty, ilman että hallitus olisi ryhtynyt mihinkään. On selvää, että Eckhardtin komitea alkaa harjoittaa propagandaa - lähinnä radion välityksellä - ja että muut unkarilaiset valtiomiehet saavat siten tietää totuuden itsestään niinkuin Eckhardt nyt on kuullut sen omasta poliittisesta vaelluksestaan.

Myöskin talouselämän ilmiöt aiheuttavat hallitukselle huolta. Saksalaiset ovat ilmeisesti sitä mieltä, että Un-

karissa eletään liian hyvin. Väestön mielestä tilanne on päinvastainen. Elintarpeita ei ole tasaisesti saatavissa. Erikoisesti ovat nyt rasva ja perunat tiukalla. Viranomaiset eivät pysty estämään varastoonostoa eikä tukahduttamaan salakauppaa. Kaikenlainen keinottelu on käynnissä, hinnat nousevat lakkaamatta ja yhä suurempi hysteria leviää varsinkin perheenemäntien keskuuteen. Kaikkialla nähdään tai ollaan näkevinään merkkejä inflatiosta.

Esimerkkinä siitä, millaisiksi hinnat ovat muodostuneet, mainittakoon, että villainen miesten pukukangas maksaa 80-90 pengöä metri, kengät jopa 150 pengöä pari, paidat 50-60 pengöä, bensiini 0,72 pengöä litra, kahvi 60 pengöä kg,/saatavissa tuttavuuksien avulla 10 gr. erissä/ ja tupakka 2-3 pengöä laatikko. Unkarilaiset toteavat, ettei heitä kannata kenenkään kadehtia, sillä vain harvat voivat näillä hinnoilla ostaa tavaroita. Tämä tuntuisikin uskottavalta, sillä unkarilaisten virkamiesten, liikealalla toimivien y.m. tulot ovat suunnilleen samat kuin Suomessa, jos pengön arvoksi lasketaan 10 mk.

Siitä huolimatta tavara menee kaupaksi. Olen kuullut tämän olevan selitettävissä siten, että pikkusäästäjät panevat säästönsä nyt menemään, t.s. ostavat tavaroita. Kun viime viikolla levisi huhu, että tekstiilitavarat ja tupakka tulevat kortille, on ostovimma luonnollisesti lisääntynyt.

Ulkopuolisesta tuntuisi, että yleisön levottomuus on aiheetonta, varsinkin mitä rahanarvon romahtamiseen tulee. Unkari nimittäin on ainakin toistaiseksi huomattavasti hyötynyt sodasta. Maaseudulla tekemäni havainnot osoittavat, että maa-

talous tuottaa hyvin ja että talonpoikaisväestö on vaurastumaan päin. Vaikkakaan suoranaiset vaikutukset eivät vielä kaikkialla näy, on todennäköistä, että Unkarin taloudellinen pohja - vastoin suuren yleisön tämänhetkistä käsitystä - tulee huomattavasti vahvistumaan.

T. H. Heikkilä

V.a.Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan Lähetystön rap. n:o 44.

Ministeri Wuorimaa.

28/10-41

5000—5—41 3607

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 79 399 Pol. 41

KIRJELMÄ n:o 1351 303

Budapesti SSA 28 P:NÄ loka KUUTA 19 41. 8/11-41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 44.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 44,

Eräistä levottomuuksista.

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 44.

Budapestissa 28 p:nä loka kuuta 1941.

79 399 he. 41

8/11-41

Asia: Eräistä levottomuuksista.

Levottomuuksia Serbiassa. Levottomuuksia protektoraatissa.

x x x

Serbiassa vallitseva levoton tilanne jatkuu edelleen, vaikka on mahdollista, että saksalaisten toiminta ainakin eräissä osissa maata jo on vaikuttanut. Sissijoukkojen tuhoaminen korkeissa ja tiettömissä vuoristoissa, jollaista varsinkin eteläinen Serbia miltei kokonaan on, on erinomaisen vaikea ja osittain mahdotonkin. Parisen päivää sitten saapui tänne Ankarasta eräs ruotsalainen sanomalehtimies matkalla kotiin, joka kertoi, että Sofian ja Belgradin välillä hänen oli kaksi kertaa noustava junasta pois ja siirryttävä toiseen, koska sillat oli räjäytetty juuri ennen kuin juna ennätti sillalle tulla. Näyttää kuin ne lausunnot, joista eräässä Sofian raportissani serbialaisista olosuhteista kerroin, olisivat hyvinkin paikkansapitäviä.

x x x

Levottomuuksista protektoraatissa antoi minulle eräs täkäläinen yleisesikuntaupseeri kuvan, joka jää hänen vastuulleen. Protektoraatissa on syntynyt useita liikkeitä, jotka pyrkivät taistelemaan Saksan ylivaltaa vastaan. Pääjärjes-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

täjä levottomuuksille on ollut herra Benes, joka myöskin Amerikasta on hankkinut niihin rahat. Yksi suunnista pyrkii Tshekkoslovakian uudelleen palauttamiseen, toinen on kommunististen vaikutteiden alainen ja kolmannessa on monarkistisia aineksia. Varsinkin viime mainittu, johon kuuluu upseereja kaksoismonarkian ajalta, on joutunut rangaistuksen alaiseksi. Vapaaherra von Neurathia, joka tilannetta oli päämajassa käynyt selostamassa, ei ole syrjäytetty, vaan hänen pyynnöstään toinen mies määrätty hänen sijaisenaan selvittämään tilanne.

Hamel Koninkas

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan Lähetystön kapo. n:o 45.

Ministeri Wuorimaa.

30/10-41

5000—5—41 3007

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1352 304.

Budapesti SSA 30 P:NÄ loka KUUTA 1941.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19.....

80/399 Kr 41

8/11-41

5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 45.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 45, Unkarilais-rumanialaiset suhteet.

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 45.

Budapestissa 30 p:nä loka kuuta 1941.

80 309/41. 41

8/11-41

5 C27

Asia: Unkarilais-rumanialaiset suhteet.

Ne tiedot otsakeasiassa, joita sekä ministeri Palin että allekirjoittanut on lähettänyt, vastaavat täysin toisiansa. Rakkaus kysymyksessä olevien kansojen kesken näyttää molemmin puolin olevan yhtä suuri. Palatessani Bukarestin kautta jouduin junassa keskustelemaan parin rumanialaisen henkilön kanssa, joista ainakin toinen oli eläkkeellä oleva upseeri, mutta molemmista heistä kävi peittämätön viha unkarilaisia kohtaan yhtä vahvasti ilmi, kuin sen voi todeta unkarilaisissa piireissä rumanialaisiin nähden. Puhuttelemani upseeri sanoi, että hän uskoo sen ajan olevan lähellä, jolloin Rumania ottaa takaisin kaikki ne alueet, jotka se Wienin sovintotuomiossa menetti ja jotka oikeuden mukaan kuuluvat Rumanialle. Mistä tämä oikeus Rumanialle on tullut, jäi minulle hiukan hämäräksi, sillä onhan koko Siebenbürgen vuosisatoja kuulunut Unkarille riippumatta sen väestöstä. Upseeri lisäsi vielä, että rumanialainen sotilas milloin tahansa lyö unkarilaisen, unkarilainen on rumanialaista paljon huonompi. En tietenkään pysty tätä puolta asiassa arvostelemaan, mutta totuushan on kuitenkin, ettei rumanialaisen sotilaan maine koskaan ole ollut suuri, kun sen sijaan unkarilaisen urhoollisuus vuosisatoja on ollut tunnettu.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Budapestissa oleva saksalainen sotilasjohto antaa jakamattoman tunnustuksen Unkarin sotajoukoille nykyisessä sodassa. Ja kun Unkarissa otsakeasiasta puhutaan, selitetään täällä aivan vakuuttuneena, ettei Unkarin-Rumanian asiaa voida millään muulla tavalla selvittää kuin asein ja silloin unkarilaiset tulevat menemään Bukarestiin. Täkäläinen Saksan sotilasasiamies, joka hyvin tuntee molemmat maat, on myös vakuutettu siitä, että jos maiden välillä konflikti syntyy, se ilman epäilystä sotilaallisesti ratkeaa Unkarin eduksi.

Mitä sitten tulee Ministeriön sähkeeseen ministeri Procopén Washingtonissa asiasta kuulemista seikoista, en noille tiedoille ainakaan toistaiseksi miltään taholta ole saanut vahvistusta. Näyttää kovin epäilyttävältä, että ne voisivat pitää paikkansa, sillä ei ole ollenkaan uskottavaa, että ainakaan niin kauan kuin sota idässä kestää, Saksa sallisi minkäänlaisen konfliktin syntyvän Unkarin ja Rumanian välillä, koska se vakavasti haittaisi sen omia sotatoimia.

Sain 29. 10 tilaisuuden keskustella täkäläisen Saksan lähettilään kanssa tästä asiasta ja pyysi hän silloin keskusteluun mukaan lähetystöneuvoksensa, joka sen tunsi parhaiten. Saksalaiset ovat saaneet tietää asian Washingtonista kuten mekin, mutta heidän oma asiainhoitajansa siellä ei ole sitä vahvistanut, mikä jo vahvasti viittaisi siihen, ettei se pidä paikkaansa. Toiselta puolen myönsivät he kuitenkin, ettei asia näytä selvältä, mutta huomautti lähettiläs, ettei Saksa nykyoloissa voisi sallia tällaisen konfliktin syntymistä.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön rap. n:o 46.

Ministeri Uuoreniaa

1/11-41.

5000—5—41 3607

Salainen.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

81 399 Pr. 41

KIRJELMÄ n:o 1354, 306.

Budapesti SSA 1 P:NÄ marras KUUTA 19 41.

8/11-41

VIITTAUS: N

5 C27

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 46.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 46,

Eräitä poliittisia mainintoja.

Ministeri: [signature]

UE S: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 46.

Budapestissa 1 p:nä marras kuut 19 41.

81 399 Pol. 41

8/11-41

5 C27

Asia: Eräitä poliittisia mainintoja.

Palattuani Sofiasta pyysin puheillepääsyä uuden poissaollessani nimitetyn ulkoasiainministerin sijaisen, entisen poliittisen osaston päällikön Ghyzcin puheille kuullakseni, mitä hänellä poissaoloajaltani mahdollisesti olisi mainittava. Hänen vastauksensa sisältö oli, ettei kuluneina viikkoina mitään oleellista uutta, yleistä tilannetta Unkarin kannalta muuttavaa ollut tapahtunut. Venäjän sota oli edelleen kehittynyt, mutta vastarinta näyttää jatkuvasti olevan varsin voimakas. Tätä seikkaa piti hän merkityksellisenä. Muuta ei hänestä tällä kertaa saanut irti.

Saksan ilmailuasiamies taas vakuutti, että Venäjä nyt on asiallisesti murrettu, mutta että vastarinta on ollut lujempi kuin oli alussa arvioitu. Jälellä oleva vastustus on enää jo murtuneen voiman lopullista kukistamista, vaikka se paikoitellen vielä olisikin voimakasta. Erittäin epäedullisissa ilmastosuhteissa tapahtuneet taistelut pääsevät uudelleen parempaan käyntiin maan jäädyttyä.

Eräälle ruotsalaiselle sanomalehtimiehelle oli suurlähettiläs von Papen noin kuukausi sitten m.m. huomauttanut, että Venäjän sodan päätyttyä ja sopivan hetken tullessa

JAKELUOHJE:

vain hallitukselle.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Ruotsin kuninkaalle voi joutua hyvin tärkeä välitystehtävä, jolta kannalta Ruotsin puolueettomana pysyminen saattaa olla erittäin merkityksellinen. Mainittu sanomalehtimies huomautti omana huomionaan, että von Papenin asema Ankarassa tuntuvasti viime aikoina oli vahvistunut englantilaisten ankarista estävistä ponnistuksista huolimatta. Englantilaisissa piireissä Turkissa sanoi hän mielialan olevan sekavan ja useilla tahoilla kuulleista lausunnoista päättäen varmuuden sodan tulokseen nähden häipyneen.

"Pester Lloyd" julkaisee 31.10.41 pääkirjoituksen "Ruotsi ja Pohjolan yhteys", jossa merkillepantava arvostelu Ruotsin asennoitumiseen käy ilmi. Alussa selvitellään Pohjoismaiden bolshevisminvastaista asennoitumista, mikä käy ilmi ensi sijassa Suomessa, joka yksin kävi ensi taistelunsa ja nyt sitä jatkaa yhdessä muiden kanssa. Sitten ovat Norja ja Tanska osottaneet tälle taistelulle solidarisuuttaan lähettämällä kumpikin legionansa symbolisesti osallistumaan samaan taisteluun. Vain Ruotsi on jäänyt syrjään ja isoloiduksi. Ruotsin osuus Pohjolan politiikkaan jää negatiiviseksi sekä yleiseurooppalaisesta että erikoisesti pohjoismaisesta näkökulmasta katsoen. Ruotsia koskeva kohta kirjoituksesta kuuluu saksankielisenä kokonaisuudessaan seuraavasti.

"Die eigenartige Problematik der nordischen Staaten ist, wie wir gesehen haben, ziemlich eindeutig gegeben. Niederringung der bolschewistischen Gefahr, Schwächung der moskowitischen Macht und daher Mitarbeit an dem einheitlichen Europa. Wo stand und wo steht aber Schweden, dessen Aussenminister nicht umhin kann, sentimentale Saiten gegenüber

der nordischen Einheit aufzuziehen? Im vorigen Winterfeldzug der Finnen haben diese im Namen der nordischen Einheit inständigst um schwedischen Beistand gebeten, dieser ging indessen kaum über theoritische Zusagen hinaus. Und jetzt, wo es darum geht, den Schlussstrich unter das nordische Problem zu setzen, jetzt steht Schweden, wie das von seinem Aussenminister einbekannt worden ist - isoliert da. Gewiss, die Freiheit Finnlands trägt man am Herzen, deshalb hat man in Stockholm auch Verständnis für den finnischen Ruf nach aktiver Unterstützung von seiten Schwedens. Über diese Feststellung kommt aber Aussenminister Günther selbst jetzt nicht hinaus, obwohl heute eine aktive Einmischung Schwedens mit keinerlei Gefahr für das Land verbunden wäre, wie dies im ersten finnisch-sowjetischen Krieg befürchtet wurde. Der schwedische Beitrag zur nordischen Politik bleibt negativ, sowohl vom europäischen als auch vom speziell nordischen Gesichtspunkt."

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan Lähetystön rap. n:o 47.

Ministeri Wuorimaa.

8/11 1941.

5000—5—41 3667

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

82 400 Lac 41

KIRJELMÄ n:o 1367/311

Budapesti SSA 8 P:NÄ marras KUUTA 19 41 13/11-41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C 27

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 47.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 47,

Neuvostoliiton sodanjulistusvaatimus ja Yhdysvaltain asenne Suomeen.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 8: A 4.

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

82 400/sec. 41

RAPORTTI n:o 47

Budapesti ssa 8 p:nä loka kuuta 19 41 13/11-41

Asia: Neuvostoliiton sodanjulistusvaatimus ja Yhdysvaltain asenne Suomeen.

Uutinen, jonka mukaan Neuvostovenäjä on vaatinut Englantia julistamaan sodan Suomelle, Unkarille ja Rumanialle, ei Unkarissa aiheuttanut mitään suurempaa sensatiota. Huomautetaan saksalaisten ja liittoutuneiden joukkojen murskaavan sotilaallisia kohteita Volgan piirissä saakka samoinkuin sitä, että Venäjä jo on kärsinyt sotahistoriassa vielä tuntemattoman suuria tappioita, joiden tuloksena bolshevismin täydellinen tuhoaminen näyttää varmalta. Ei siksi ole ihmeteltävää, jos Neuvostovenäjä turvautuu epätoivoisiin keinoihin, lykätäkseen tuhoutumisensa hetkeä. Ei myöskään ymmärretä, miten puheenaoleva sodanjulistus voisi auttaa Venäjää. Sittenkuin Neuvostoliitto vieläkään ei ole saanut mitään todellista apua Englannilta, näyttää se nyt tyytyvän jonkinlaiseen moraaliseen tukeen, mikä ilmenisi siinä muodossa, että Englanti julistaisi sodan kaikille Venäjää vastaan taisteleville valtioille. Tällöin syntyisi naurettava tilanne, sillä jos Englanti kerran ei pysty Venäjää auttamaan, kuinka voisi se käydä sotaa kolmea uutta maata vastaan. Tarkoituksena tällaisella solidariteettiselityksellä lienee vain muun maailman pimittäminen. Neuvostoliittoa ei Budapestissa vallitsevan käsityksen mukaan enää mikään voi tuholta pelastaa,

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

kaikkein vähimmin tyhjät eleet.

Enemmän kuin tämä neuvostohallituksen vaatimus Englannille, on Unkarissa herättänyt huomiota Yhdysvaltain painostusyritys Suomea kohtaan. Asiasta on paljon julkisuudessa kirjoitettu ja huomautettu Suomen oikeutetusta puolustustaistelusta ja Yhdysvaltain aikaisemmasta kannasta Suomen suhteen. "Pester Lloyd" kirjoittaa marraskuun 4 päivän iltanumerossaan pääkirjoituksen "Painostusta Suomea kohtaan". Lainaan siitä seuraavat kohdat, joista käy ilmi Unkarin asennoituminen tähän meitä koskevaan kysymykseen.

"Kun USA:n luokkaa oleva suurvalta yrittää painostaa pientä maata kuten Suomea uhkaamalla hyvien suhteiden lopettamisella, siis peittelemätön painostus /Suomen/ kansalliseen olemassaoloon perustuvaa politiikkaa vastaan, ei tällaista asennoitumista voida sanoa sen enemmän demokraattiseksi kuin moraalisesti moitteettomaksikaan. Sillä tässä tekee suuri valtakunta hyvän tahtonsa pientä maata kohtaan riippuvaksi tuon pienen maan politiikasta kolmanteen valtioon nähden - valtioon, joka äskettäin teki itsensä syypääksi vääjäämättömään hyökkäykseen tuota pientä maata vastaan ja sen jälkeen yhtä mittää vaaransi tuon pienen maan turvallisuutta ja riippumattomuutta. Amerikan ja Neuvostoliiton välillä ei ole mitään liittoa; Yhdysvaltain suhtautuminen sotaakäyviin on parhaillaan selvittelyn alaisena. Sitä silmiinpistävämpää on, että Washington juuri nyt asennoituu Suomen kansalliseen politiikkaan tavalla, josta ilmenee avoin sekaantuminen Euroopan sotapoliittisiin suhteisiin."

Lehti huomauttaa, että Moskovan rauhan jälkeen on nyt mahdotonta puhua Suomen hyökkäyssodasta, sillä on kysymys Suomen koskemattomuudesta ja turvallisuudesta ja näiden pyrkimysten hyväksi taistelee Suomi vanhojen rajojensa takanakin". On sivuseikka, puhutaanko amerikkalaisessa nootissa "erikoisrauhasta" vai sotatoimien lopettamisesta; joka tapauksessa on tässä ilmeinen jatko Englannin diplomaattiselle toiminnalle, jonka ainoa tarkoitus on hankkia helpotusta neuvostoliitolle pohjoisessa. Tämän teon kautta asennoituvat Yhdysvallat vielä kerran interventionistiseen suuntaan".

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan Lähetystön rap. n:o 48.

V.a. Asiainhoitaja Teikkilä.

21/11-41.

5000—5—41 3607

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1487/321

Budapesti SSA 21 P:NÄ marras KUUTA 1941

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 48.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 48,

Sota ja rauha.

V.a.asiainhoitaja: T. K. Heikkilä

UE 8: A 4.

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 48

Budapesti ssa 21 p:nä marras kuuta 1941

Asia: Sota ja rauha.

Saksan hyökkäyksen alkamisesta Neuvostoliittoa vastaan on kulunut viisi kuukautta. Samalla on ennustettu talvisota idässä muuttunut todellisuudeksi. Tämä on tapahtunut hiukan aikaisemmin kuin suunnitellun Uuden Euroopan itäiset rajaviivat oli saavutettu. Tulee mieleeni keväällä Berliinissä kuulemani ja Ministeriöllekin tiedoitettu lausunto: "Johtajalla on täksi vuodeksi laaja ohjelma. Se tullaan toteuttamaan syksyyn mennessä, t.s. aikana, jolloin säät ovat suotuisat". Voin hyvällä syyllä olettaa, että asianomainen oli täysin perillä ohjelmasta. Näin ollen hänellä täytyi olla vihiä myöskin korkeimmalla taholla laaditusta aikataulusta.

Myöskin Hitlerin 3 päivänä viime lokakuuta tekemä ilmoitus, että Neuvostoliiton vastarinta on ollut Saksalle pettymys, osoittaa ainakin, että sotaretki on vaatinut suurempaa ponnistusta kuin oli edellytetty.

Pyrin näillä parilla seikalla vain osoittamaan, että tulosta idässä ei ole saavutettu enää samalla täsmällisyydellä kuin muilla sotaretkillä syyskuusta 1939 lähtien. Vaikkakin Saksan sotilaalliset saavutukset ovat nytkin tavattomat, voi Hitlerille sattuneella, tosin varsin rajoitetulla, "epäonnella" olla laajakantoiset seuraukset.

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Ensiksikin eräät psykologiset seikat saattavat ryhtyä vaikuttamaan tapahtumien kulkuun. Saksassa on tiettävästi ollut yleisenä käsityksenä, että sota loppuu tänä syksynä. Tätä käsitystä on avoimesti tuettu virallisella taholta. Talvea 1942 ei ole otettu enää sotatalvena lukuun. Toive rauhasta on kuitenkin romahtanut. Tässä vaiheessa ei enää kukaan uskalla asettaa mitään aikamäärää, eikä sellaiseen uskottaisi. Yhä useammat alkavat varmaankin todeta: "Maailmansotaan verrattuna olemme syystalvessa 1916. Silloinkin meillä oli vain voittoja, mutta entä sitten". Vastainen kehitys riippuu jokseenkin kokonaan Saksan kansan suhtautumisesta. Itse asiassa ei pitäisi olla vaikeaa muodostaa käsitystä sen mielialoista. Kun kuitenkin pitää mielessään sen koneiston, jolla Saksaa hallitaan, ei voi uskoa mihinkään mullistukseen pitkiin aikoihin. Mutta kuka tietää? Joka tapauksessa Hitler katsoi 9 päivänä tätä kuuta pitämässään puheessa tarpeelliseksi lausua vakavia varoituksen sanoja tyytymättömille aineksille.

Itse ratkaisun suhteen voi tilannetta luonnehtia seuraavasti. Neuvostoliitto on sotilaallisena mahtina lyöty. Jokseenkin kaikki tärkeät tavoitteet Uralia lukuunottamatta ovat saavutettavissa ja saavutetaan. Varsinaista asemasotaa ei voi syntyä sillä pitkällä itärintamalla tulee olemaan aina kohtia, joista saksalaiset murtautuvat läpi. Järjestetty vastarinta tulee kuitenkin säilymään siitäkin syystä, ettei lyhytaikainen sota ole voinut riittävästi järkyttää Neuvostoliittoa, joka kesäkuun loppuun saakka eli rauhantilassa. Saksalainen miljoona-armeija tarvitaan sen vuoksi idässä loppuun saakka. Aselepo Saksan ja Neuvostoliiton kesken ei ole ajatusmahdollisuus.

Johtopäätökseksi jää siten, että Uusi Eurooppa syntyy ja alottaa elämänsä muusta maailmasta eristettynä. Sodan suoranaiset vaikutukset loittonevat, mutta välilliset seuraukset tunkevat yhä syvemmälle. Omavaraisuus ei ole saavutettavissa. Ukraina tulee ensi suvenakin antamaan huonon sadon, sillä peltotyöt jäivät syksyllä tekemättä. Tuskin kevääseenkään saadaan sitä määrää traktoreita ja polttoainetta, joka olisi tarpeen kylvötöissä. Parhaassakin tapauksessa saadaan vain leipäviljaa. Kuitenkin tarvittaisiin ensi sijassa rasvaa. Rasvanpuute on pahinta hermoille. On pelättävissä, etteivät kapinat eräissä Euroopan maissa ole estettävissä. Erikoisen kyseenalaista on, jaksaako Italia pysyä mukana talven yli. Joka tapauksessa suhtaudutaan tulevaan aikaan kaikkialla alakuloisesti. On kuitenkin yksi tosiasia, jonka pitäisi rohkaista kaikkia: Neuvostoliitto on valloittavana tekijänä ja naapureittensa vaarana likvidoitu vuosikymmeniksi. Myöskin kommunistisen järjestelmän luhistuminen on hyvin todennäköinen, joskin luulen sen tapahtuvan vasta 1943, jolloin Venäjän kansan kärsimykset saavuttavat huippukohtansa.

V.a.asiainhoitaja: T. H. Heikkilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan Lähetystön rap. 1:o 49.

V.a. Asiainhoitaja Malkki:

22/11-41.

8000—5—41 3607

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1503/322

Budapesti SSA 22 P:NÄ marras KUUTA 19 41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
85 400 /ne. D. 1941
30/11-41 Nº Liitt.
TÄMÄ OSASTO ASIA
5 C47

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 49.

Tämän mukana lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 49,

Bárdossy Unkarin ulkopolitiikasta.

V.a.asiainhoitaja: T.H. Heikkilä
T.H. Heikkilä

UE 3: A 4.

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 49

Budapestissa 22 p:nä marras kuuta 1941

Asia: Bárdossy Unkarin ulkopolitiikasta.

Unkarin edustajainhuone käsittelee parhaillaan tulevan vuoden menoarviota. Eilen oli esillä ulkoasiainministeriön budjetti. Pää- ja ulkoasiainministeri Bárdossy esitti tässä yhteydessä pitkän lausunnon Unkarin ulkopolitiikasta. Seuraavassa selostetaan tämän esityksen pääajatukset.

Pääministeri omisti aluksi huomiota kolmenvallan sopimukselle - Unkarin liittymistä siihen tuli toissapäivänä kuluneeksi vuosi - sekä alleviivasi erikoisesti seikkaa, että Unkari oli ensimmäisenä yhtynyt paktiin. Itseasiassa oli hallitus jo 28 p:nä syyskuuta 1940 tehnyt tätä koskevan päätöksen. Tämä liittyminen hän sanoi, oli uusi ilmaus niistä läheisistä suhteista, jotka Unkarilla on Saksan valtakunnan ja Italian imperiumin kanssa. Pääministeri mainitsi sitten, että Italian joutumisesta sanktioiden kohteeksi on kulunut kuusi vuotta. Unkarin kansa osallistui sydämellään ja sielullaan tämän päivän muistoihin, näin sitäkin suuremmalla syyllä, kun Unkari kuului niihin harvoihin valtioihin, jotka eivät soveltaneet sanktioita Italiaa vastaan.

Pääministeri siirtyi sitten bolshevisminvastaiseen sotaretkeen todeten, että saksalaiset, unkarilaiset ja italialaiset sotilaat puolustavat yhdessä Euroopan etuja idässä. Tämä sinetöi uudelleen syvän ja sydämellisen ystävyyssuhteen ja aseveljeyden,

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

joka ei perustu sanoihin vaan tekoihin. Perustellakseen enemmän Unkarin osallistumista sotaan hän viittasi bolshevismin tunnettuihin imperialistisiin pyyteisiin, joista Neuvostoliiton rajanaapureilla on kylliksi kokemuksia, sekä panslavistiseen henkeen, joka on aina muodostanut vaaran Unkarillekin. Sen lisäksi hän tehosti Unkarin kommunisminvastaista asennetta yleensä ja viittasi siihen, että Unkari oli ensimmäinen maa, jossa kommunismille pantiin sulku. Unkari yhtyi myöskin ensimmäisenä antikominternpaktiin. Tämä tapahtui aikana "jolloin muut valtiot, jotka sittemmin ovat ryhtyneet ajattelemaan toisin, kuuluivat vielä siihen valtioryhmään, jonka piti muodostaa vastapaino Saksan nousevaa voimaa vastaan ja jossa Neuvostoliitolle oli varattu merkittävä osa". Tässä yhteydessä puhuja viittasi erikoisesti Tshekkislovakian ja Neuvostoliiton avunantosopimukseen, jonka synnyttyä "niin monien tshekkien ja slovakien sydämet tykyttivät kiivaasti", sekä Titulescun "monien maamiestensä tukemana" laatimiin suunnitelmiin läpimarssioikeuden myöntämisestä Neuvostoliitolle.

Pääministeri Bárdossy totesi sitten kaiken esittämänsä perusteella, että "koko Eurooppa ja koko sivistynyt maailma on ikuisessa kiitollisuuden velassa Saksan valtakunnan johtajalle siitä, että tämä ennätti bolshevikien suunnitelmien edelle". Slavismin vuorenraskas uhka on siten kerran jälleen siirretty pois ja muuttunut imaginääriseksi. Unkari on luonnollisesti tehnyt velvollisuutensa tässä taistelussa. Sen armeija on vahva, kurin läpitunkema ja kokemuksien karkaisema.

Sen jälkeen hän viittasi eräisiin muihin nimeltä mainit-

sematttomiin väätioihin, jotka ovat sodassa, ja totesi, että niiden jotka taistelevat yhdessä, olisi myöskin muissa suhteissa noudatettava aseveljeyden kanssa sopusoinnussa olevaa politiikkaa. Valitettavasti näyttää kuitenkin siltä, hän jatkoi, että eräät tällaiset valtiot ovat kyllä osanneet muuttaa politiikkansa suuntaa, mutta ovat kykenemättömiä luopumaan samalla vanhoista poliittisista metoodeistaan. Vanhan systeemin voima, sokeus ja ilkeämielisyys ovat valitettavasti yhä vielä hengissä. Tämä vaikeuttaa Uuden Euroopan rakentamista. Sillä siinä ei itsekkyydellä eikä intohimoilla ole sijaa. Joka näille ominaisuuksille antaa vapaan vallan, suljetaan yhteisöstä pois ja panee itsensä alttiiksi vakaville vaaroille. On itsestään selvää, että molemminpuolisella suostumuksella vahvistettuun olotilaan on mukauduttava.

Sanottuaan vielä jyrkkiä sanoja Unkarin rajojen ulkopuolella asuvien unkarilaisten kohtelusta ja mainittuaan, että Unkari ja Bulgaria ovat kaikissa yhteisissä kysymyksissä yksimieliset pääministeri Bárdóssy lausui Suomesta seuraavaa: "Seurasimme jo kaksi vuotta sitten vilpittömällä ihastuksella pohjoisten rotusukulaistemme suomalaisten taistelua elämästä ja kuolemasta neuvostokolossia vastaan. Tervehdimme nyt ikivanhojen suomalaisten alueiden vapautusta ja Suomen turvallisuuden vakauttamista yhtä suurella vilpittömällä ilolla kuin oli surumme Suomen tultua silvotuksi 1940. He taistelevat pohjoisessa, meidän poikamme etelässä samojen aatteiden puolesta molempia heimoja uhkaavaa vaaraa vastaan." Suomea koskeva puheenkohta nostatti erittäin voimakkaat suosionosoitukset.

V.a.asiainhoitaja: T. H. Heikkilä

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön rap. n:o 50.

Ministeri Uuvrimaa.

29/11-41

5000—5—41 3607

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

88/400 ha . 41

KIRJELMÄ n:o 1532/329

Budapesti SSA 29 P:NÄ marras KUUTA 19 41 9/12-41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C27

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 50.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 50,

Unkari, Rumania ja Slovakia.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

1

UE 8: A 4.

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 50

Budapestissa 29 p:nä marras kuuta 1941

88/400 bae. 41
9/12-41
5 C27

Asia: Unkari, Rumania ja Saksa.

Unkarin ja Rumanian välit ovat kiristyneet. - Konflikti Unkarin ja Slovakian välillä.

Marraskuun 21 päivänä parlamentissa pitämässään puheessa kosketteli pääministeri v. Bárdossy jossain määrin uhkaavassa sävyssä naapuriensa suhtautumista Unkariin. Maiden nimiä ei mainittu, mutta tarkotettiin ensi sijassa Rumaniaa, toisessa Slovakiaa. Pääministeri puhui vähemmistöjen huonosta kohtelusta rajojen takana ja lausui: "Näin ei voi jatkua. Jo meidän kaikkien yhteisessä intressissä tämä ei voi jatkua, sillä tosiaan on tuollainen yhteinen intressi olemassa: yhteinen eurooppalainen etu"

Puhukaamme ensin unkarilais-rumanialaisista suhteista. Kun paluumatkallani Suomesta pysähdyin Berliinissä ja tapasin eräitä Auswärtiges Amtin johtavia henkilöitä, m.m. valtiosihteeri v. Weizsäckerin, kiinnitti huomiotani, että kaikki jossain määrin olivat levottomia unkarilais-rumanialaisten suhteiden viimeaikaisesta kärjistymisestä, tiedustelivatpa minulta, enkö tietäisi jotain ratkaisua asialle. Budapestiin palattuani luin sitten pääministerin yllämainitun lausunnon parlamentissa, joka myös osotti kärjistymisen merkkejä. Olen niin usein näihin huonoihin väleihin viitannut ja niistä kertonut, ettei jatkuva vas-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

takohtien lisääntyminen millään tavoin ole ihmeellistä tai odottamatonta, ei edes sekään, jos jonain päivänä rajalla jotkut aseet "itsestään" laukeaisivat ja säännöllinen tappelu alkaisi. Olen näinä päivinä kuullut ei-johtavissa piireissä lausuttavan, että Unkarille olisi edullisinta nyt iskeä, kun Rumania on vahvasti kiinni Venäjällä. Tämä on epäilemättä vaarallinen mentaliteetti, sillä jos se toteutuisi, vaarantaisi se koko Venäjän sotaretken menestyksen, loppuisihan Saksalta yhdellä iskulla bensiinin saanti. Siitä syystä en usko, että Saksa sallisi konfliktin nyt purkautuvan, vaikka epäilemättä englantilaiset agentit asiassa tekevät voitavansa ja heillä täkäläisissä ylimystö- ja juutalaispiireissä toiminnalleen onkin suotuisa maaperä. Englantilaisystävällisen ajattelun sanotaan Unkarissa kasvaneen ja varsinkin valtionhoitajan olevan tällaisten piirien kuiskausten vaikutusten alainen. On kuitenkin uskottavaa, etteivät vastuunalaiset piirit anna johtaa itseään harhaan sallimalla harkitsemattomia tekoja. Väitetään myös, että varustustyöt Unkarin-Rumanian rajalla molemmin puolin ovat kuumeisesti käymässä. Saksan täkäläinen ilmailuasiamies sanoi, ettei hän lähikuukausina usko mihinkään konfliktin syntymiseen, mutta mitä ensi kesänä tapahtuu, sitä hän ei tahtonut ennustaa. "Man muss natürlich die Entwicklung genau beobachten". Mutta hän oli myös sitä mieltä, että kun Rumania saa niin suuren aluelisäyksen Venäjältä, se voi myös Unkarille luovuttaa niitä alueitaan /Siebenbürgen/, jotka sille eivät koskaan menneinä vuosisatoina ole kuuluneet, ja siirtää sieltä uusille alueilleen rumanialaisen väestön, jonka sinne unkarilaiset maamagnaatit ovat aikoinaan työläisikseen tuoneet. Tämä on epäilemättä erittäin terve ajatteluapa ja arvatenkin myös Berliinissä val-

litseva. Kuitenkin on Unkarissa viime aikoina ollut epävarmuutta siitä, miten Saksa todellisuudessa suhtautuu Unkariin ja sitä lisäsi vielä pari viikkoa sitten "Das Reich"-lehdessä ollut Rumaniaa voimakkaasti ylistävä kirjoitus. Lehti takavarikoitiinkin sen Unkariin saapuessa. Ei ole syytä epäillä, että pääministeri v. Bárdossy on ylläolevat asiat ottanut puheeksi nyt Berliinissä käydessään. Mitä tuloksia keskustelut ovat tuottaneet, en vielä tiedä, sanottiin vain pääministerin tyytyväisenä palanneen takaisin.

- x -

Mitä Slovakiaan tulee kerrottiin minulle Auswärtiges Amtissa Berliinissä, että Slovakiassa oli järjestetty mielenosoituksia Unkaria vastaan ja maaseudulla unkarilaista kansallisuutta olevien omaisuutta tuhottu tai vahingoitettu. Seurauksena tästä olisi lähettiläät kutsuttu pois. Syy mielenosoituksiin on tällä kertaa slovakialaisten.

Saapuessani Budapestiin saatoin todeta, että Slovakian lähettiläs edelleen on täällä, mutta Unkarin lähettiläs kutsuttu kotiin Bratislavasta. Välit ovat siis jälleen tälläkin suunnalla kiristyneet. Mikäli tietoja asiassa saan ja uusia seikkoja ilmenee, palaan siihen.

Aarne Thomas

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestistä olevan lähetystön raportti 51.

Ministeri Wuorimaa.

1/12-41.

5000—5—41 3607

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1537/330

Budapesti SSA 1 P:NÄ joulu KUUTA 19 41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 89 400 Lae 41
9/12-41
5 C 27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rapostti n:o 51.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 51,

Unkarin suhtautuminen Suomeen.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 51

Budapesti ssa 1 p:nä joulu kuuta 19 41

89 400 luc. 41
9/12-41
5 C 27

Asia: Unkarin suhtautuminen Suomeen.

Siitä ystävällisestä asenteesta, minkä Unkari Suomeen nähden varsinkin talvisodastamme lähtien on ottanut, olen useissa raporteissani maininnut. Tämä sympaattinen suhtautuminen on edelleen jatkunut ja Unkarin julkinen sana ja myöskin /yksityiset sekä että viralliset piirit suuressa laajuudessa täydellä ymmärtämyksellä suhtautuneet oloihimme ja pyrkimyksiimme. Ne Suomen markoissa miljoonat, jotka vapaaehtoinen keräys talvisotamme aikana sekä rahassa että materiaalissa tuottivat, ovat pysyvänä todistuksena heimokansan sympatioista meitä kohtaan.

Tärkeimmistä lehtikirjoituksista ja tavattoman runsaasta julaistusta kuva-aineistosta nykyisenkin sodan ajalta on lähetystö useissa sanomalehtiraporteissaan maininnut. Viimeksi on Unkarin lehdistö /Pester Lloyd toisessa pääkirjoituksessaan 29.XI./ selostanut prof. Jaakkolan Karjalan kysymystä käsittelevää kirjasta ja täydellä ymmärtämyksellä suhtautunut siinä esitettyihin Suomen pyrkimyksiin. Näin olemme Unkarin taholta saaneet moraalisen tuen kaikissa meitä koskevissa seikoissa.

Kun Unkari epäilemättä on muodostunut Kaakkoiseuroopan merkittävimmäksi valtioksi ja sen hyvä suhtautuminen Suomeen on tosiasia, on luonnollista, että meilläkin sympatialla ja ymmärtämyksellä on suhtauduttava Unkariin. En suinkaan väitä, että

JAKELUOHJE:
Tavallinen

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

näin olisi tehty, mutta haluan siitä huolimatta tätä seikkaa painostaa. Erikoinen merkitys on tällöin Unkarin tärkeimmällä pyrkimyksellä alueensa palauttamiseksi Siebenbürgenissä. Että Unkari tässä suhteessa voi vedota useihin päteviin näkökohtiin, ei voida kieltää ja on ne syytä asiaa käsiteltäessä merkitä. Rumanialaisten näkökohdat ovat käsittääkseni tässä asiassa verrattomasti heikommat.

Siebenbürgen ei koskaan ennen Trianonin rauhaa ole kuulunut Rumaniaan, vaan on ollut monivuosisatainen unkarilainen alue. Historiallisesti, maantieteellisesti, strategisesti ja taloudellisesti se sisältyy Karpaattien ympäröimään seutuun, joka muodostaa oman kokonaisuuden. Ainoa rumanialaisten motiivi alueeseen nähden on se huomattava määrä valakkeja, jotka tuolla alueella asuvat. Mutta tässäkin suhteessa on huomautettava, että koko tuo seutu on aikoinaan ollut puhtaasti unkarilaista maata, unkarilaisten maanomistajien hallussa, jotka sinne silloin ovat tuoneet valakkilaista työväestöä halpana työvoimana. Nyt tämä väestö on lukumäärältään kasvanut huomattavan suureksi, niin että entiset unkarilaiset alueet ovat osittain saaneet kokonaan tai voimakkaasti vieraan väestön, joka on tunkeutunut unkarilaisen asutuksen väliin, hajottaen sen. Ilmiöt ovat siis samanlaatuisia kuin meillä itä-Karjalassa ja muilla Suomen heimon asumilla alueilla Venäjällä.

Aarne Thomas

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan Lähetystön rap. n:o 52.

Ministeri Ahoreniaa.

1/12-41.

5000—5—41 3607

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1538/331

Budapesti SSA 1 P:NÄ joulu KUUTA 19 41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 90 401 Fac. 41
9/12-41
5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 52.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 52, Keskustelu varaulkoministerin kanssa.

Ministeri: Aarnekkonnaa

UE S: A 4.

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 52

Budapesti ssa 1 p:nä joulu kuuta 19 41

90 401 Ku. 41

9/12-41

Asia: Keskustelu varaulkoministerin kanssa.

5 C27

Unkari ei vastaa Englannin ultimaattumiin. - Pääministeri v. Bárdossy oli tyytyväinen Berliinin-matkaansa, jolla mitään uutta ei tapahtunut. - Suhteet Rumaniaan ovat latentisti huonot, mutta eivät viime viikkoina huonontuneet. - Slovakiaan ovat suhteet kärjistyneet.

T.k. 1 päivänä kävin Unkarin varaulkoministerin puheilla tiedustellakseni, oliko Englanti esittänyt Unkarille samanlaisen ultimaattumin kuin Suomelle. Hän vastasi kysymykseen myönteisesti ja sanoi hän Yhdysvaltain lähetystön marraskuun 29 päivänä jättäneen Englannin nootin ulkoasiainministeriössä. Sisällöltään oli nootti samanlainen kuin Suomelle jätetty. Unkarin hallitus ei aio noottiin vastata mitään, koska asiaintilaa ei voida muuttaa, vaan jatkaa se nykyistä suuntaa aivan kuin ei Englannin ultimaattumia olisi saapunutkaan. Nootti liitetään asiakirjoihin.

Käytin tilaisuutta tiedustellakseni samalla muitakin asioita.

Niinpä kysyin pääministeri von Bárdossyn matkavaikutelmia Berliinistä ja oliko jotain uutta sen yhteydessä tapahtunut. Varaulkoministeri sanoi, ettei yhtään mitään uutta seikkaa Berliinissä otettu esille, ainoastaan keskusteltiin yleisistä po-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

liittisista ja taloudellisista seikoista, tehtiin n.s. tour d'horizon. Tyydytyksellä unkarilaiset panivat merkille sen huomion, mitä valtakunnankansleri lounaansa aikana oli osottanut vasemmalla puolellaan istuvalle herra v. Bárdossylle, jonka kanssa hän oli keskustellut suurimman osan aikaa ja aterian jälkeen ottanut häntä käsikynkästä ja kävellyt hänen kanssaan parisenkymmentä minuuttia keskustellen sekä lopuksi kutsunut vielä siihen Unkarin lähettilään v. Stojayn ja Saksan lähettilään Budapestissa v. Jagowin. "Seurustelu oli niin pitkä ja ystävällinen, että läsnäolevilta rumanialaisilta silmät olivat pudota päästä", sanoi haastateltavani. Unkarilaisella taholla näytään siis oltavan tyytyväisiä kohtaukseen Berliinissä.

Suhteista Rumaniaan huomautti varaulkoasiainministeri, etteivät ne ole parin kuukauden aikana muuttuneet mihinkään suuntaan. Ne ovat huonot, eikä muutosta niihin ole nähtävissä. Rumanialaiset ovat äskettäin ehdottaneet matkustushelpotuksia molemmin puolin, varsinkin rajaseutujen asukkaita silmälläpitäen, seikka joka ei osota välien huononemista. Mutta latenttina kaiken alla on sittenkin voittamaton vastenmielisyys molemmin puolin. Ministeri huomautti kuitenkin, ettei mistään sodasta maiden välillä nykyoloissa voi olla puhettakaan ja sellaista voivat hourailla vain kaistapäiset fanatikot. Muualta kuuluvien lausuntojen vastapainona on tämä vastuunalaiselta viralliselta taholta esitetty kanta pantava merkille.

Slovakian suhteen vahvisti keskustelutoverini sen, minkä siellä tapahtuneista mielenosoituksista Unkaria vastaan jo edellisessä rapostissani kerroin. Unkari on epämääräiseksi ajaksi kutsunut lähettiläänsä kotiin "raportoimaan", diplomaattisia suhteita katkaisematta.

Kerroin vielä varaulkoasiainministerille oloista Suomessa ja lausuin toivomuksen, että Unkari auttaisi meitä myymällä elintarpeita, joita kipeästi tarvitsemme.

Aarne Wuorimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystön raportti n:o 53.

Ministeri Wuorimaa

9/12 1941

5000—5—41 3607

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1567. 339

Budapesti SSA 9 P:NÄ joulu KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

OASIAINMINISTERIÖ
91 401 Sal 41
17/12-41
№ LIIT.
OSASTO ASIA
5 C27

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 53.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 53,

Elintarpeita Unkarista Suomen armeijalle.

Pyydän, että kappale tätä raporttia toimitetaan puolustusministerille.

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 53.

Budapesti ssa 9 p:nä joulu kuuta 1941.

91 401 Sal 41

17/12-41

Asia: Elintarpeita Unkarista Suomen armeijalle.

5 C27

Kun pari viikkoa sitten olin Helsingissä käymässä, mainitsin sekä Tasavallan herra Presidentille että ministeri Ramsaylle siitä, että jos vetoamme unkarilaisten tunteisiin Suomea kohtaan ja pyydämme heitä elintarvevaikeuksissamme meitä auttamaan, niin on minun käsittääkseni mahdollisuuksia olemassa, että tällä perusteella, ehkäpä luottoakin vastaan, ilman välitöntä vastiketta jotain voitaisiin saada. Huomautin samalla siitä, että Unkarissakin tilanne kuukausi kuukaudelta tiukkenee, eikä täällä ole sitä Ruotsiin verrattavaa runsautta, mikä ennen on ollut, sillä kaikki ylijäämä on luovutettava Saksalle ja Italialle. Saatuani suostumuksen siihen, että ylempänä mainitussa mielessä voisin Unkarissa keskustella, oli tarkoitukseni heti Unkariin palattuani asettua yhteyteen eräiden hallituksen jäsenten kanssa vetoamalla meidän erittäin vaikeaan elintarvetilanteeseemme ja pyytämällä Unkarin tukea siinä muodossa, että saisimme annetun avun maksaa sitten kun jaksamme. Palattuani Budapestiin muutaman päivän pysähdyksen jälkeen Berliinissä oli kuitenkin täällä sähke, jossa kehoitettiin olemaan neuvottelematta ennen johtaja Hilbertin saapumista, joka oli saanut

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

puolustusministerin valtuudet neuvotella sekä puhua kompensatioista.

Johtaja Hilbertin saavuttua kävin hänen kanssaan yhdessä sotaministerin, kenraali von Barthan ja sitten elintarveministerin kenraali Györffy-Bengyelin puheilla. Kummallekin selostin yleistilannetta Suomessa ja huomautin että johtaja Hilbert on saapunut Suomen puolustusministerin erikoisvaltuutettuna pyytääkseen Unkarin apua Suomen armeijan varustamisessa elintarpeilla. Huomautin lisäksi, ettei Suomen taholta voida nyt sellaisia määriä kompensatioita antaa, että ne korvaisivat ne tuotteet, joita toivomme Unkarilta saavamme, mutta että luotamme siihen, ettei Unkari asiaa käsittele kaupallisena objektina vaan avustusobjektina, jolloin emme tietenkään mitään pyydä ilmaiseksi, vaan korvaamme sen mitä emme nyt voi suorittaa, niin pian kuin jaksamme. Sotaministeri von Bartha lausui tähän, että hän ymmärtää Suomen vaikean aseman ja omasta puolestaan tulee tekemään kaikkensa, minkä hän voi Suomen auttamiseksi sekä että tässä suhteessa voimme olla sekä hänen, Unkarin armeijan ja koko hallituksen parhaasta tahdosta vakuutettuja ja että he tulevat antamaan sen, mikä heidän mahdollisuuksiensa piirissä on, sillä elintarvetilanne kiristyy Unkarissakin päivä päivältä. Hän antoi jo heti alussa ymmärtää, että rasva-aineiden saanti tuskin lienee mahdollista.

Kenraali Bengyel elintarveministerinä oli tietenkin lupauksissaan vielä pidättyväisempi ja kielsi rasvan saannin kokonaan, huomauttaen että Unkarin paras alue Bácska, joka saatiin takaisin Jugoslavialta, ei tänä vuonna tuottanut mi-

tään Unkarille, koska sopimuksen mukaan Saksa saa sieltä ottaa kaiken, mikä irti lähtee ja vasta ensi vuonna Unkarin oikeudet tällä alueella tulevat voimaan. Jos saksalaiset suostuvat osan tuolta alueelta saamistaan sioista luovuttamaan Suomelle, olisi se ehkä omiaan helpottamaan rasvatilannetta. Unkari ei tässä suhteessa oman rasvan niukkuuden tähden voi olla enää muille apuna. Kenraali arveli olevansa pakotettu lähiviikkoina vähentämään rasva-annoksia 16 grammaan päivässä. Muissa suhteissa lupasi hän tutkia toivomuksia ja palata ensi tilassa asiaan sekä olla mukana kaikessa avustuksessa, minkä hän vaarantamatta Unkarin elintarvetilannetta voi tehdä.

Tämän jälkeen kävin vielä yksin asiasta puhumassa sekä pääministeri von Bárdossylle että yhdelle hallituksen vaikutusvaltaisimmalle jäsenelle, opetusministeri Hómannille, jolle minulla sopivasti sattui olemaan kulttuurisopimuksen piiriin kuuluvaa asiaa. Molemmat suhtautuivat täydellä ymmärtämyksellä ja sympatialla asiaan sekä vakuuttivat, että mitä suinkin Unkari omista varastoistaan voi luovuttaa, sen se tulee täydestä sydämmestään ja ilomielin antamaan Suomen sukulaiskansalle.

Näiden virallisten käyntien jälkeen on johtaja Hilbert sitten saanut neuvotella asianomaisten virkamiesten kanssa ja tulee keskusteluistaan itse antamaan selostuksen. Vaikkeivät tulokset vastaakaan sitä, mitä Suomen toivomuslista sisälsi, niin ovat ne armeijamme muonittamisen kannalta sittenkin melko [illegible] merkittävät ja useissa suhteissa ylittäneet ne toiveet, jotka meillä ensimmäisten keskustelujen jälkeen oli.

Aarne Wuorimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissa olevan lähetystö raportti n:o 54.

Ministeri Wuorimaa

12/12 1941

5000—5—41 3007

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1581. 341.

Budapesti SSA 12 P:NÄ joulu KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

	92 / 401 Sal.	41
22/12-41		
P:NÄ	OSASTO	
5	C 27	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 54.

Tämän ohessa lähetän kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Budapestin-lähetystön raportin n:o 54, Ulko- ja sisäpoliittisia huomioita Unkarista.

Ministeri: Aarne Wuorimaa

UE 3: A 4.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 54.

Budapestissa 12 p:nä joulu kuuta 1941.

92 401 Pol. 41
22/12-41
RYHMÄ 5
OSASTO C 27

Asia: Ulko- ja sisäpoliittisia huomioita Unkarista.

Vielä saman päivän iltana kun Saksan ja Italian sodanjulistukset Yhdysvalloille tulivat tunnetuiksi, ilmoitti pääministeri von Bárdossy Yhdysvaltain täkäläiselle lähettiläälle, että Unkari kolmenvallansopimuksen jäsenenä ja osottaakseen sopimukselle solidarisuuttaan katkaisee diplomaattiset suhteensa Yhdysvaltoihin. Kun tuona iltana, jolloin Unkarin ylläolevasta päätöksestä ei vielä ollut tietoa, eräillä illallisilla keskustelin Saksan sotilasasiamiehen kanssa, sanoi hän seuraavana päivänä menevänsä Unkarin yleisesikuntaan vaatiakseen Amerikan Yhdysvaltain lähetystön poistamista Unkarista, koska se ei enää pitkään aikaan ole toiminut muuta kuin Englannin ja Venäjän urkkijana. Tämä väite pitääkin paikkansa.

Niinkuin jo sähkeitse olen ilmoittanut, on ulkoasiainministeri von Ribbentropin matka Unkariin jo pitemmän aikaa ollut puheenalaisena. Hänet lienee jo aikaa sitten unkarilaiselta taholta kutsuttu syksyn kuluessa vierailulle ja metsästysretkelle. Jo kerran suunniteltu tulo lykkäytyi ja kun hänen viime viikolla piti saapua, siirtyi matka jälleen kaukoidänsä syntyneen konfliktin johdosta. Kaikesta päättäen

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tästä käynnistä ei kuitenkaan ole luovuttu, vaan voi se tapahtua minä päivänä tahansa, kun vaan Saksan ulkoasiainministerille sopii, Näin väitti minulle eilen Unkarin protokollapäällikkö. Saksan lähetystö on ollut erittäin pidättyväinen lausunnoissaan matkaa tiedusteltaessa. Kuitenkin oli viime viikolla Saksan protokollapäällikkö jo Budapestissa järjestämässä vierailua, mutta lykkääntyi se kuitenkin huolimatta näin pitkälle menneistä valmisteluista. Vierailua ontähän saakka pidetty erittäin salassa, lehtiin ei siitä ole päässyt sanaakaan, eikä tiedossani myöskään ole, minkä luonteen se toteutuessaan tulee saamaan, täysin virallisenko vai ainoastaan intiimin. Miltään taholta en myöskään ole voinut saada selvyyttä, mikä vierailun todellinen tarkoitus on. Unkarilaisella virallisella taholla väitetään, että on kysymys vastavierailusta ja kutsusta metsästysretkelle; muilta eri tahoilta on kuulunut väitteitä, että matkan tarkoitus olisi sondeerata mahdollisuuksia, joilla unkarilais-rumanialaiset ristiriidat saataisiin poistetuiksi ja sovinto maiden välillä rakennetuksi, samoin kuin Unkarille niin kipeän juutalaiskysymyksen käsittely.

Mitä unkarilais-rumanialaisiin suhteisiin tulee, ei niissä aikaisempiin selostuksiini nähden mitään muutosta ole tapahtunut. Tilanne on edelleen kireä ja sotilastaholla sanottiin äskettäin myöskin suoraan, ettei se ilman sotaa selviä sekä ettei tämä sota voi tulla kysymykseen ennenkuin suursota on loppunut, mutta silloin se välittömästi alkaa. Eilen puhuttelemani Rumanian lähettiläs näytti samoin olleen siinä käsityksessä, ettei asia ilman taistelua selviä, mutta ettei tätä taistelua voida käydä ennenkuin suursota on loppunut.

Eräässä viimeisistä raporteistani kerroin unkarilais-slovakialaisten suhteiden kiristymisestä. Nyt näyttää jännitys sivuuttaneen polttopisteen. Unkarin lähettiläs on palannut takaisin Bratislavaan ja molemmin puolin on joitakin selityksiä annettu, jotka ovat mielialoja rauhoittaneet. Slovakian lähettiläs, jonka myöskin eilen tapasin, tuntui nyt olevan verrattain tyytyväinen tilanteen kehitykseen ja sanoi Unkarin taholla samoinkuin hänen kotimaassaan nyt pyrityn sovinnollisessa hengessä asioita järjestelemään. En luule erehtyväni, jos sanon Saksan kehotusten vaikuttaneen molemmin puolin sovinnollisesti ja rauhoittavasti.

Unkarin sisäpoliittisesta tilanteesta olisi syytä viime viikoilta panna merkille se, että entisen pääministerin von Imrédyn johtama oppositio, jota jo aikaisemmin olen lähemmin selostanut, on viime aikoina parlamentissa esiintynyt huomattavasti suuremmalla energialla kuin aikaisemmin syksyllä. Saksalaisella taholla taas on arvosteltu sitä jarruttavaa osaa, jota nykyisen hallituksen sisäministeri näyttelee ja mikä Saksassa ei näytä miellyttävän.

Muutamia päiviä sitten kiinnitti huomiotani se, että sekä valtakunnanmarsalkka Göring että ulkoasiainministeri von Ribbentrop lähettivät pääministeri von Bárdossylle onnittelut tämän syntymäpäiväksi.

Aarne Wuorimaa

J.k.

J.k.

Sen jälkeen kuin edellä oleva oli kirjoitettu, on vielä syytä huomauttaa seuraavasta tragikoomilliselta tuntuvasta seikasta.

Kuten jo yllä on mainittu, kiiruhti Unkari heti Saksan ja Italian sodanjulistuksen jälkeen katkaisemaan diplomaattiset suhteensa Yhdysvaltoihin. Kysymyksessä oli epäilemättä kilpajuoksu Rumanian kanssa, kuka ennen ehtisi, olihan Unkari ensimmäinen kolmipaktiin liittyjä. Tästä seikasta lyödäänkin täällä aina suurta rumpua. Kun kuitenkin on aivan ilmeistä, että Unkarin johtavissakin piireissä varsin vastahakoisesti Yhdysvaltoja /samoinkuin Englantiakin/ vastaan mihinkään tahdotaan ryhtyä, koetettiin päästä pienemmällä pahalla, diplomaattisten suhteitten irtisanomisella ja luultiin, että peli täten Rumaniaan nähden oli voitettu. Mutta Rumania "trumppasikin yli" ja julisti heti sodan Yhdysvalloille. Unkarin ei tämän jälkeen auttanut muuta kuin pari päivää myöhemmin muuttaa diplomaattisten suhteiden katkaiseminen sodaksi ja teki vastaavan ilmoituksen täkäläiselle Yhdysvaltain lähettiläälle t.k. 13 päivänä.

A.W.